

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

**Integrovaný záchranný systém a právní aspekty
mimořádných událostí**

Jiří Cinádr

© 2011 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jiří Cinádr

obor Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Klatovy

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název práce: **Integrovaný záchranný systém a právní aspekty
mimořádných událostí**

Osnova diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Integrovaný záchranný systém - historie a složky
4. Mimořádné události
5. IZS při mimořádné události – řízení jednotlivých složek a jejich součinnost
6. Právní ošetření vztahu a spolupráce IZS a veřejnosti při mimořádné události
7. Analýza mimořádné události – povodně Jižní Čechy 2009
8. Zhodnocení současného stavu a případné návrhy na zlepšení systému
9. Závěr
10. Seznam použitých zdrojů
11. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 60 - 80 stran

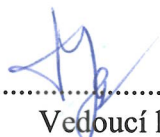
Doporučené zdroje:

- 1) □ KROUPA, M., ŘÍHA, M. Integrovaný záchranný systém. 3. Aktualizace Praha: Armex, 2008, ISBN 13: 978-80-8679559-1
- 2) □ ADAMEC, V., ŠENOVSKÝ, M., HAUŠKA, Z. Integrovaný záchranný systém. 2. vydání Ostrava: SPBI, 2007, ISBN 978-80-7385-007-4
- 3) □ ADAMEC, V., ŠENOVSKÝ, M. Právní rámec krizového managementu – management záchranných prací. 2. vydání Ostrava: SPBI, 2007, ISBN 80-86634-67-1
- 4) □ HANUŠKA, Z., Organizace jednotek požární ochrany. 2. Aktualizované vydání Ostrava: SPBI, 2008, ISBN 978-80-7385-035-7
- 5) □ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- 6) □ Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů
- 7) □ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.
- 8) □ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
- 9) □ <http://www.mvcr.cz>
- 10) □ <http://www.pozary.cz>
- 11) □ <http://www.spbi.cz>

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Ing. Pavel Pikola**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2011

L.S.

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 3. 2. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Integrovaný záchranný systém a právní aspekty mimořádných událostí" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Prachaticích dne 5. dubna 2011

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu diplomové práce JUDr. Ing. Pavlu Pikolovi za cenné rady a připomínky a metodické vedení práce. A dále pak Mjr. Ing. Jaromíru Habáskovi, vedoucímu oddělení ochrany obyvatelstva a krizového havarijního plánování Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje – územního odboru Prachatice, za cenné rady a především poskytnutí materiálů související s danou problematikou.

**Integrovaný záchranný systém a právní aspekty
mimořádných událostí**

**Integrated rescue system and legal aspects of
emergencies**

Souhrn

Tato diplomová práce pojednává o integrovaném záchranném systému, na který je zde nahlíženo z hlediska jeho legislativního ošetření. Stále se zvyšující význam tohoto problému je dán především rychlým a neustávajícím rozvojem lidské společnosti, s nímž je spojen i rozvoj moderních technologií. Tyto faktory a zejména jejich dopad na životní prostředí mají za následek vznik nepřehledného množství mimořádných událostí a krizových situací.

První část diplomové práce kromě vymezení právních předpisů týkajících se krizové legislativy charakterizuje vlastní pojem „integrovaný záchranný systém“ včetně orgánů, složek, fyzických a právnických osob, které jsou jeho chodem pověřeny a jimž jsou svěřena určitá práva a povinnosti. Na toto téma navazuje vysvětlení některých pojmů spojených s mimořádnými událostmi a krizovými situacemi.

Druhá část diplomové práce provádí vlastní rozbor jednoho z druhů mimořádné události, kterým jsou povodně, které postihly jižní Čechy v roce 2009. Získaná analýza je výchozím bodem pro ověření aplikace krizového řízení. V závěru diplomové práce je proveden rozbor krizové legislativy s případnými návrhy na jeho změnu.

Klíčová slova:

integrovaný záchranný systém, osoby, komunikace, kraj, krizový stav, legislativa, mimořádná událost, obec, povodeň, složky

Summary

This diploma thesis deals with the integrated rescue system which is here thoroughly examined from the legislative point of view. The ever growing meaning of this problem is due to the fast and unremitting development of human society, which is connected to the development of modern technologies as well. These factors, and especially their impact upon the living environment, lead to a significant number of emergencies and crisis situations.

The first part of this diploma thesis characterizes – in addition to defining the legal enactments concerned with crisis legislation – the actual notion of “integrated rescue system” including authorities, sectors, physical and legal entities which are authorized with its running and which are confided with certain rights and duties. This topic is followed by an explanation of some notions connected to emergencies and crisis situations.

The second part of this thesis conducts the actual analysis of one of such emergencies, that being the floods which struck the region of South Bohemia in the year 2009. This analysis is the starting point for examining the crisis management application. In the conclusion, the analysis of the crisis legislation with eventual suggestions for its change is conducted.

Keywords:

Integrated rescue system, people, communication, region, state of an emergency, legislation, emergency, municipality, flood, sectors

Obsah

Úvod.....	12
1. Cíl práce.....	13
2. Metodika.....	13
3. Integrovaný záchranný systém.....	14
3.1. Historie vzniku IZS.....	14
4. Orgány veřejné správy v IZS.....	17
4.1. Vláda České republiky.....	17
4.2. Ministerstva a jiné ústřední správní úřady.....	18
4.2.1. Ministerstvo vnitra.....	19
4.2.2. Ministerstvo zdravotnictví.....	21
4.2.3. Ministerstvo zemědělství.....	22
4.2.4. Ministerstvo dopravy.....	23
4.2.5. Ministerstvo životního prostředí.....	23
4.3. Orgány kraje.....	24
4.3.1. Hejtman kraje.....	25
4.4. Orgány obce s rozšířenou působností.....	25
4.4.1. Obecní úřad obce s rozšířenou působností.....	26
4.4.2. Starosta obce s rozšířenou působností.....	27
4.5. Orgány obce.....	28
4.5.1. Obecní úřad.....	28
4.5.2. Starosta obce.....	29
5. Složky IZS.....	30
5.1. Základní složky IZS.....	30
5.1.1. Hasičský záchranný sbor ČR.....	31
5.1.1.1. Generální ředitelství HZS ČR.....	32
5.1.1.2. Hasičský záchranný sbor kraje.....	34
5.1.1.3. Legislativa požární ochrany a jednotky požární ochrany.....	35
5.1.2. Policie ČR.....	41
5.1.2.1. Organizační struktura Policie ČR.....	43

5.1.3.	Zdravotnická záchranná služba.....	46
5.1.3.1.	Územní středisko záchranné služby.....	49
5.1.3.2.	Okresní středisko záchranné služby.....	50
5.2.	Ostatní složky IZS.....	51
5.2.1.	Armáda České republiky.....	52
5.2.1.1.	Vojenské záchranné útvary.....	53
5.2.2.	Obecní policie.....	54
5.2.3.	Státní úřad pro jadernou bezpečnost.....	54
5.2.4.	Zařízení civilní ochrany bez právní subjektivity.....	55
5.2.5.	Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby.....	56
5.2.5.1.	Báňská záchranná služba.....	56
5.2.5.2.	Havarijní služby v energetice.....	57
5.2.6.	Neziskové organizace a sdružení občanů.....	58
5.2.6.1.	Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska.....	59
5.2.6.2.	Český červený kříž.....	59
5.3.	Dohody v IZS.....	60
5.3.1.	Dohody o spolupráci.....	60
5.3.2.	Dohody o plánované pomoci na vyžádání.....	61
5.3.3.	Dohody o součinnosti složek IZS.....	62
5.3.4.	Dohody o poskytnutí osobní nebo věcné pomoci.....	62
6.	Mimořádné události.....	63
6.1.	Druhy mimořádných událostí.....	63
6.1.1.	Přírodní mimořádné události.....	64
6.1.2.	Antropogenní mimořádné události.....	65
7.	Krizové stavy.....	67
7.1.	Stav nebezpečí.....	67
7.2.	Nouzový stav.....	68
7.3.	Stav ohrožení státu.....	69
7.4.	Válečný stav.....	69
8.	Řízení jednotlivých složek IZS a jejich součinnost při mimořádné události...70	
8.1.	Úrovně řízení v IZS.....	71
8.1.1.	Taktická úroveň řízení.....	73

8.1.2.	Operační úroveň řízení.....	75
8.1.2.1.	Operační a informační střediska IZS.....	75
8.1.3.	Strategická úroveň řízení.....	77
8.1.3.1.	Koordinace Ministerstvem vnitra.....	77
8.1.3.2.	Koordinace hejtmánem a starosty obce s rozšířenou působností.....	78
8.2.	Poplachové plány IZS.....	79
8.2.1.	Stupně poplachu poplachového plánu IZS.....	80
8.3.	Prověřovací a taktická cvičení.....	82
8.4.	Prostředky komunikace IZS	83
8.4.1.	Tísňové linky.....	85
8.4.2.	Krizové mobilní telefony.....	88
8.4.3.	Radiová síť Pegas.....	89
8.4.4.	Hromadné informační prostředky.....	90
9.	Právní ošetření vztahu a spolupráce IZS s veřejností při mimořádné události.....	91
9.1.	Právnícké a podnikající fyzické osoby při mimořádné události.....	91
9.2.	Fyzické osoby při mimořádné události.....	93
9.3.	Kontrola, pokuty a druhy náhrad.....	94
10.	Analýza mimořádné události – Povodně jižní Čechy 2009.....	96
10.1.	Stupně povodňové aktivity.....	100
10.2.	Opatření k ochraně před povodněmi.....	102
10.2.1.	Povodňové orgány.....	103
10.3.	Povodně jižní Čechy 2009.....	106
10.3.1.	Povodeň na Prachaticku.....	113
11.	Zhodnocení současného stavu a případné návrhy na zlepšení systému.....	119
	Závěr.....	128
	Seznam obrázků.....	131
	Seznam tabulek.....	133
	Seznam literatury.....	134
	Seznam příloh.....	139
	Přílohy.....	140

Úvod

Již od počátku své existence se lidstvo musí potýkat s různými mimořádnými událostmi a krizovými situacemi. Pod těmito pojmy si lze představit negativní jevy ohrožující ve většině případů životy a zdraví osob, jejich majetek a v neposlední řadě také životní prostředí. Z jiného úhlu pohledu je možné mimořádnou událost chápat jako škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka a přírodními vlivy, jenž si vyžaduje provedení záchranných a likvidačních prací. Snahou lidské společnosti je proto vzniku těchto událostí bránit a v případě, že již mimořádná událost propukla, minimalizovat její následky na přijatelnou míru. Obecně je tedy možné konstatovat, že mimořádné události jsou vždy zásahem do „běžného“ fungování státu, ať již na úrovni jednotlivých územních celků či celé České republiky.

Mezi preventivní a ochranné mechanismy patří nejen v České republice, ale i na území většiny států Evropské Unie integrovaný záchranný systém, jehož vznik vyústil z každodenní potřeby spolupráce a koordinace záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při složitých haváriích, nehodách, živelních pohromách, mimořádných situacích a krizových stavech.

Základy integrovaného záchranného systému byly v České republice budovány již od roku 1993. Oblast integrovaného záchranného systému je v současné době upravována celou řadou právních předpisů, přičemž na pomyslném vrcholu pyramidy¹ stojí zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o IZS“)². Stát dává prostřednictvím svých orgánů a složek integrovaného záchranného systému svým občanům záruku pomoci v případech řešení mimořádných událostí a krizových situací. Podmínkou pro úspěšné fungování tohoto systému na všech úrovních je především technická podpora a příslib určité finanční jistoty ze strany státu, což dává specializovaným složkám integrovaného záchranného systému závazek zvládat tyto mimořádné situace s co možná nejvyšší mírou nasazení a profesionality.

¹ Pomineme-li pro tuto chvíli ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

² Česko. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů*, Česká republika. 2000, částka 73.

1. Cíl práce

Cílem diplomové práce je vytvořit komplexní přehled o problematice integrovaného záchranného systému ve vztahu k mimořádné události a krizovému stavu. Pro lepší orientaci v dané problematice dochází v první řadě k vymezení pojmu „integrovaný záchranný systém“ včetně popisu jeho jednotlivých organizačních složek, a následně k rozboru a popisu termínů „mimořádná událost“ a „krizový stav“. Klíčová část diplomové práce je zaměřena především na popis systému řízení, koordinace, vymezení práv a povinností záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při mimořádných situacích, krizových stavech, živelných pohromách a složitých haváriích. Důležitým cílem práce z hlediska vyhodnocení dostatečnosti legislativní základny a efektivnosti současně fungujícího integrovaného záchranného systému je analýza určité mimořádné události, tj. v tomto případě povodní v jižních Čechách v roce 2009, která slouží i případným návrhům na zlepšení systému.

2. Metodika

Z metodologického hlediska je teoretická část této diplomové práce vypracována na základě deskriptivní analýzy problematiky týkající se integrovaného záchranného systému ve vztahu k mimořádným událostem a krizovým stavům. Pro sběr dat, rozbor a následnou sumarizaci získaných vědomostí potřebných k napsání této práce byla použita řada odborných zdrojů, a to především ve formě hierarchicky na sebe navazujících právních norem, odborné literatury v knižní podobě nebo ve formě článků publikovaných v odborných časopisech. Za jeden z hlavních pramenů lze považovat dokumenty a odkazy v elektronické podobě, a to pro jejich aktuálnost a možnost jejich rychlého získání.

Pro vypracování praktické části diplomové práce, kterou je analýza povodní v jižních Čechách v roce 2009, byly v důsledku minimálního zpracování tištěné podoby veřejně dostupných zdrojů zabývajících se těmito povodněmi použity dva hlavní prameny. Prvním z nich bylo studium dokumentů v elektronické podobě a především studium a následná analýza dat získaných ze služebně publikovaných textů.

3. Integrovaný záchranný systém

Integrovaný záchranný systém lze chápat jako efektivně provázaný systém zajišťující spolupráci a koordinaci záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy, a fyzických a právnických osob při přípravě na vznik mimořádné události a při potřebě provádět současně záchranné a likvidační práce za účasti dvou či více složek integrovaného záchranného systému³.

3.1. Historie vzniku IZS

Ani na základě účinných preventivních opatření nelze zcela zabránit vzniku mimořádných událostí. Z postupného nárůstu krizových situací, zapříčiněných zejména selháním lidského faktoru, vadnými technologiemi a především neustále se opakujícími živelnými pohromami, vyvstala podmínka vybudovat efektivní systém společně zasahujících záchranných a bezpečnostních složek, souběžně působících vedle preventivních opatření⁴. Spolupráce těchto složek na místě zásahu existovala vždy, avšak v důsledku odlišné pracovní náplně a pravomoci jednotlivých složek bylo nutností vytvořit co možná nejvyšší možný systém koordinace těchto sil a prostředků na místě zásahu. Integrovaný záchranný systém proto vznikl jako potřeba každodenní spolupráce hasičů, zdravotníků, policie a dalších složek při řešení mimořádných událostí (požárů, havárií, dopravních nehod, atd.). Vždy bylo nutné spolupracovat při řešení větší události, vždy byl zájem spolupracovat a využívat to, s kým se spolupracuje, pro dosažení rychlé a účinné záchrany nebo likvidace mimořádné události.

Častěji se opakující a více komplikované zásahy vyžadovaly postupné zvyšování profesionální úrovně jednotlivých záchranných a bezpečnostních složek a z toho plynoucí zvýšení úrovně koordinace sil a prostředků. Tento neuspokojivý stav si na počátku devadesátých let vyžádal otevření rozsáhlé diskuze směřující k nalezení účinného a účelného systému a především jeho následnému zakotvení do legislativy České republiky.

³ O zásah IZS v pravém slova smyslu se jedná pouze v případě, byl-li vyhlášen některý z poplachových stupňů IZS.

⁴ Systém preventivních opatření vychází zejména z pracovní náplně bezpečnostních rad a krizových štábů, jejichž úkolem je připravovat podklady pro účelné a účinné řešení možné mimořádné události, likvidace těchto událostí a případně i obnově zasaženého území.

Výsledkem diskuse byl návrh dvou přístupů řešících tuto problematiku. První přístup pověřoval vedením této nově vzniklé organizace územní štáby civilní ochrany. Podporu nalézal především u samotných orgánů civilní ochrany a některých představitelů resortu a ústředních orgánů, avšak pro svou velkou časovou náročnost přijat nebyl. Pro volbu druhého přístupu hovořila především jeho nepřekonatelná výhoda vycházející z praktické zkušenosti jednotlivých záchranných složek z předchozích společných zásahů, jedinou nevýhodou byla dosavadní neexistence legislativy upravující kompetence jednotlivých složek.

Nově se rodící integrovaný záchranný systém vycházel zejména z poznatků evropských států, v nichž tento systém pro účinnou koordinaci záchranných a likvidačních prací při vzniku mimořádných událostí již řadu let existoval, ale i z doposud nasbíraných zkušeností našich záchranných složek, a to především ze zkušeností hasičského záchranného sboru, který byl již dříve využíván jako univerzální záchranná složka pro poskytování pomoci při různých mimořádných událostech. Nutností pro fungování integrovaného záchranného systému na nejvyšší úrovni řízení při likvidaci a odstraňování následků mimořádných událostí je zakotvení určitých pravidel, postupů a kompetencí, a zejména pak co možná nejefektivnější využití spolupráce všech zainteresovaných orgánů a osob⁵, které mohou svými prostředky, silami a pravomocemi přispět k provedení záchrany osob, zvířat a majetku.

Tyto pravidla v první řadě upravuje základní právní předpis vymezující integrovaný záchranný systém (dále jen IZS), který vyšel z Usnesení vlády České republiky č. 246 a jímž je zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2000 Sb., zákona č. 20/2004 Sb., zákona č. 186/2006 Sb. a zákona č. 267/2006 Sb. Zákon především upravuje složky a orgány pro koordinaci v IZS včetně jejich hierarchické struktury. Dále pak ukládá práva a povinnosti státním orgánům a orgánům územních samosprávných celků při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací a především jejich organizaci v místě zásahu. Dalšími ustanoveními, kterými se zákon zabývá, je zejména stanovení práv a povinností fyzických a právnických osob při mimořádné události.

⁵ Jedná se především o orgány státní správy a samosprávy, fyzické a právnické osoby, které se určitou měrou podílejí na záchranných a likvidačních pracích.

Zákon je doplněn vyhláškou č. 429/2003 Sb., která nahradila vyhlášku č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. Vyhláška svými ustanoveními řeší zásady koordinace složek IZS při společném zásahu, vzájemnou spolupráci a jednotlivé úkoly operačních a informačních středisek základních složek IZS, způsob zpracování a schvalování dokumentace potřebné pro nasazení prostředků IZS⁶ a v neposlední řadě způsob krizové komunikace a spojení v IZS.

Dalšími neméně důležitými právními předpisy jsou zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, a především zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, též známý jako „krizový zákon“. Tento zákon ve svých paragrafech upravuje působnost a pravomoc orgánů krizového řízení a jejich koordinační činnost při přípravě na krizové situace⁷ a při jejich řešení. Mezi orgány náležící do krizového řízení dle tohoto zákona patří vláda, ministerstva a jiné ústřední správní úřady, orgány kraje a orgány obce. Prováděcím předpisem je zejména Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva. Obsahem tohoto nařízení je vytyčení podmínek a pravidel pro zapojování České republiky do záchranných operací při mimořádných událostech v zahraničí, dále stanovení pravidel pro poskytování i přijímání humanitární pomoci a pro úhradu nákladů na ochranu obyvatelstva, které byly poskytnuty právními nebo podnikajícími fyzickými osobami.

Mezi veřejnoprávní korporace, které jsou z hlediska vlastní činnosti složek IZS nejdůležitější, patří především kraje, které svými nařízeními stanovují požární poplachový plán, na jehož základě se řídí záchranné a likvidační práce na určitém území kraje. V roce 2005 proběhla diskuse mezi Ministerstvem vnitra a zástupci jednotlivých krajů a obcí, jejímž výsledkem bylo zjištění dosavadní dobré funkčnosti právní úpravy týkající se problematiky IZS a tudíž i nepotřebnosti přistoupit k zásadní novelizaci této legislativy.

⁶ Mezi tuto dokumentaci patří např. havarijní plán kraje, vnější a vnitřní havarijní plán, a jiné.

⁷ Krizovou situací rozumíme mimořádnou událost velkého rozsahu, při které je vyhlášen jeden z krizových stavů.

4. Orgány veřejné správy v IZS

Mezi orgány veřejné správy podílející se na přípravě na mimořádné události a poté v době jejího vzniku i na provádění záchranných a likvidačních prací lze z hlediska IZS zařadit zejména Ministerstvo vnitra, ostatní ministerstva a ústřední správní úřady, Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen „HZS ČR“), orgány obcí s rozšířenou působností a orgány obcí⁸. Plněním určitých úkolů však zákon o IZS pověřuje místo ministerstva vnitra, krajského úřadu a obce s rozšířenou působností organizační články HZS ČR, tzn. Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS ČR nebo hasičské záchranné sbory krajů.

4.1. Vláda České republiky

Vláda České republiky nepatří mezi přímé aktéry aktivně spolupracující v procesu zajišťování záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech a příprav na tyto události. V oblasti této problematiky však zastává vláda neméně důležitou roli a tou je působit jako ústřední orgán krizového řízení. Z tohoto statutu vláda při zajišťování připravenosti České republiky na krizové situace ukládá ostatním orgánům krizového řízení pokyny, následně řídí a kontroluje jejich činnost, a rovněž je v její pravomoci pověřit ministerstvo nebo jiný správní úřad koordinací příprav pro řešení konkrétní krizové situace⁹. Dalším právem náležícím vládě je možnost ustanovení svého pracovního orgánu pro oblast krizového řízení, kterým je Ústřední krizový štáb.

Jak již bylo výše řečeno, Ústřední krizový štáb je pracovním orgánem vlády pro řešení krizových situací a k jeho zřízení došlo na základě vydání usnesení Vlády ČR č. 33 ze dne 11. ledna 1999. Jeho úkolem je připravovat návrhy na řešení nastalé situace, koordinovat, sledovat a vyhodnocovat opatření přijímaná vládou, ministerstvy a jinými správními úřady. Je aktivován předsedou vlády a jeho řízení je v gesci ministra obrany při situacích podléhajících Ministerstvu obrany či ministra vnitra v případech ostatních druhů ohrožení České republiky, při poskytování humanitární pomoci většího rozsahu do zahraničí a při zapojení ČR do mezinárodních záchranných operací v případech havárií a živelních pohrom. Ústřední krizový štáb má 36 členů, kterými jsou náměstci ministrů a představitelé významných úřadů.

⁸ Mezi tyto orgány patří jak u obce s rozšířenou působností, tak i u obce se základními pravomocemi starosta obce a obecní úřad.

⁹ Pouze za předpokladu, že působnost k provádění koordinačních příprav není svěřena určitému subjektu zvláštním právním předpisem.

4.2. Ministerstva a jiné ústřední správní úřady

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady na základě svých pravomocí při přípravě na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochraně obyvatelstva shromažďují a vedou přehled možných zdrojů rizik a analyzují ohrožení. V rámci preventivních opatření¹⁰ pak sjednávají nápravu skutečností a stavů, jež by mohly způsobit vznik mimořádné situace. Mezi další pravomoci náleží zejména rozhodování o činnostech k provádění záchranných a likvidačních prací, zmírňování následků těchto činností¹¹ a organizace neodkladné opravy veřejných zařízení prioritních z hlediska ochrany obyvatelstva. Důležitým faktem je, že jde o úkoly vycházející z jejich působnosti, tzn. že na záchranných a likvidačních pracích se podílejí všechna ministerstva a jiné ústřední správní úřady s tím, že Ministerstvo vnitra je zde v postavení sjednotitele a koordinátora postupů při společném provádění záchranných a likvidačních prací.

¹⁰ Tato prevence vychází zejména z ustanovení zvláštních právních předpisů, kterými mohou být například zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů.

¹¹ Nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak.

4.2.1. Ministerstvo vnitra

Zákon o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky¹² ustanovuje Ministerstvo vnitra ČR jako ústřední orgán státní správy pro plnění úkolů v oblasti přípravy na mimořádné události, IZS, ochrany obyvatelstva, zapojení ČR do mezinárodních záchranných operací při událostech v zahraničí a poskytování humanitární pomoci do zahraničí¹³. Mezi další oprávnění svěřené Ministerstvu vnitra patří zejména volba způsobu zajištění nepřetržité obsluhy telefonní linky jednotného evropského čísla tísňového volání 112¹⁴ a především možnost vyžádání si účasti zástupců ostatních ministerstev, zástupců složek IZS a v případě nutnosti i jiných odborných poradců při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.

Na základě zákona o IZS, kterým v určitých případech dochází k převodu pravomocí z ústředního orgánu státní správy na orgán nižší, plní Ministerstvo vnitra prostřednictvím generálního ředitelství HZS ČR v IZS tyto úkoly: a) sjednocuje postupy ministerstev, krajských úřadů, obecních úřadů, právnických osob a fyzických osob vykonávajících podnikatelskou činnost podle zvláštních předpisů; b) usměrňuje IZS; c) provádí kontrolu a koordinaci poplachových plánů IZS krajů a zpracovává ústřední poplachový plán IZS, který schvaluje ministr vnitra; d) řídí výstavbu a provoz informačních a komunikačních sítí a služeb IZS; e) zpracovává koncepci ochrany obyvatelstva; f) zajišťuje a provozuje jednotný systém varování a vyrozumění, stanoví způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních, způsobu a době jejich provedení; g) organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a pro přípravu složek IZS zaměřené na jejich vzájemnou součinnost – pro tento účel zřizuje vzdělávací zařízení; h) uplatňuje stanovisko k politice územního rozvoje z hlediska ochrany obyvatelstva a civilního nouzového plánování při přípravě na mimořádné události; i) stanoví, po projednání s Ministerstvem pro místní rozvoj, stavebně technické požadavky na stavby určené k ochraně obyvatelstva při mimořádných událostech, k zabezpečení záchranných prací, ke skladování materiálu civilní ochrany a k ochraně a ukrytí obsluh důležitých provozů;

¹² Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹³ O humanitární pomoci poskytované státem do zahraničí a zapojování do mezinárodních záchranných operací rozhoduje v koordinaci s Ministerstvem zahraničních věcí.

¹⁴ Toto číslo je obsluhováno z operačních a informačních středisek IZS krajů.

j) rozhoduje v dohodě s Ministerstvem zahraničních věcí o humanitární pomoci poskytované státem do zahraničí a zapojování do mezinárodních záchranných operací; k) usměrňuje postup při zřizování zařízení civilní ochrany.

Koordinace záchranných a likvidačních prací je na ústřední úrovni zabezpečována Ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím HZS ČR¹⁵ v případě, že mimořádná událost přesahuje státní hranice ČR a je nutná koordinace záchranných a likvidačních prací nad rámec příhraničních styků, mimořádná událost přesahuje území kraje a velitel zásahu vyhlásil nejvyšší stupeň poplachu, anebo v případech, kdy o tuto koordinaci požádá velitel zásahu, starosta obce s rozšířenou působností nebo hejtman kraje. Při koordinaci záchranných a likvidačních prací v IZS na ústřední úrovni prostřednictvím Ministerstva vnitra – generálního ředitelství HZS ČR - zřizuje tento orgán svůj štáb, do něhož je možné si na základě oprávnění Ministerstva vnitra vyžádat spoluúčast zástupců ostatních ministerstev, zástupců složek IZS a popřípadě i jiných odborníků při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. V kompetenci Ministerstva vnitra je též možnost vydávání dalších prováděcích právních předpisů týkajících se IZS, které stanovují: a) pravidla pro zapojování do mezinárodních záchranných operací; b) pravidla poskytování a přijímání humanitární pomoci; c) postup při zřizování zařízení civilní ochrany a při odborné přípravě jejich personálu; d) způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení; e) technické, provozní a organizační zabezpečení jednotného systému varování a vyrozumění a způsob poskytování tísňových informací; f) způsob provádění evakuace a jejího všestranného zabezpečení; g) zásady postupu při poskytování úkrytů a způsob a rozsah kolektivní a individuální ochrany obyvatel; h) požadavky ochrany obyvatelstva v územním plánování a stavebně technické požadavky na stavby civilní ochrany, nebo stavby dotčené požadavky civilní ochrany; i) postup územního rozhodování a schvalování staveb při uplatňování požadavků požární ochrany a postup orgánů územního plánování a stavebních úřadů při řešení těchto požadavků; j) zásady koordinace složek IZS a operačních a informačních středisek; k) obsah dokumentace IZS a podrobnosti o stupních poplachu;

¹⁵ Opět zde zákonem o IZS dochází k převodu úkolů z ústředního orgánu Ministerstva vnitra na generální ředitelství HZS ČR.

l) zásady a způsob zpracování, schvalování a používání havarijního plánu kraje a vnějšího havarijního plánu; m) zásady krizové komunikace a spojení v IZS a strukturu sdílených dat; n) způsob využívání telekomunikačních sítí složkami IZS¹⁶.

4.2.2. Ministerstvo zdravotnictví

Výkon státní správy poskytující ochranu veřejného zdraví byl zákonem svěřen do kompetence orgánů ochrany veřejného zdraví, kterými jsou Ministerstvo zdravotnictví a Krajské hygienické stanice se svými územními pracovišti.¹⁷ Ministerstvo zdravotnictví je zde v postavení ústředního orgánu veřejného zdraví a proto, pokud mimořádná událost přesáhla územní obvod kraje, koordinuje ministerstvo činnost zařízení zdravotnické záchranné služby a zařízení zdravotnické dopravní služby. To však pouze v případech, kdy si kraj tuto pomoc vyžádá, nebo je-li to nutné z odborných nebo kapacitních důvodů a nedohodnou-li se kraje na řešení mimořádné události z pohledu situace ve zdravotnické záchranné službě. Při této situaci jsou okresní střediska zdravotnické záchranné služby povinna uposlechnout pokynů Ministerstva zdravotnictví i územních středisek zdravotnické záchranné služby.

Pro otázky týkající se hygienických opatření nejen při mimořádných událostech a krizových stavech zřizuje Ministerstvo zdravotnictví funkci hlavního hygienika České republiky, který vystupuje jako orgán ochrany veřejného zdraví. Hlavní hygienik České republiky a jeho zástupce je jmenován a odvoláván vládou na návrh ministra zdravotnictví. Na krajské úrovni jsou zřizovány krajské hygienické stanice se svými územními pracovišti¹⁸, jež působí jako správní úřady. Ředitel krajské hygienické stanice stojí v čele úřadu a je jmenován a odvoláván na návrh hlavního hygienika České republiky ministrem zdravotnictví. V případě nebezpečí působení účinků epidemie, při výskytu zdravotně závadných výrobků a vod, při živelní pohromě a jiné mimořádné události bezprostředně ohrožující zdraví fyzických osob, je veřejnost o těchto skutečnostech a s nimi spojených opatřeních informována prostřednictvím rozhlasového a televizního vysílání, a to bezodkladně a v nezměněné podobě.¹⁹

¹⁶ Povinností Ministerstva vnitra je umožnit složkám IZS vést tzv. krizovou komunikaci, která je prováděna při strategické úrovni koordinace IZS v účelové telekomunikační síti Ministerstva vnitra

¹⁷ Některými úkoly spojenými s ochranou zdraví jsou pověřena také Ministerstvo vnitra a Ministerstvo obrany.

¹⁸ Sídla těchto pracovišť se nachází zpravidla v sídlech bývalých okresních úřadů.

¹⁹ Provozovatel televizního vysílání je povinen doplnit vysílání obrazové zprávy titulky.

Vyhlášením se tato opatření stávají pro všechny dotčené osoby závazné a tyto osoby mají povinnost se jim podrobit. Pro úplnost se takováto opatření vyvěšují na úředních deskách toho orgánu ochrany veřejného zdraví, který je vyhlásil. Při ohrožení zavlečení infekčních onemocnění ze zahraničí se opatření zveřejňuje na úřední desce, na hraničních přechodech. Na odvolání opatření orgánu veřejného zdraví se vztahuje stejná procedura jako při jeho vyhlášení.

4.2.3. Ministerstvo zemědělství

Na základě žádosti orgánů veterinární péče²⁰ lze IZS využít pro řešení některých dílčích opatření souvisejících s realizací mimořádných veterinárních opatření, mezi které lze zařadit například karantény²¹ při šíření nebezpečných nákaz typu kulhavky, slintavky, BSE, tzv. „nemoci šílených krav“, a mnoho jiných. Pro oblast veterinární péče je hlavní právní normou veterinární zákon²², který ve svých jednotlivých ustanoveních zakotvuje požadavky na chov a zdraví zvířat, na živočišné produkty a s tím spojená práva a povinnosti fyzických a právnických osob, a zejména strukturu, působnost a pravomoc orgánů zřízených pro výkon státní správy v oblasti veterinární péče.

Na úseku veterinární péče plní Ministerstvo zemědělství mimo jiného tyto úkoly: a) stanoví hlavní směry rozvoje a úkoly veterinární péče a kontroluje jejich plnění; b) řídí výkon státní správy ve věcech veterinární péče; c) schvaluje programy ozdravování hospodářských zvířat od nebezpečných nákaz a zásady pro vypracování pohotovostních plánů pro případ výskytu některých nebezpečných nákaz a vzniku mimořádné situace; d) stanoví rozsah povinných úkonů k předcházení vzniku a šíření nebezpečných nákaz a k jejich zdolávání a určuje, které z těchto úkonů se hradí z prostředků státního rozpočtu; e) koordinuje činnost ústředních orgánů státní správy při plnění úkolů souvisejících s předcházení vzniku a šíření nebezpečných nákaz a jejich zdoláváním; f) může stanovit mimořádná veterinární opatření širší, zejména celostátní povahy, při výskytu nebezpečné nákazy ve velkém rozsahu nebo nebezpečí jejího šíření; g) rozhoduje o náhradě nákladů, ztrát a škod vzniklých v souvislosti s nebezpečnými nákazami.

²⁰ Mezi orgány veterinární péče patří Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra, obce a orgány veterinární správy.

²¹ Nouzové zásobování obyvatelstva obce nezbytnými prostředky k přežití, zřízení dekontaminačního pracoviště nebo v součinnosti s armádou ČR a HZS, likvidace infikovaného stáda, apod.

²² Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Pro opatření týkající se prevence vzniku, zabránění šíření a následnou likvidaci nebezpečných nákaz zřizuje ministr zemědělství po dohodě s ústředními orgány státní správy zainteresovanými v této problematice Ústřední nákazovou komisi působící jako jeho trvalý poradní orgán.

4.2.4. Ministerstvo dopravy

Ministerstvo dopravy zaštiťuje pro plnění úkolů správních úřadů a základních složek integrovaného záchranného systému celostátní informační systém pro záchranné a likvidační práce v oblasti mobilních zdrojů nebezpečí v dopravě. Sběr a aktualizace dat v tomto systému vychází z povinnosti správních úřadů a dopravců nahlásit Ministerstvu dopravy potřebné podklady a údaje²³ před každým provedením přípravy nebezpečného nákladu v silniční, železniční, letecké a vnitrozemské vodní dopravě²⁴. Povinností provozovatele dopravního informačního systému je zabezpečit ochranu svěřených informací a údajů, aby nedošlo k jejich případnému zneužití vedoucí k ohrožení zdraví, života, majetku, životního prostředí a v neposlední řadě podnikatelských zájmů právnických osob nebo podnikajících fyzických osob.

4.2.5. Ministerstvo životního prostředí

Úkoly Ministerstva životního prostředí lze rozdělit do dvou skupin. Za první úkoly vycházející přímo z ustanovení zákona o IZS a za druhé úkoly vyplývající z jeho vlastní působnosti v oblasti ochrany ovzduší, vody a protipovodňové ochrany, prevence závažných havárií a v oblasti odpadů. K prolínání obecných postupů vycházejících ze zákona o IZS a preventivní činnosti vycházející z působnosti Ministerstva životního prostředí dochází na základě událostí vzniklých při úniku nebezpečných látek a přípravků a především z tzv. „technických příčin“, jakými jsou např. havárie. Orgány Ministerstva životního prostředí mohou v řadě případů fungovat při záchranných a likvidačních pracích jako poradní orgán základních složek IZS nebo mohou za řešení některých specifických případů havárií²⁵ odpovídat.

²³ Obsah a rozsah podkladů a údajů poskytovaných pro účely dopravního informačního systému stanovuje provádějící právní předpis.

²⁴ Údaje z dopravního informačního systému se použijí jen pro účely stanovené zákonem o IZS.

²⁵ Například při havarijním znečištění povrchových vod.

4.3. Orgány kraje

Přípravu na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva zabezpečují na základě zákona o IZS orgány kraje a to zejména hejtman kraje a krajský úřad.

Zákonem o IZS jsou však úkoly náležící krajskému úřadu postoupeny HZS kraje, který zejména²⁶: a) organizuje součinnost mezi obecními úřady obcí s rozšířenou působností a dalšími správními úřady a obcemi v kraji, zejména při zpracování poplachového plánu integrovaného záchranného systému; b) zajišťuje havarijní připravenost a ověřuje ji cvičeními; c) usměrňuje IZS na úrovni kraje; d) sjednocuje postupy obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a územních samosprávních úřadů s krajskou působností v oblasti ochrany obyvatelstva; e) zpracovává plán k provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje „havarijní plán kraje“; i) spolupracuje při zpracování a aktualizaci povodňového plánu; j) uzavírá dohody s příslušným územním celkem sousedního státu, pokud mezinárodní smlouva schválená Parlamentem ČR a vyhlášená ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv nestanoví jinak; k) řídí výstavbu a provoz informačních a komunikačních sítí IZS; l) organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení²⁷; l) zabezpečuje varování a vyrozumění; n) koordinuje záchranné a likvidační práce a plní úkoly při provádění záchranných a likvidačních prací stanovené Ministerstvem vnitra; o) organizuje zjišťování a označování nebezpečných oblastí, provádění dekontaminace a dalších ochranných opatření; p) organizuje a koordinuje evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva; q) organizuje a koordinuje humanitární pomoc²⁸; r) organizuje hospodaření s materiálem civilní ochrany; s) vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany a staveb dotčených požadavky civilní ochrany v kraji.

Stavební zákon²⁹ stanovuje HZS kraje jako poradní orgán v územním a stavebním řízení v problematice staveb týkajících se ochrany obyvatelstva.

²⁶ §10 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů ve znění platných předpisů.

²⁷ Například pro účely Hasičského záchranného sboru je to odborné učiliště požární ochrany v Brně.

²⁸ Touto pomocí se rozumí opatření prováděná za účelem pomoci obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí, za využití lidských a materiálních zdrojů

²⁹ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

4.3.1. Hejtman kraje

Pro účely IZS provádí hejtman kraje následující úkoly³⁰: a) organizuje integrovaný záchranný systém na úrovni kraje; b) koordinuje a kontroluje přípravu na mimořádné události prováděnou orgány kraje, územními správními úřady s krajskou působností, právníckými a fyzickými osobami; c) koordinuje záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události vzniklé na území kraje, pokud přesahuje území jednoho správního obvodu obce s rozšířenou působností a velitel zásahu vyhlásil nejvyšší stupeň poplachu, nebo jej o to požádal, popř. může tuto koordinaci řídit na žádost starosty obce s rozšířenou působností; d) schvaluje vnější havarijní plány, havarijní plán kraje a poplachový plán integrovaného záchranného systému kraje; e) pro koordinaci záchranných a likvidačních prací může hejtman využít krizový štáb kraje, jež je zřízený podle zvláštního právního předpisu³¹.

Koordinace záchranných a likvidačních prací prostřednictvím hejtmána kraje je podmíněna předáváním informací o jejich průběhu Ministerstvu vnitra prostřednictvím operačních a informačních středisek IZS. Totéž platí i v případě žádosti hejtmána kraje v rámci uvedené koordinace o síly a prostředky pro řešení mimořádné události, opět se tak činní prostřednictvím operačního informačního střediska IZS kraje a podle poplachového plánu IZS kraje.

4.4. Orgány obce s rozšířenou působností

Z ustanovení vycházejících ze zákona o IZS se pod pojmem orgány obce s rozšířenou působností rozumí starosta obce s rozšířenou působností a obecní úřad obce s rozšířenou působností. Pravomoci a úkoly obce s rozšířenou působností³² jsou ohraničeny správním obvodem obce s rozšířenou působností. Po reformě státní správy³³ mají obecní úřady obcí s rozšířenou působností oproti ostatním obecním úřadům některé oblasti působnosti navíc, a to nejen pro svůj vlastní, základní správní obvod³⁴, ale zpravidla i pro další obce v okolí.

³⁰ Úkoly vycházejí z §11 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

³¹ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³² Jinými slovy řečeno výkon státní správy obce s přenesenou působností.

³³ Reforma územní veřejné správy, která proběhla ke konci roku 2002.

³⁴ Kde vykonávají úkoly z titulu obce s rozšířenou působností, ale též úkoly obce v samostatné působnosti.

4.4.1. Obecní úřad obce s rozšířenou působností

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností postupují opět jako v případě krajských úřadů plnění úkolů v rámci IZS Hasičskému záchrannému sboru kraje, který tyto povinnosti na základě principu subsidiarity deleguje na příslušné územní odbory³⁵ a velitele stanic HZS kraje.

HZS kraje³⁶ tak prostřednictvím svých územních odborů: a) zajišťuje připravenost správního obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva; b) koordinuje záchranné a likvidační práce, popřípadě plní úkoly při provádění záchranných a likvidačních prací stanovené Ministerstvem vnitra; c) organizuje součinnost mezi obecním úřadem obce s rozšířenou působností a územními správními úřady s působností v jeho správním obvodu a ostatními obcemi; d) řídí výstavbu a provoz informačních a komunikačních sítí IZS; e) organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a v přípravě složek IZS zaměřené na jejich vzájemnou součinnost; f) zabezpečuje varování a vyrozumění; g) organizuje zjišťování a označování nebezpečných oblastí, provádění dekontaminace a dalších ochranných opatření; h) organizuje a koordinuje evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva; i) organizuje a koordinuje humanitární pomoc; j) organizuje hospodaření s materiálem civilní ochrany; k) vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany a staveb dotčených požadavky civilní ochrany v kraji; l) shromažďuje a používá pro zpracování vnějších havarijních plánů a havarijního plánu kraje potřebné údaje; m) seznamuje ostatní obce, právnické a fyzické osoby ve svém správním obvodu s charakterem možného ohrožení obyvatel a s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi; n) zpracovává vnější havarijní plán, pokud to vyplývá ze zvláštního právního předpisu³⁷ a zóna havarijního plánování nebezpečného podniku nepřesahuje správní obvod obecního úřadu obce s rozšířenou působností;

³⁵ Kterými mohou být Hasičské záchranné sbory jednotlivých okresních měst a jejich detašovaná pracoviště zřizovaná v obcích s rozšířenou působností.

³⁶ §12 odst. 2 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

³⁷ Například zákon č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky a o změně zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů.

o) spolupracuje při zpracování vnějšího havarijního plánu a při koordinovaném řešení mimořádné události s krajským úřadem, pokud zóna havarijního plánování podniku přesahuje území správního obvodu obce s rozšířenou působností; p) zajišťuje havarijní připravenost stanovenou havarijním plánem kraje a vnějšími havarijními plány a ověřuje ji cvičeními.

4.4.2. Starosta obce s rozšířenou působností

Starostovi obce s rozšířenou působností byly ve správním obvodu obce s rozšířenou působností zákonem o IZS³⁸ svěřeny tyto úkoly: a) koordinace záchranných a likvidačních prací při řešení mimořádné události vzniklé ve správním obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností, pokud jej velitel zásahu o koordinaci požádal. Pro koordinaci záchranných a likvidačních prací může starosta obce s rozšířenou působností použít krizový štáb obce; b) schvaluje vnější havarijní plány. Podmínky převzetí koordinace záchranných a likvidačních prací starostou obce s rozšířenou působností nejsou stejné jako u převzetí záchranných a likvidačních prací hejtmánem kraje, jelikož obce s rozšířenou působností mají ve většině případů omezené možnosti zdolat mimořádné události vlastními silami a prostředky. To je zapříčiněno především absencí některé ze základních složek IZS a proto forma spolupráce mezi velitelem zásahu a starostou obce s rozšířenou působností bude mít při řešení mimořádné události především formu likvidačních prací a na ně navazující obnovy postiženého území, spojené s potřebou řešení nouzového přežití obyvatelstva.

Tak jako hejtmán kraje má i starosta obce s rozšířenou působností povinnost při koordinaci záchranných a likvidačních prací předávat informace týkající se jejich průběhu Ministerstvu vnitra prostřednictvím operačních a informačních středisek IZS a v návaznosti též prostřednictvím operačních a informačních středisek požadovat pomoc při koordinaci záchranných a likvidačních prací pro území správního obvodu obce s rozšířenou působností stížené mimořádnou událostí³⁹.

³⁸ §13 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

³⁹ Toto lze v souladu s poplachovým plánem IZS kraje.

4.5. Orgány obce

Orgány obce se dle zákona o IZS rozumí obecní úřad a starosta obce, jež vykonávají činnost v oblasti IZS jako výkon státní správy v přenesené působnosti. Orgány obce se zabývají zejména preventivními opatřeními obce při přípravě na mimořádné události a zároveň se při vzniku mimořádné události podílejí na provádění záchranných a likvidačních prací a na ochraně obyvatelstva.

4.5.1. Obecní úřad

V případě obecních úřadů nevykonává HZS kraje úkoly delegované zákonem o IZS, tak jako je tomu u krajských úřadů nebo obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Tato nečinnost HZS může být způsobena poměrně omezenými úkoly obecního úřadu při koordinaci záchranných a likvidačních prací, které se soustřeďují hlavně na ochranu obyvatelstva v obci, a proto se komunikace velitele zásahu s obecním úřadem, popř. se starostou obce, týká otázek ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech. Pod pojmem přenesený výkon státní správy prostřednictvím obecního úřadu⁴⁰ si lze představit především: a) organizaci přípravy obce na mimořádné události; b) podílení se na provádění záchranných a likvidačních prací s integrovaným záchranným systémem; c) zajišťování varování, evakuaci a ukrytí osob před hrozícím nebezpečím, pokud zvláštní právní předpis⁴¹ nestanoví jinak; d) hospodaření s materiálem civilní ochrany; e) poskytování hasičskému záchrannému sboru kraje podklady a informace potřebné ke zpracování havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu; f) podílení se na zajištění nouzového přežití obyvatel obce; g) vedení evidence a provádění kontroly staveb civilní ochrany nebo staveb dotčených požadavky civilní ochrany v obci.

⁴⁰ §15 odst. 2 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

⁴¹ Například zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření a o změně a doplnění některých zákonů.

Pro plnění úkolů vycházejících z ochrany obyvatelstva mohou orgány obce budovat zařízení civilní ochrany. Při zřizování těchto zařízení a plnění úkolů ochrany obyvatel musí obce dodržovat postupy stanovené zákonem o požární ochraně⁴², což lze objasnit tím, že se jednotky požární ochrany⁴³ na základě zákona o požární ochraně a jeho prováděcího předpisu⁴⁴ na úseku požární ochrany podílí: a) na evakuaci obyvatel; b) na označování oblastí s výskytem nebezpečných látek; c) na varování obyvatel; d) na dekontaminaci postižených obyvatel nebo majetku; e) na humanitární pomoci obyvatelstvu a zajištění podmínek pro jeho nouzové přežití.

Výkon pravomocí a povinností jednotek požární ochrany ve věcech civilní ochrany a ochrany obyvatel vychází z její materiálové základny a její poloze ve vztahu k vnější zóně havarijního plánování a havarijnímu plánu kraje. Zařízení civilní ochrany budou v obcích při mimořádné události plnit úkoly týkající se obsluhy evakuačních stanišť, označování nebezpečných oblastí a stanišť nouzového přežití⁴⁵. Jiná situace nastává při vyhlášení válečného stavu, kdy nad rámec výše uvedených úkolů zabezpečují tato zařízení i další úkoly ochrany obyvatel, kterými jsou například výdej prostředků protichemické a protiradiační ochrany a také obsluhu krytového fondu v majetku obcí.

V rámci preventivních opatření probíhajících formou školení je povinností obecního úřadu seznamovat právnické a fyzické osoby s charakterem možného ohrožení, s předem připravenými scénáři provádění záchranných a likvidačních prací a následnou ochranou obyvatelstva.

4.5.2 Starosta obce⁴⁶

Starosta obce při provádění záchranných a likvidačních prací: a) zajišťuje varování osob nacházejících se na území obce před hrozícím nebezpečím; b) organizuje v dohodě s velitelem zásahu nebo se starostou obce s rozšířenou působností evakuaci osob z ohroženého území obce; c) organizuje činnosti obce v podmínkách nouzového přežití obyvatel obce; d) je oprávněn vyzvat právnické a fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci.

⁴² Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

⁴³ V obci jsou jimi jednotky sboru dobrovolných hasičů.

⁴⁴ Tímto předpisem je Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění vyhlášky č. 226/2005 Sb.

⁴⁵ Tato zařízení budou tvořit jednotky SDH obcí nezařazených v plošném pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany nebo pro určitý druh činnosti speciálně vytvořené skupiny.

⁴⁶ §16 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

5. Složky IZS

Integrovaný záchranný systém vznikl z důvodu snazší integrace všech, kteří by měli být zapojeni do provádění záchranných a likvidačních prací s přihlédnutím na síly, prostředky nebo rozsah kompetencí, kterými mohou přispět k řešení následků mimořádné události. Pro realizaci těchto záchranných a likvidačních prací, popř. ochrany obyvatelstva, byly zřízeny složky IZS, jejichž účastí v rámci IZS neztrácejí jednotlivé složky svoji právní subjektivitu, princip dosavadního samostatného financování a ani úkoly stanovené zvláštními předpisy. Složky IZS můžeme v návaznosti na rozsah úkolů a pravomocí jim svěřených při záchranných a likvidačních pracích rozčlenit na základní složky IZS a ostatní složky IZS.

5.1. Základní složky IZS

Základními složkami IZS jsou Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, dále Zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky. Při realizaci vlastní činnosti jsou jednotlivé složky IZS vázány zákony, na jejichž základě jsou zřizovány⁴⁷. Při zajištění koordinovaného postupu v rámci mimořádné události a přípravou na ni jsou tyto složky vázány především zákonem o IZS, který může jednotlivým složkám udělit zvláštní úkoly⁴⁸. Základní složky IZS tvoří kostru systému, jelikož jsou povinny zajišťovat nepřetržitou pohotovost pro příjem ohlášení vzniku mimořádné události. Tuto pohotovost v současné době vykonávají operační a informační střediska jednotlivých složek IZS⁴⁹, kde mají prioritní funkci operační a informační střediska HZS, ve kterých dochází k odbavování mezinárodního tísňového telefonního čísla 112. Dále musí základní složky IZS zajišťovat vyhodnocení mimořádné události, spočívající ve stanovení možného ohrožení vyplývajícího z mimořádné události a s tím spojené nasazení potřebných sil a prostředků pro eliminaci mimořádné události. V neposlední řadě jsou složky IZS povinny provést v místě mimořádné události neodkladný zásah, což je zabezpečeno cíleným rozmístováním základních složek IZS včetně jejich sil a prostředků po celém katastrálním území ČR.

⁴⁷ Příkladem může být zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

⁴⁸ Viz §12 zákona o IZS, jehož druhým odstavcem dochází k převedení určitých úkolů obce s rozšířenou působností na Hasičský záchranný sbor kraje.

⁴⁹ Zde je možné se dovolat na tísňové telefonní číslo, pro HZS 150, pro PČR 158 a pro ZZS je to 155.

5.1.1. Hasičský záchranný sbor ČR

Obrázek č. 1 Znak HZS ČR⁵⁰

Hasičský záchranný sbor a jednotky požární ochrany tvoří v České republice systém požární ochrany, který je zakotven v zákoně o požární ochraně⁵¹. Mezi základní poslání Hasičského záchranného sboru patří chránit životy, zdraví obyvatel a majetek před požáry a následně poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech typu živelních pohrom, průmyslových havárií nebo teroristických útoků. V systému IZS zabezpečuje HZS koordinovaný postup při přípravě na mimořádné události a zejména pro účinnější plnění svých úkolů s ostatními složkami IZS, se správními úřady a jinými státními orgány, orgány samosprávy, právníky a fyzickými osobami, neziskovými organizacemi a sdruženími občanů. HZS ČR je povinen zabezpečit plnění úkolů v určitých oblastech, kterými jsou především požární ochrana⁵², integrovaný záchranný systém⁵³, ochrana obyvatelstva⁵⁴ a krizové řízení⁵⁵, a to v určitém rozsahu. Po vzoru některých evropských států došlo v roce 2001 ke sloučení HZS ČR s Hlavním úřadem civilní ochrany a tím se práva a povinnosti vyplývající z ochrany obyvatelstva přenesla na HZS ČR. Hasičský záchranný sbor ČR je tvořen generálním ředitelstvím HZS ČR, dále 14-ti hasičskými záchrannými sbory krajů členěnými na jednotlivé odbory⁵⁶, Střední odbornou školou požární ochrany a Vyšší odbornou školou požární ochrany ve Frýdku-Místku a Záchranným útvarem HZS ČR sídlícím v Hlučíně⁵⁷.

⁵⁰ Zdroj: *Hasičský záchranný sbor Zlínského kraje* [online]. Zlín : 2008 [cit. 2010-11-25]. Znak HZS ČR. Dostupné z WWW: <http://hzs-zlkraje.cz/launch.php?s=page&ID=25>.

⁵¹ Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² Zákon o požární ochraně.

⁵³ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů ve znění platných předpisů.

⁵⁴ Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

⁵⁵ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.

⁵⁶ Kterými jsou zejména Hasičské záchranné sbory jednotlivých okresních měst včetně detašovaných pracovišť.

⁵⁷ Záchranný útvar HZS v Hlučíně byl původně vojenský záchranný útvar, který byl pod HZS převeden v roce 2008 po restrukturalizaci Armády ČR a plní zejména záchrannou a humanitární činnost pro celé území ČR.

5.1.1.1. Generální ředitelství HZS ČR

Generální ředitelství HZS ČR přímo spadá pod Ministerstvo vnitra a stává se tak jeho organizační součástí. V čele stojí generální ředitel hasičského záchranného sboru, kterého jmenuje a odvolává ministr vnitra. Ministr vnitra na návrh generálního ředitele HZS ČR dále jmenuje a odvolává náměstký generálního ředitele⁵⁸. Generální ředitel HZS ČR odpovídá za činnosti prováděné v rámci HZS ČR.

Součástí Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR jsou také vzdělávací, technická a účelová zařízení, mezi které patří Odborná učiliště požární ochrany v Brně, Frýdku-Místku a Borovanech, Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, Technický ústav požární ochrany Praha, Opravárenský závod Olomouc a Základna logistiky Olomouc.

Zákonem o požární ochraně byly delegovány některé úkoly Ministerstva vnitra, úseku požární ochrany, na generální ředitelství HZS ČR⁵⁹. Generální ředitelství HZS ČR plní v přenesené působnosti zejména tyto úkoly⁶⁰: a) schvaluje koncepci organizace a rozvoje požární ochrany; b) předkládá Ministerstvu financí návrh rozpočtu hasičského záchranného sboru a návrh na poskytnutí dotací občanským sdružením; c) předkládá Ministerstvu financí návrh účelové dotace pro jednotky sborů dobrovolných hasičů obcí; d) zabezpečuje ve spolupráci s Ministerstvem financí uvolňování finančních prostředků ze státního rozpočtu na investiční dotace na pořízení a obnovu požární techniky pro obce, jejichž jednotky požární ochrany jsou určeny požárním poplachovým plánem kraje k zásahům mimo svůj obvod; e) po projednání s Ministerstvem obrany organizuje požární ochranu pro období stavu ohrožení státu a válečného stavu a zabezpečuje přípravu na činnost v tomto období; f) řídí výkon státní správy; g) vykonává státní požární dozor a je dotčeným orgánem státní správy na úseku požární ochrany; h) kontroluje plnění úkolů, které zákon o požární ochraně ukládá hasičským záchranným sborům krajů; i) řídí odbornou přípravu a usměrňuje po odborné stránce výkon služby v jednotkách požární ochrany; j) zabezpečuje výzkum a vývoj; k) stanoví postup zjišťování příčin vzniku požárů a v závažných případech se zjišťování těchto příčin zúčastňuje, zpracovává rozbor příčin vzniku požárů;

⁵⁸ §2 odst. 5 zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹ §26 odst. 1 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰ §24 odst. 1 zákona č. 133/1985 Sb.

l) stanoví zaměření preventivně výchovné, propagační a ediční činnosti na úseku požární ochrany a podílí se na jejím zabezpečování; m) vytváří a provozuje informační systém požární ochrany; n) na vyžádání hasičského záchranného sboru kraje poskytuje odbornou a metodickou pomoc při posuzování dokumentace staveb a technologií zvláštního významu; o) soustřeďuje a vyhodnocuje informace potřebné pro zásahy jednotek požární ochrany a ústřední řízení záchranných prací; p) zabezpečuje statistické sledování požárů a mimořádných událostí se zásahy jednotek požární ochrany; r) zabezpečuje provádění požárně-technických expertíz; s) zajišťuje mezinárodní spolupráci hasičského záchranného sboru.

5.1.1.2. Hasičský záchranný sbor kraje

HZS kraje je správním úřadem vykonávajícím státní správu v následujících oblastech: IZS, požární ochrana, ochrana obyvatelstva a krizové řízení ve správním obvodě, který odpovídá území kraje. Tento úřad je tvořen krajským ředitelstvím HZS kraje, v jehož čele stojí ředitel hasičského záchranného sboru kraje, jmenovaný a odvolávaný ministrem vnitra. Vhodného kandidáta na tuto pozici navrhuje generální ředitel v návaznosti na jednání s hejtmánem daného kraje. Náměstky krajského ředitele jmenuje a odvolává generální ředitel na návrh krajského ředitele. Kromě krajského ředitelství dále tvoří HZS kraje územní odbory HZS kraje s jednotkami HZS kraje a vzdělávací, technická a účelová zařízení zřizovaná HZS kraje. Organizačně je HZS kraje rozdělen na jednotlivé územní odbory, které mohou být tvořeny jedním či více okresy, a proto nemusí být počet územních odborů shodný s počtem okresů⁶¹. Jednotlivé územní odbory se dále člení na požární stanice⁶².

Krajské ředitelství je pověřeno k plnění následujících úkolů: a) zpracovává a navrhuje generálnímu ředitelství koncepci rozvoje HZS kraje; b) vykonává státní požární dozor a je dotčeným orgánem státní správy na úseku požární ochrany, IZS, ochrany obyvatelstva a krizového řízení; c) koordinuje záchranné a likvidační práce; d) zajišťuje systém vyrozumění a varování; e) zpracovává plány evakuace; f) provádí v rozsahu stanoveném generálním ředitelstvím odbornou přípravu svých příslušníků a zaměstnanců, a v rozsahu stanoveném ministerstvem řídí a organizuje odbornou přípravu příslušníků, velitelů jednotek hasičských záchranných sborů podniků, velitelů a strojníků jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí, velitelů a strojníků jednotek sborů dobrovolných hasičů podniků⁶³; g) zřizuje operační a informační střediska a pracoviště krizového řízení; h) zabezpečuje výstavbu a údržbu objektů pro potřeby záchranného sboru; i) odpovídá za připravenost a akceschopnost jednotek požární ochrany HZS kraje; j) připravuje havarijní plán kraje⁶⁴ a krizový plán kraje⁶⁵.

⁶¹ Například HZS Jihočeského kraje má celkem 7 územních odborů a to: České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor.

⁶² Například územní odbor Prachatice, je složen z požární stanice Prachatice a požární stanice Vimperk.

⁶³ §26 odst. 2 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁴ Který je zpracován na základě zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, a v rozsahu ustanovení vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.

⁶⁵ Krizový plán je zpracován podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů a dalších obecně závazných právních předpisů vztahujících se k oblasti krizového plánování.

5.1.1.3. Legislativa požární ochrany a jednotky požární ochrany

Jak již bylo dříve zmíněno, požární ochranu lze charakterizovat jako nedílnou součást bezpečnostní správy, mezi jejíž primární úkoly patří ochrana života, zdraví a majetku před požáry, živelnými katastrofami a jinými mimořádnými událostmi. Základní pravidla pro oblast požární ochrany jsou zakotvena v zákonech, na které plynule navazují a problematiku PO dále podrobněji rozebírají vyhlášky Ministerstva vnitra a nařízení vlády. Na tyto normy mohou ve specifických případech navazovat nařízení kraje a obecně závazné vyhlášky obcí.

Mezi základní zákony lze zařadit zejména: a) Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů; b) Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů; c) Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů; d) Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů; e) Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

Za podzákoné předpisy⁶⁶, podrobněji se zabývající organizací, činností, materiálovou základnou, mezinárodní spoluprací a zdravotní způsobilostí příslušníků jednotek PO, lze zmínit: a) Vyhlášku MV ČR č. 383/2000 Sb., kterou se stanoví zásady pro určení zóny havarijního plánování a rozsah a způsob vypracování havarijního plánu pro havárie způsobené vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky, ve znění pozdějších předpisů; b) Vyhláška MV ČR č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů; c) Vyhláška MV ČR č. 323/2001 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení, zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění vyhlášky č. 433/2004 Sb., vyhlášky č. 564/2004 Sb., vyhlášky č. 657/2004 Sb., a vyhlášky č. 297/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů; vyhláška MV ČR č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb., ve znění posledních předpisů;

⁶⁶ Výčet těchto podzákoných předpisů není proveden zcela, ale pouze v rámci a pro potřeby IZS.

d) Vyhláška MV ČR č. 324/2001 Sb., kterou se stanoví požadavky na fyzickou a zdravotní způsobilost příslušníků Hasičského záchranného sboru České republiky, druhy služeb zvláště obtížných a zdraví škodlivých, a postup při udělování ozdravného pobytu, ve znění vyhlášky č. 297/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů; e) Vyhláška MV ČR č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění ochrany obyvatelstva, ve znění pozdějších předpisů; f) Vyhláška MV ČR č. 49/2003 Sb., o technických podmínkách požární techniky, ve znění posledních předpisů; g) Nařízení vlády č. 34/1986 Sb., o jednorázovém mimořádném odškodňování osob za poškození na zdraví při plnění úkolů požární ochrany, ve znění nařízení vlády č. 168/1989 Sb., nařízení vlády č. 195/1995 Sb., a nařízení vlády č. 497/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů; h) Nařízení vlády č. 352/2000 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců jednotek hasičských záchranných sborů podniků a členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí nebo podniků, ve znění pozdějších předpisů; i) Nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., ve znění nařízení vlády č. 36/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů; j) Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel na zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníky osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, ve znění nařízení vlády č. 527/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů; k) Nařízení vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně, ve znění nařízení vlády č. 498/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Jednotku požární ochrany lze chápat jako vnitřně hierarchicky uspořádaný útvar tvořený příslušníky z řad profesionálů či dobrovolníků, požární technikou a věcnými prostředky požární ochrany⁶⁷. Zřizovateli jednotek požární ochrany mohou být v první řadě stát (jednotka Hasičského záchranného sboru kraje), obce (jednotka sboru dobrovolných hasičů obce), podnikající fyzické nebo právnické osoby (jednotka Hasičského záchranného sboru podniku a jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku⁶⁸) nebo v gesci a za podmínek stanovených Ministerstvem vnitra zřizovaná vojenská hasičská jednotka, využívající obdobného postavení, jako má jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku.

⁶⁷ Pod těmito prostředky si můžeme představit například osobní výbavu hasičů (zásahový oděv, rukavice, obuv a ochranná přilba), vyprošťovací zařízení, motorová pila, požární armatury, apod.

⁶⁸ Příslušníci jednotky Hasičského záchranného sboru podniku vykonávají službu jako své zaměstnání, kdežto příslušníci jednotky sboru dobrovolných hasičů podniku vykonávají službu dobrovolně a nikoliv jako své zaměstnání.

Povinnost zřídit jednotku HZS podniku⁶⁹ vyplývá z rozhodnutí orgánu státního požárního dozoru HZS kraje a tuto povinnost mají právnická nebo podnikající fyzická osoba provozující činnost se zvýšeným nebo vysokým požárním nebezpečím.

Jednotky požární ochrany jsou zákonem o požární ochraně předurčeny k plnění těchto základních úkolů⁷⁰: a) provádět požární zásah s důrazem na soustředění a nasazování sil a prostředků a podle pravidel uvedených v příslušné dokumentaci požární ochrany; b) provádět záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech; c) podávat neprodleně zprávy o svém výjezdu a zásahu územně příslušnému hasičskému záchrannému sboru kraje. Nad rámec výše uvedených úkolů plní jednotky PO úkoly na úseku civilní ochrany a ochrany obyvatelstva.

Každou jednotku požární ochrany charakterizuje její operační hodnota, jež vypovídá o schopnosti jednotky PO vykonávat činnost, která vede ke zdolávání požárů, provádění záchranných prací při mimořádné události a ochraně obyvatelstva. Na základě těchto podmínek můžeme jednotku PO charakterizovat jednak její velikostí vyjádřenou početním stavem příslušníků⁷¹ a kategorií, ve které je v návaznosti na druhu jednotky PO zahrnuta vlastní operační hodnota pro použití k zásahům. Tato operační hodnota je vyjádřena tzv. místní působností ohraničenou územím obce či podniku, nebo také dobou výjezdu⁷², což lze shrnout jako časový úsek počínající vyhlášením poplachu určitým silám a prostředkům požární ochrany až po jejich výjezd z místa dislokace. V neposlední řadě můžeme také jednotku PO charakterizovat její taktickou hodnotou, která poukazuje na možnosti jednotky PO provádět zásah v určitém rozsahu činností odpovídajících velikosti jednotky PO a hlavně odpovídající jejímu vybavení požární technikou a věcnými prostředky. Stupeň nebezpečí hrozící na určitém území obce je rozhodující kritérium pro tzv. plošné pokrytí určitého území jednotkami požární ochrany. Principem plošného pokrytí se rozumí dislokace jednotek PO, stanovení množství sil a prostředků pro jednotlivé druhy jednotek PO včetně jejich vnitřní organizace a míry vybavenosti. Z principu plošného pokrytí vychází též maximální možná doba dojezdu jednotlivého druhu jednotky PO do předpokládaného nejvzdálenějšího místa zásahu.

⁶⁹ V Jihočeském kraji musí být například jednotka Hasičského záchranného sboru podniku zřízena v Jaderné elektrárně Temelín.

⁷⁰ §70 odst. 1 písm. a), b) zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

⁷¹ Početní stavy jsou upraveny v příloze č. 3 a 4 Vyhlášky MV ČR č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů.

⁷² Dobu výjezdu pro jednotlivé kategorie jednotek PO řeší §11 Vyhlášky MV ČR č. 247/2001 Sb.

Doba dojezdu jednotky PO do místa určení je závislá na několika faktorech, kterým může být vzdálenost místa zásahu od základny jednotky PO, dopravní podmínky nebo podmínky povětrnostní. Optimální vzdálenost pro dojezd určených sil a prostředků jednotky PO k místu zásahu převedená na dobu jízdy v minutách a vymezující určitý hasební obvod⁷³ se nazývá územní působnost jednotky PO.

V rámci vnitřního uspořádání mohou být jednotky PO členěny na družstva, čety a odřady. Družstvo se jako základní organizační složka skládá z velitele a pěti příslušníků (1+5) a ve svém zmenšeném početním stavu z velitele a dalších tří příslušníků (1+3). Jednotlivá družstva se seskupují do čety, která musí mít svého velitele. Nejvyšším organizačním útvarem v rámci jednotek PO je odřad, který je složen z velitele odřadu, dále z jednotlivých čet, družstev nebo skupin jednoho či více druhů jednotek. Služba je v jednotce HZS kraje zabezpečována prostřednictvím tří směn vzájemně se střídajících, kdy doba služby pro jednotlivou směnu činí 24 hodin⁷⁴. Výkon služby v HZS podniku je zabezpečován čtyřmi směnami, které se střídají po dvanáctihodinových intervalech. Směna musí být složena minimálně s jednoho družstva a dalšího potřebného počtu příslušníků odborných služeb⁷⁵.

Jednotky PO se za účelem plošného pokrytí a podle územní působnosti rozčleňují do šesti skupin⁷⁶:

- 1) JPO I – jednotka HZS kraje, která je povinna zabezpečit výjezd jednoho až tří družstev v počtu (1+5) nebo zmenšeném počtu (1+3), popř. jejich kombinaci, je zavázána poskytovat pomoc obcím prostřednictvím speciální a ostatní požární techniky na daném území. V místě dislokace plní úkoly místní jednotky PO, u početně málo obsazených stanic zpravidla v součinnosti s místní jednotkou SDH obce.
- 2) JPO II/1 – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s územní působností kategorie JPO II, která zabezpečuje v režimu pracovní pohotovosti výjezd družstva o zmenšeném početním stavu (1+3) a zřizuje se ve vybrané obci zpravidla s počtem obyvatel nad tisíc.

⁷³ Hasební obvod je plocha území, ve kterém má povinnost jednotlivá jednotka PO zasahovat.

⁷⁴ Výjimku tvoří příslušníci zařazení na operační a informační střediska, jež se střídají ve dvanáctihodinových intervalech.

⁷⁵ Chemická služba, spojová služba, technická služba, apod.

⁷⁶ Příloha č. 4 Vyhlášky MV ČR č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů.

- 3) JPO II/2 – jednotka SDH obce s územní působností kategorie JPO II, která zabezpečuje výjezd dvou družstev o zmenšeném početním stavu (1+3) a je zřizována ve vybrané obci s počtem obyvatel nad tisíc.
- 4) JPO III/1 – jednotka SDH obce s územní působností kategorie JPO III, která zabezpečuje výjezd minimálně jednoho družstva o zmenšeném početním stavu (1+3) a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad tisíc.
- 5) JPO III/2 – jednotka SDH obce s územní působností kategorie JPO III, která zabezpečuje výjezd dvou družstev o zmenšeném početním stavu (1+3) a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad tisíc.
- 6) JPO IV – jednotka HZS podniku zřizována právnickou nebo podnikající fyzickou osobou, poskytující speciální techniku na výzvu operačního střediska HZS ČR zpravidla na základě písemné dohody.
- 7) JPO V/1 – jednotka SDH obce kategorie JPO V, která zabezpečuje výjezd družstva o zmenšeném početním stavu (1+3) a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel do dvou set.
- 8) JPO V/2 – jednotka SDH obce kategorie JPO V, která zabezpečuje výjezd družstva a zřizuje se zpravidla v obci s počtem obyvatel více než dvě stě.
- 9) JPO VI – jednotka SDH podniku zřizovaná právnickou nebo podnikající fyzickou osobou, poskytuje speciální techniku na výzvu operačního a informačního střediska HZS ČR zpravidla na základě písemné dohody

Jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, které nejsou umístěny v rámci plošného pokrytí, mají základní početní stav jako jednotka JPO V.

Dalším kritériem rozdílného postavení jednotek PO může být rozpětí jejich územní působnosti, kdy JPO I, JPO II a JPO III, mohou být povolány na výzvu operačního a informačního střediska HZS ČR k činnostem mimo katastrální území obce, v níž jsou dislokovány, přičemž JPO IV, JPO V a JPO VI mají pouze vymezenou působnost, která je určena hranicemi obce nebo areálu podniku svého zřizovatele, popř. mohou na výzvu územně-příslušného operačního a informačního střediska HZS poskytnout speciální techniku.

Tabulka č. 1. Operační hodnota jednotek PO podle kategorií

Kategorie jednotek PO		Operační hodnota jednotek PO				
Jednotka PO		Počet jednotek PO ¹	Působnost	Doba výjezdu	Územní působnost – doba dojezdu	Optimální vzdálenost pro dojezd k zásahu
Kategorie	Druh			(min)	(min)	(km)
JPO I	HZS kraje	238	územní	do 2 min	do 20 min	15 – 20
JPO II	SDH obce	202	územní	do 5 min	do 10 min	7,5 – 10
JPO III	SDH obce	1339	územní	do 10 min	do 10min	7,5 – 10
JPO IV	HZS podniku	94	místní	do 2 min	neurčena	do 5
JPO V	SDH obce	5802	místní	do 10 min	neurčena	do 5
JPO VI	SDH podniku	256	místní	do 10 min	neurčena	do 5

Stav jednotek PO ke dni 2. 6. 2009

Zdroj: Jednotky PO – Hasičský záchranný sbor ČR⁷⁷

Mezi základní kritéria charakterizující pravděpodobnost vzniku mimořádné události na katastrálním území obce patří počet obyvatel trvale zde žijících, charakter tohoto katastrálního území a počet zásahů jednotek PO za rok tamtéž. Na základě těchto kritérií je vyhodnocována míra rizika vzniku mimořádné události v příslušném katastrálním území, z níž poté vyplývá stupeň nebezpečí území obce⁷⁸. Pravděpodobnost vzniku požárů či jiných mimořádných událostí se dále zvyšuje s vyšším počtem obyvatel, přítomností historické zástavby, rekreačních oblastí, průmyslových oblastí či dopravních uzlů. Vzhledem k rozličnostem těchto rizik je potřeba i odlišně přistupovat k zabezpečení jednotlivých katastrálních území obcí.

Výkon služby může probíhat buď v organizačním řízení⁷⁹, což je činnost směřující k dosažení stálé organizační, technické a odborné způsobilosti sil a prostředků požární ochrany k plnění úkolů jednotek PO, nebo v operačním řízení, kterým se rozumí činnosti prováděné od přijetí zprávy o vzniku požáru či jiné události až po návrat sil a prostředků zpět na stanici jednotky PO.

⁷⁷ Hasičský záchranný sbor ČR [online]. Praha : 2. června 2009 [cit. 2010-12-10]. Jednotky PO. Dostupné z WWW: <http://www.hzscr.cz/clanek/jednotky-po-218325.aspx>.

⁷⁸ Základní tabulka plošného pokrytí charakterizující stupeň nebezpečí obce včetně počtu jednotek PO a doby jejich dojezdu na místo zásahu je uvedena v příloze zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ Laicky řečeno: během tohoto řízení provádějí příslušníci činnosti související s udržováním odborné a fyzické způsobilosti, údržbu požárních prostředků a techniky, apod.

5.1.2. Policie České republiky

Obrázek č. 2. Znak Policie ČR⁸⁰

Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, jehož základní práva a povinnosti vycházejí zejména z ústavních zákonů⁸¹, předpisů Evropských společenství a mezinárodních smluv⁸², kterými je Česká republika vázána, dále ze zákonů⁸³ a ostatních právních předpisů. Úkolem Policie ČR je sloužit veřejnosti, chránit její bezpečnost, majetek a veřejný pořádek, provádět preventivní opatření zabraňující trestné činnosti, provádět úkoly podle trestního řádu, úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti. Územní působnost Policie ČR je omezena hranicemi státu, pokud v zákoně o Policii ČR nebo jiném právním předpise není stanoveno jinak.⁸⁴ Vrcholným orgánem Policie ČR je Ministerstvo vnitra, které ukládá Policii ČR úkoly prostřednictvím Policejního prezidia, v jehož čele stojí policejní prezident, který je zároveň nadřízeným všech policistů vyjma těch, kteří jsou povoláni k plnění úkolů na Ministerstvu vnitra. Policejní prezident je přímo podřízen ministrovi vnitra, který ho může jmenovat a následně i odvolávat, ovšem pouze za souhlasu Vlády ČR.

Policie ČR byla zřízena k plnění těchto úkolů: a) ochrana bezpečnosti osob a majetku; b) provádět opatření pro zajišťování veřejného pořádku a v případě jeho porušení provádět úkony pro jeho obnovu; c) bojovat proti teroristickým útokům; d) odhalovat trestnou činnost a provádět její vyšetřování, vedoucí k osobě pachatele této trestné činnosti; e) starat se o ochranu ústavních činitelů ČR a o bezpečnost chráněných osob, kterým tato osobní ochrana přísluší; h) provádět ochranu zastupitelských úřadů, objektů parlamentu, prezidenta republiky, Ústavního soudu, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva vnitra a dalších objektů zvláštního významu, které určí vláda na návrh ministra vnitra, rovněž zajišťovat ochranu objektů, pro které taková ochrana vychází z mezinárodní smlouvy, kterou je ČR vázána; i) kontrolovat bezpečnost a plynulost silničního provozu a v případě porušení použít účinné sankční nástroje;

⁸⁰ Zdroj: *Obec Záhorovice* [online]. Záhorovice : 2008 [cit. 2010-12-04]. Poznej svého policistu. Dostupné z WWW: <http://www.zahorovice.cz/poznej-sveho-policistu/>.

⁸¹ Například Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁸² Z těchto předpisů a mezinárodních smluv vyvstává povinnost policie ČR spolupracovat při plnění svých úkolů s mezinárodními organizacemi, policejními institucemi a s bezpečnostními sbory jiných států.

⁸³ Základním zákonem je zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴ Viz povinnosti plynoucí z mezinárodních smluv.

j) v omezené míře zajišťovat ochranu státních hranic; k) kontrolovat doklady o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla; l) odhalovat přestupky; m) pro plnění svých povinností vést evidenci a statistiky; n) vyhledávat celostátní pátrání; o) v případě žádosti orgánů Vězeňské služby České republiky zajišťovat úkony související s bezodkladným pronásledováním osob uprchlých z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody; p) zadržovat svěřence s nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou, kteří jsou na útěku, popř. spolupracovat při jejich vyhledávání; q) na základě určení vlády zajišťovat pohotovostní ochranu jaderných zařízení a spolupodílet se na fyzickém zabezpečení jaderného materiálu při jeho přepravě; r) spolupracovat s obcemi při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku; s) plnit úkoly na úseku státní správy.

Výkon svých povinností provádí Policie České republiky prostřednictvím svých příslušníků, organizovaných v různých útvarech a službu vykonávajících ve služebním poměru⁸⁵. Pokud to povaha a okolnosti služebního zákroku nebo služebního úkonu dovolují, vyvstává policistovi při výkonu své pravomoci povinnost prokázat svou příslušnost k Policii ČR. Tato příslušnost bývá určena především služebním stejnokrojem opatřeným identifikačním číslem policisty, služebním průkazem, odznakem služby kriminální policie nebo ústním prohlášením „policie“.

⁸⁵ Služební poměr upravuje zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

5.1.2.1. Organizační struktura Policie ČR

Organizační struktura Policie České republiky je tvořena těmito útvary:

- 1) Policejní prezídium České republiky – tvoří policejní prezident, pod kterým působí náměstek policejního prezidenta pro SKPV⁸⁶, náměstek policejního prezidenta pro vnější službu a náměstek policejního prezidenta pro ekonomiku, dále se zde nachází kancelář policejního prezidenta a ředitelství pro řízení lidských zdrojů.
- 2) Útvary Policie ČR s celostátní působností mezi, které lze zařadit:
 - a) Kriminalistický ústav Praha
 - b) Leteckou službu – v rámci IZS vykonává letecká služba pohotovostní zajištění policejních akcí na záchranu života či odvrácení hrozícího nebezpečí, pátrá po pohřešovaných osobách, podílí se na provozu letecké záchranné služby a zejména provádí záchranné a přepravní lety při velkých požárech, záplavách a jiných mimořádných událostech.
 - c) Národní protidrogovou centrálu SKPV
 - d) Pyrotechnickou službu
 - e) Službu cizinecké policie
 - f) Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV
 - g) Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV
 - h) Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV
 - i) Útvar pro ochranu prezidenta
 - j) Útvar pro ochranu ústavních činitelů
 - k) Útvar rychlého nasazení
 - l) Útvar speciálních činností SKPV
 - m) Útvar zvláštních činností SKPV
- 3) Útvary s územně vymezenou působností – zákon o Policii ČR ustanovuje 14 krajských ředitelství policie, které jsou organizačními složkami státu a zároveň i účetními jednotkami, v jejichž čele stojí krajský ředitel a jejichž územní obvody se shodují s územními obvody krajů České republiky⁸⁷. Jednotlivá krajská ředitelství Policie ČR se dále člení na Obvodní a městská ředitelství Policie ČR.

⁸⁶ SKPV je zkratka pro službu kriminální policie a vyšetřování.

⁸⁷ §8 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

V návaznosti na toto členění mohou v rámci jednotlivých útvarů vykonávat činnost především:

- a) Služba pořádkové policie – z hlediska IZS mohou být zásahové jednotky pořádkové policie nasazeny do záchranných akcí zejména v případě vzniku živelních pohrom, velkých dopravních nehod a průmyslových havárií, nebo mohou v případě mimořádné události chránit majetek evakuovaných osob přímým dohledem, popř. pravidelnými obchůzkami.
- b) Služba kriminální policie
- c) Služba dopravní policie – při mimořádné události je povinna zabezpečovat - pokud je to možné - bezpečný silniční provoz prostřednictvím uzavírek a odklonů dopravy v místech působení účinků mimořádné události⁸⁸.
- d) Služba správních činností
- e) Ochranná služba
- f) Služba policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti
- g) Služba cizinecké a pohraniční policie
- h) Služba rychlého nasazení
- i) Služba železniční policie
- j) Letecká služba – viz letecká služba v rámci útvarů Policie ČR s celostátní působností.

Plněním úkolů k řešení mimořádných událostí a krizových situací se rozumí i příprava na ně. Policie jako základní složka integrovaného záchranného systému vykonává v místě provádění záchranných a likvidačních prací úkoly stanovené zákonem o Policii České republiky. Policista nebo útvar policie se podílí na provádění záchranných a likvidačních prací včetně letecké podpory integrovaného záchranného systému a letecké podpory v krizových situacích jen v případech, jsou-li k tomu vycvičeni a vybaveni, je-li to nezbytné pro záchranu života, zdraví nebo majetku, a jsou-li k tomu určeni policejním prezidentem.⁸⁹

⁸⁸ Příkladem můžou být uzavírky silnic zatopených vodou při záplavách.

⁸⁹ §20 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění platných předpisů.

Policii ČR jsou zákonem⁹⁰ svěřena některá oprávnění využitelná v rámci IZS:

a) Oprávnění zakázat vstup na určená místa

Vyžaduje-li to účinné zabezpečení úkolů uvedených v zákoně o Policii ČR, náleží policistovi právo zakázat každé osobě vstup na určená místa po nezbytně nutnou dobu popř. tyto osoby z těchto míst vykázat a nařídít jim, aby se zde dále nezdržovaly. Povinností každé osoby je tento příkaz policisty neprodleně uposlechnout.

b) Oprávnění otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor⁹¹

V případě důvodné obavy ohrožení života nebo zdraví osoby, nebo vyvstane-li hrozba větší škody na majetku, je v pravomoci policisty otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor, vstoupit dovnitř a provést v souladu se zákonem potřebné služební úkony nebo jiná opatření směřující k odvrácení bezprostředního nebezpečí. Stejný postup lze provést i při důvodném podezření, že se uvnitř bytu či jiného uzavřeného prostoru nachází mrtvola. Následně musí policista po provedení služebního zákroku neprodleně vyrozumět uživatele bytu a zabezpečit jeho zajištění, avšak pouze v případě, že to není v silách uživatele bytu nebo jiné oprávněné osoby.

c) Dohled nad bezpečností a plynulostí silničního provozu

Každý účastník silničního provozu je povinen uposlechnout pokynů policisty při dohledu nad bezpečností a plynulostí silničního provozu a při jeho řízení. Tyto práva a povinnosti jsou policistovi přiznány zvláštním právním předpisem⁹².

d) Služební zákroky pod jednotným velením

V rámci společného nasazení příslušníků policie z několika útvarů a služeb je použit institut služebního zákroku pod jednotným velením, kdy nově vytvořené zasahující jednotce velí velitel této zasahující jednotky, který zároveň rozhoduje o použití donucovacích prostředků a zbraní za podmínek zakotvených v zákoně.

e) Poskytování informací

Policejní útvary mají právo vyžadovat od státních orgánů, orgánů obcí, právnických a fyzických osob informace a podklady potřebné pro plnění jím svěřených úkolů.

⁹⁰ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění platných předpisů.

⁹¹ V současné době se tyto úkony provádějí ve spolupráci s jednotkami hasičského záchranného sboru, které mají potřebné technické prostředky pro otevírání uzavřených prostor.

⁹² §124 odst. 8,9 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu).

5.1.3. Zdravotnická záchranná služba

Obrázek č. 3. Znak ZZS ČR⁹³

Zdravotnická záchranná služba (ZZS) je příspěvkovou organizací, kterou zřizuje krajský úřad na základě zřizovací listiny. Základní právní norma zakotvující práva a povinnosti zdravotnické záchranné služby vychází z vyhlášky Ministerstva zdravotnictví⁹⁴. Účelem zřízení ZZS je zajištění odborné přednemocniční neodkladné péče v souladu se zákony o zdravotní péči, předpisy vydanými k jejich provedení a zákony o krizovém řízení a

integrovaném záchranném systému. Odbornou přednemocniční neodkladnou péčí, lze definovat jako péči o postižené na místě vzniku náhlého ohrožení života nebo zdraví, v průběhu jejich transportu do zdravotnického zařízení a při jejich předání do specializovaného zařízení, které vlastní potřebné síly a prostředky pro zvládnutí dané poruchy zdraví. Vyhláška o ZZS ve svém druhém odstavci prvního paragrafu definuje stavy, kdy je potřebná přednemocniční neodkladná péče. Jsou to zejména stavy, které bezprostředně ohrožují život postiženého; mohou vést prohlubováním chorobných změn k náhlé smrti; způsobí bez rychlého poskytnutí odborné první pomoci trvalé chorobné změny; působí náhlé utrpení a náhlou bolest; působí změny chování a jednání postiženého; ohrožují jeho samotného nebo jeho okolí.

Koncepce ZZS vychází z principu návaznosti a doplňování možností jednotlivých úrovní poskytujících neodkladnou přednemocniční péči, která musí být organizována tak, aby byla poskytnuta nejdéle do patnácti minut od přijetí tísňového volání operačním střediskem ZZS⁹⁵. Pro oblast zdravotnictví bývá tato koncepce označována jako základní úroveň poskytnutí pomoci v nouzi. Nad rámec této základní povinnosti provádí zdravotnická záchranná služba soubor technických, organizačních a personálních opatření potřebných pro řešení situace s výskytem většího počtu raněných zapříčiněné mimořádnou událostí typu živelních pohrom, velkých provozních či ekologických havárií, leteckých neštěstí ,apod.

⁹³Zdroj: *Záchranka a spol* [online]. 11. června 2010 [cit. 2010-12-15]. Záchranná služba - Znak ZZS. Dostupné z WWW: <http://zachranka.wgz.cz/zachran-na-sluzba>.

⁹⁴ Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁵ Tento systém plošného pokrytí je podobný jako systém HZS ČR.

Soubor výše zmiňovaných opatření je znám pod termínem medicína katastrof a zahrnuje především lékařskou pomoc na místě nehody, třídění raněných a jejich přesun do zdravotnických zařízení k definitivnímu ošetření a léčení.

Z hlediska vnitřní struktury je zdravotnická záchranná služba rozčleněna na:

1) Zdravotnické operační středisko

V systému zdravotnické záchranné služby zastává zdravotnické operační středisko prostřednictvím zdravotnických pracovníků funkci hlavního koordinátora výjezdových skupin zdravotnické záchranné služby a zároveň provádí integraci činnosti všech článků přednemocniční neodkladné péče v určené spádové oblasti a v nepřetržitém provozu.

Zdravotnické operační středisko zejména⁹⁶: a) přijímá nepřetržitě tísňové výzvy k poskytnutí přednemocniční neodkladné péče, které vyhodnocuje a podle stupně naléhavosti a závažnosti stavu rozhoduje o nejvhodnějším způsobu poskytnutí přednemocniční neodkladné péče; b) ukládá po vyhodnocení tísňové výzvy podle stupně naléhavosti a konkrétní provozní situace úkoly jednotlivým výjezdovým skupinám zdravotnické záchranné služby, popřípadě žurnálním⁹⁷ nebo praktickým lékařům, lékařské službě první pomoci nebo dopravní zdravotnické službě, které jsou trvale zálohou zdravotnické záchranné služby; c) soustřeďuje informace o volných lůžkách na odděleních neodkladné péče, která podle potřeby vyzývá k přijetí postiženého; d) organizuje a řídí k zajištění potřeb přednemocniční neodkladné péče v příslušné spádové oblasti dopravní zdravotnickou službu; e) koordinuje a zabezpečuje realizaci přepravních činností v rámci transplantačního programu, přepravu léků, krve a jejích derivátů nebo odborníků potřebných k poskytování neodkladné péče; f) zabezpečuje při likvidaci zdravotních následků hromadného neštěstí nebo katastrofy svolání určených pracovníků, udržuje spojení se všemi zúčastněnými, organizuje rychlý výjezd potřebných sil a prostředků, vyzývá oddělení nemocnic k připravenosti na příjem většího počtu postižených, aktivuje v případě potřeby havarijní plán příslušného území, vyžaduje součinnost zdravotnických zařízení, zdravotnické služby civilní obrany, policie a hasičských sborů, vyhodnocuje všechny související informace, zabezpečuje jejich předání a realizaci potřebných opatření.

⁹⁶ §5 odst. 2 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁷ Lékař v pohotovosti, působící mimo jeho pravidelnou pracovní dobu.

2) Výjezdové skupiny

Pro poskytnutí přednemocniční lékařské péče vysílají po příjmu tísňového volání a následném vyhodnocení situace operační střediska určené výjezdové skupiny, které jsou základem zdravotnické záchranné služby. Výjezdové skupiny jsou pro výkon své činnosti vybaveny speciálně upravenými a vybavenými pozemními nebo vzdušnými dopravními prostředky, pracovním oděvem a dalšími potřebami pro výkon odborné činnosti.

Výjezdové skupiny dělíme na:

- a) Skupiny rychlé zdravotnické pomoci (RZP), v nichž je nejméně dvoučlenná posádka složená z řidičů záchranářů nebo středních zdravotnických pracovníků, kde jeden plní zároveň funkci vedoucího skupiny.
- b) Skupiny rychlé lékařské pomoci (RLP) s nejméně tříčlennou posádkou složenou z pracovníků se shodným zařazením jako mají členové skupiny rychlé zdravotnické pomoci + lékař, který je vedoucím této skupiny.
- c) Randevouz (RV) tvoří dvoučlenná posádka složená z řidiče a lékaře.
- d) Skupiny letecké záchranné služby, jejíž posádku v minimálním složení tvoří lékař a záchranář.

V rámci své pracovní náplně provádějí výjezdové skupiny v první řadě primární výkony, kterými jsou realizace požadavku zdravotnického operačního střediska k poskytnutí přednemocniční neodkladné lékařské péče včetně jízdy nebo letu k pacientovi, jeho vyšetření a následné ošetření, a doprava do nejbližšího vhodného nebo smluvně zajištěného zdravotnického zařízení podle stupně postižení zdravotního stavu, a spolupráce při akutním příjmu postiženého. Mimo výše uvedených provádějí výjezdové skupiny též sekundární výkon, což znamená dopravu raněných, nemocných a rodiček v podmínkách přednemocniční neodkladné péče mezi zdravotnickými zařízeními a pro potřeby IZS zabezpečují likvidaci zdravotních následků hromadných neštěstí, katastrof nebo jiných mimořádných situací v přednemocniční fázi. Pro zabezpečení plošného pokrytí území České republiky výjezdovými skupinami zřizuje ZZS síť zařízení a pracovišť, kterými jsou územní střediska záchranné služby, okresní střediska záchranné služby a výjezdové skupiny při územních střediscích ZZS zřizované Ministerstvem zdravotnictví, výjezdové skupiny při okresních střediscích zřizované okresními úřady, a dále výjezdové skupiny zřizované fyzickými osobami, obcemi nebo jinými právními osobami začleněné do sítě ZZS na základě smlouvy s územním nebo okresním střediskem.

5.1.3.1. Územní středisko záchranné služby

Sídlem územního střediska záchranné služby může být budova či komplex budov v samostatné působnosti, tzn. bez přímé návaznosti na integrovaný záchranný systém, nebo je sídlo zdravotnické záchranné služby součástí komplexu budov integrovaného záchranného systému. Do 31. 12. 2002 bylo zřizovatelem zdravotnické záchranné služby Ministerstvo zdravotnictví a od 1. 1. 2003 je zřizovatelem na základě zřizovací listiny příslušný krajský úřad.

Činnosti vykonávané územním střediskem záchranné služby je možné rozčlenit do třech kategorií, a to činnosti ve standardní situaci, které jsou shodné s primárními výkony, jež provádějí jednotlivé výjezdové skupiny; dále činnosti v nadstandardních situacích, kterými mohou být provozování ordinace lékařské pohotovostní služby, zajišťování součinnosti se zdravotnickými zařízeními praktických lékařů, apod. Poslední kategorií jsou činnosti prováděné v mimořádných situacích, ve kterých jsou územní střediska záchranné služby pověřena řešením krizové situace regionálního charakteru ve svém spádovém území. V případě nastalé krizové situace vzniklé na území regionu, jejíž následek však přesahuje hranice regionu, jsou pověřena přímým řízením ředitelů středisek záchranné služby v okresech; spravují regionální sklady rezerv ve zdravotnictví; jsou členy orgánů krizového řízení na regionální úrovni⁹⁸; jsou odpovědná za zajištění péče o postižené a za tímto účelem spolupracují se subjekty hospodářské mobilizace⁹⁹; zabezpečují svou činnost za použití všech prostředků územních středisek záchranné služby, včetně letecké záchranné služby, a koordinují ji ve spolupráci s traumatologickými centry, transfúzními stanicemi a lůžkovými zařízeními v působnosti svého regionu, současně spolupracují s občanskými sdruženími, které se zabývají obdobnou problematikou¹⁰⁰; a řeší další úkoly související se zabezpečením přednemocniční neodkladné péče v mimořádných situacích.

⁹⁸ Může být součástí krizového štábu obce, který je pracovním orgánem starosty obce při řešení krizových situací.

⁹⁹ Subjektem hospodářské mobilizace může být například podnikatel, který se zavázal za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu dodávat výrobky, práce nebo služby nezbytné pro zajištění ozbrojených sil a ozbrojených sborů.

¹⁰⁰ Těmito sdruženími mohou být Horská služba, Kynologická služba, Vodní záchranná služba, apod.

Vnitřní struktura územního střediska záchranné služby je tvořena součástmi, kterými je řídicí úsek, zdravotnické operační středisko a středisko letecké záchranné služby¹⁰¹, výjezdová stanoviště a výjezdové skupiny, prostředky pro mimořádné situace v území spádové oblasti, školící středisko, sklad materiálně technického vybavení pro řešení mimořádných situací a oddělení krizového řízení zajišťující koordinaci postupu s ostatními složkami integrovaného záchranného systému.

5.1.3.2. Okresní středisko záchranné služby

Okresní středisko záchranné služby je opět příspěvkovou organizací, která byla do 31. 12. 2002 zřizována okresními úřady v okresech a od 1. 1. 2003 je zřizována příslušným krajem, ve kterém je zřízeno územní středisko záchranné služby. Okresní středisko záchranné služby je organizačně členěno na řídicí úsek a operační středisko, které musí být zřízeny vždy, a dále mohou být součástí výjezdové skupiny, které jsou však nepovinné. Opět zde platí pravidlo dané vyhláškou o zdravotnické záchranné službě, že služebny musí být místně dislokovány tak, aby výjezdové skupiny vždy dodržely stanovený patnáctiminutový limit k dojezdu na místo události.

Územní a okresní střediska jsou vybavena zdravotnickými, dopravními, spojovými a dalšími prostředky včetně odborně způsobilých pracovníků pro provozování této činnosti. Zvláštní právní předpis¹⁰² stanovuje minimální vybavení územních a okresních středisek těmito prostředky. V čele územních i okresních operačních středisek jsou lékaři, kteří odpovídají za zabezpečení úkolů přednemocniční neodkladné lékařské péče ve spádové oblasti.

¹⁰¹ Řídicí úsek, zdravotnické operační středisko a středisko letecké záchranné služby musí být v územním středisku záchranné služby zřízeny vždy.

¹⁰² Vyhláška Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 49/1993 Sb., o technických a věcných požadavcích na vybavení zdravotnických zařízení, ve znění vyhlášky č. 51/1995 Sb.

5.2. Ostatní složky IZS

Ostatní složky integrovaného záchranného systému jsou nasazovány v případech, kdy činnosti základních složek při záchranných a likvidačních pracích nestačí, a to zejména z důvodu nedostatku lidského potenciálu, kompetenčních, odborných nebo materiálových zdrojů, nebo v případě nouze. Povaha mimořádné události určuje druhy ostatních složek IZS, které budou povolány k záchranným a likvidačním pracím na základě pravomocí jim daných zvláštními právními předpisy¹⁰³.

Ostatními složkami IZS, jejichž síly a prostředky lze využít k záchranným a likvidačním pracím, jsou:

- a) vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil (Armáda České republiky),
- b) ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory,¹⁰⁴
- c) ostatní záchranné sbory s výjimkou HZS ČR,
- d) orgány ochrany veřejného zdraví,
- e) havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby,
- f) zařízení civilní ochrany,
- g) neziskové organizace a sdružení občanů využitelných k záchranným a likvidačním pracím.

V době krizových stavů jsou do ostatních složek integrovaného záchranného systému zařazeny též odborná zdravotnická zařízení na úrovni fakultních nemocnic poskytující specializovanou péči obyvatelstvu.

Složky IZS vykonávající svou činnost v místě zásahu jsou povinny řídit se rozkazy velitele zásahu, pokud je koordinace záchranných a likvidačních prací svěřena starostovi obce s rozšířenou působností, hejtmanovi kraje nebo Ministerstvu vnitra, řídí se složky IZS jejich pokyny. V případě vyhlášení krizového stavu jsou složky IZS přímo podřízeny vyhlášovateli krizového stavu, což je například v případě vyhlášení krizového stavu na území kraje hejtman příslušného kraje, čímž dochází k posilování centrálního řízení potřebných sil na území kraje v době krizového stavu, popř. stavu nebezpečí.

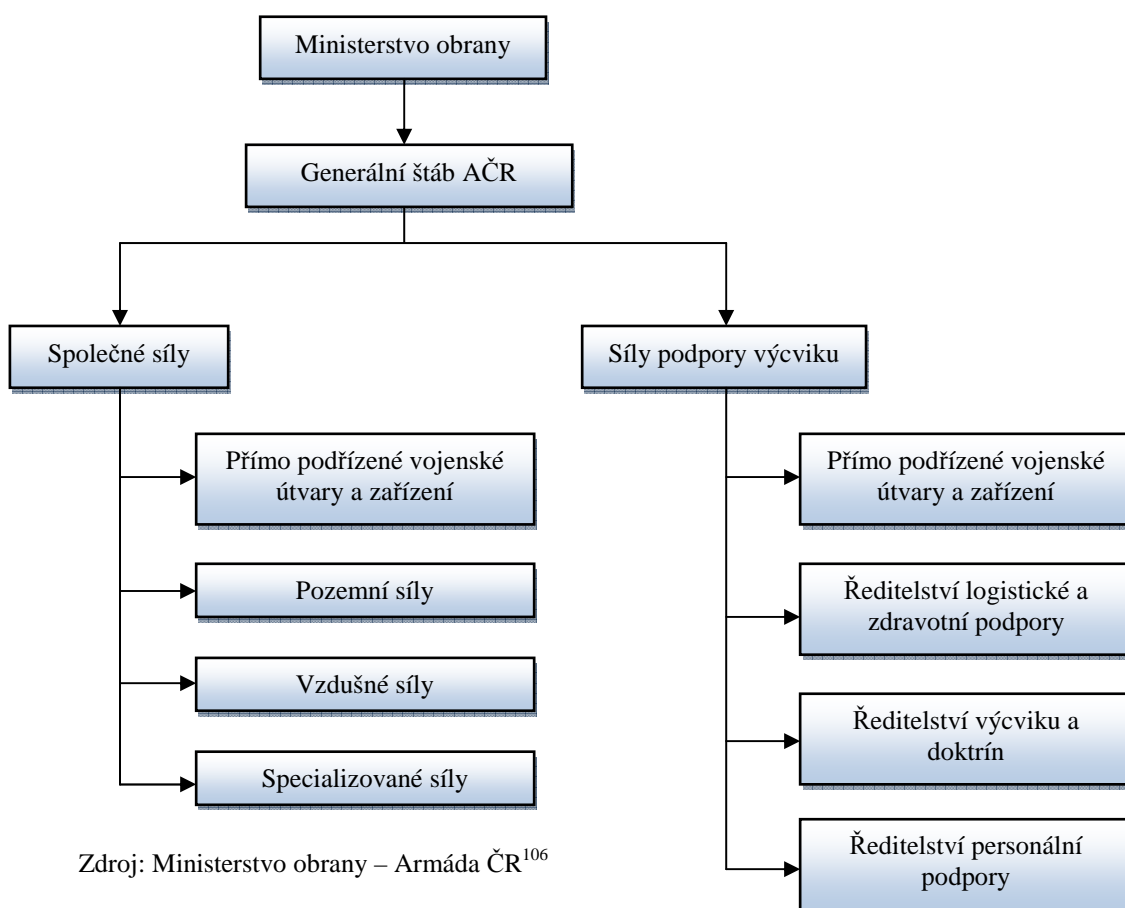
¹⁰³ Například pro Armádu České republiky je to zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění platných předpisů.

¹⁰⁴ Vyjma Policie České republiky.

5.2.1. Armáda České republiky

Ozbrojené síly jsou na území České republiky tvořeny Armádou České republiky, která je hlavní složkou ozbrojených sil, dále Vojenskou kanceláří prezidenta republiky a Hradní stráží. Hlavním posláním ozbrojených sil České republiky je co nejefektivněji a nejlépe zabezpečit obranu území České republiky s využitím zásad kolektivní obrany dle článku 5 Washingtonské smlouvy¹⁰⁵. Vrchním velitelem ozbrojených sil České republiky je prezident republiky. Armáda ČR je zapojena do integrované vojenské struktury Severoatlantické aliance, do systému obranného, operačního a civilního nouzového plánování, do procedurálních a organizačních aspektů jaderných konzultací a do společných cvičení a operací.

Obrázek č. 4. Organizační struktura Armády České republiky

¹⁰⁵ Washingtonská smlouva je základním dokumentem Severoatlantické aliance (NATO), byla podepsána 4. dubna 1949 a vznikla na základě článku 51 Charty OSN, kterým se potvrzuje přirozené právo nezávislého státu na individuální nebo kolektivní obranu. Za Českou republiku tuto smlouvu podepsal 26. února 1999 tehdejší prezident ČR Václav Havel.

¹⁰⁶ Ministerstvo obrany - Armáda České republiky [online]. Praha : 2004 - 2010 [cit. 2010-12-20]. Struktura AČR. Dostupné z WWW: <http://www.acr.army.cz/struktura/default.htm>.

5.2.1.1. Vojenské záchranné útvary

Záchranné a výcvikové základny – vojenské záchranné útvary - jsou na základě zákona o ozbrojených silách České republiky samostatnou součástí armády určenou k plnění humanitárních úkolů civilní ochrany a připravující se k plnění úkolů civilní ochrany po dobu válečného stavu. Nasazení sil a prostředků vojenských záchranných útvarů se uskutečňuje v souladu se zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.; se zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon); dále se zákonem č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů; a v souladu s nařízením vlády č. 36/2003 Sb.¹⁰⁷, a č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právnickými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, a další normativní akty.

Po restrukturalizaci záchranných praporů¹⁰⁸ Armády ČR poskytují od 1. října 2008 na vyžádání podporu složkám IZS a civilním orgánům podle nové regionální působnosti dva Vojenské záchranné útvary (Samostatné záchranné roty) v Rakovníku a v Olomouci. Tyto útvary jsou v rámci IZS přednostně určeny pro případy těžšího charakteru a případy, kdy je mimo síly ostatních složek IZS dosáhnout ochrany obyvatelstva.

Samostatné záchranné roty jsou schopny v případě nasazení při eliminaci pohrom a katastrof provádět především záchranné práce, podílet se na evakuaci obyvatelstva, včetně zabezpečení nouzového ubytování, a provádět dekontaminaci osob a techniky při radiačních a chemických haváriích. Jsou vybaveny rovněž účinnými prostředky pro likvidaci požárů, poskytování pomoci při záplavách, k zabezpečení dodávky elektrické energie z náhradních zdrojů a nouzového zásobování obyvatelstva pitnou vodou, a jsou schopny provádět další specializované činnosti, například potápěčské a trhací práce, likvidace polomů, a záchranu ve výškách a nad volnou hloubkou.

¹⁰⁷ Tímto nařízením vlády se mění nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení §27 odst. 8 a §28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

¹⁰⁸ Před rokem 2008 působilo na území České republiky šest záchranných praporů organizačně začleněných do ženijní záchranné brigády s velitelstvím v Bechyni.

5.2.2. Obecní policie

Orgánem obce zabezpečujícím místní záležitosti týkající se veřejného pořádku v rámci působnosti obce je obecní policie. Rozsah činnosti a působnost obecní policie stanovuje zákon o obecní policii¹⁰⁹. V obci, která je městem, statutárním městem, a v hlavním městě Praze, se obecní policie označuje jako městská policie. Působnost obecní policie vykonávají strážníci, kteří jsou v pracovním poměru k obci. Obecní policii zřizuje a zrušuje zastupitelstvo obce na základě obecně závazné vyhlášky, z čehož vyplývá, že obecní policii řídí prostřednictvím velitele obecní policie starosta obce¹¹⁰.

Při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku plní strážníci obecní policie zejména tyto úkoly¹¹¹: a) přispívají k ochraně a bezpečnosti osob a majetku; b) dohlížejí na dodržování obecně závazných právních předpisů o ochraně veřejného pořádku; c) dohlížejí na dodržování pravidel občanského soužití; d) odhalují přestupky a v rozsahu stanoveném zákonem o obecní policii též ukládají a vybírají v blokovém řízení pokuty za přestupky; e) upozorňují fyzické a právnické osoby na zjištěné nedostatky a podle konkrétní situace činí opatření k jejich odstranění. Strážníci obecní policie nemají v některých případech¹¹² účinné nástroje, proto při plnění těchto úkolů spolupracují s příslušníky Policie ČR.

5.2.3. Státní úřad pro jadernou bezpečnost

Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SUJB) patří mezi ústřední orgány státní správy vykonávající státní správu a dozor při využívání jaderné energie a ionizujícího záření a v oblasti radiační ochrany a hygieny, kontroly zákazu šíření bojových, nebezpečných a chemických látek a přípravků, a biologických bojových látek. Působnost Státního úřadu pro jadernou bezpečnost je zakotvena v § 3 atomového zákona¹¹³. Státní úřad pro jadernou bezpečnost hospodaří na základě svého samostatného rozpočtu, je přímo podřízen Vládě ČR, která jmenuje jeho předsedu. V souladu s věcným zaměřením a vykonávanými činnostmi se Státní úřad pro jadernou bezpečnost člení na úsek jaderné bezpečnosti, úsek radiační ochrany a úsek řízení a technické podpory.

¹⁰⁹ Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁰ Pokud obecní zastupitelstvo nepověří řízením obecní policie jiného člena obecního zastupitelstva.

¹¹¹ §2 odst. 1 zákona č. 553/1991 Sb.

¹¹² Obecní policie nemůže provádět zákroky pod jednotným velením, kdy velitel zákroku je příslušník Policie ČR.

¹¹³ Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, v platném znění.

Ve dnech 22.9. až 23.10.2010 proběhlo v rámci Jihočeského kraje cvičení ZÓNA 2010, jehož cílem bylo prověřit schopnost orgánů krizového řízení na všech stupních, řešit průběh a následky simulované mimořádné události – radiační havárie¹¹⁴ v jaderné elektrárně Temelín. Cvičení připravilo Ministerstvo vnitra ve spolupráci se Státním úřadem pro jadernou bezpečnost, Ministerstvem obrany, Jadernou elektrárnou Temelín, Krajským úřadem Jihočeského kraje a Hasičským záchranným sborem Jihočeského kraje. Cvičení se uskutečnilo v souladu s „Plánem cvičení orgánů krizového řízení na léta 2010-2012“, schváleným usnesením č. 32 Bezpečnostní rady státu ze dne 5. října 2009. a probíhalo v pracovištích krizových štábů zúčastněných orgánů krizového řízení a pracovištích dotčených správních úřadů¹¹⁵, v operačních a informačních střediscích složek IZS, dále v pracovištích územních krizových štábů a jeho odborných pracovních skupin, v areálu jaderné elektrárny Temelín a v prostorech stanovených Jihočeským krajem pro provádění praktických činností, např. na letišti v Bechyni. Cvičení ZÓNA 2010 se zúčastnilo 906 cvičících, 100 zahraničních pozorovatelů a 34 ks speciální techniky HZS ČR a Armády ČR a 27 vozidel Policie ČR.

5.2.4. Zařízení civilní ochrany bez právní subjektivity

Mezi zařízení civilní ochrany bez právní subjektivity se řadí zařízení obcí, právnických osob a podnikajících fyzických osob, které jsou v případě mimořádné události využity pro plnění úkolů civilní ochrany při řešení krizových situací. Zřízení těchto objektů a zařízení předchází důkladné vyhodnocení výsledků analýz možného ohrožení vojenského a nevojenského charakteru a výsledků analýzy zdrojů. Zákon o IZS, popř. zákon o požární ochraně, předurčuje jednotky SDH obce pro zřizování zařízení CO a pro plnění úkolů v ochraně obyvatelstva. Pod pojmem zařízení CO si lze představit jednotlivá střediska a stanice včetně jejich obsluh, a jednotky a skupiny ustavené pro určitou činnost v oblasti ochrany obyvatelstva. Struktura těchto zařízení včetně plánů jednotlivých činností je zakotvena ve vyhlášce Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. Personál zařízení civilní ochrany bez právní subjektivity tvoří osoby určené výhradně k provádění úkolů civilní ochrany.

¹¹⁴ Mimořádnou událostí v tomto případě rozumíme událost významnou z hlediska jaderné bezpečnosti nebo radiační ochrany, která vede nebo může vést k nepřípustnému ozáření nebo uvolnění radioaktivních látek či ionizujícího záření do životního prostředí.

¹¹⁵ Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS ČR, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Krajský úřad Jihočeského kraje.

5.2.5. Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby

Havarijními službami rozumíme okruh činností, prováděných právníckými nebo podnikajícími fyzickými osobami, jejichž služby lze využít na základě sepsané dohody o věcné pomoci nebo v případě mimořádné události pouze na požádání zainteresovaného subjektu. Mezi tyto služby patří: a) na úrovni obce či kraje služby zajišťující základní infrastrukturu obcí jako jsou odpad, úklid, voda, plyn, topení, energetika, bytový fond, výtahy, apod., souhrnně nazývány službami komunálními; b) v prostředí dopravy jsou to služby správců komunikací, starající se o údržbu silnic a dálnic, nebo klubové služby motoristům zajišťující podle předem stanovených smluvních podmínek servis v případě dopravní nehody nebo závadě na vozidle; c) služby v oblasti chemického průmyslu, jejichž příkladem může být například TRINS¹¹⁶, kterým se Svaz chemického průmyslu prostřednictvím společností v něm sdružených zavázal dobrovolně poskytovat v rámci svých možností pomoc při mimořádných situacích spojených s přípravou nebo jinými manipulacemi s nebezpečnými látkami na území ČR. Základem systému TRINS je síť regionálních a jednoho republikového centra, jejichž pomoc je poskytována výhradně na žádost operačních a informačních středisek HZS (IZS). Výše zmíněnou pomoc poskytují společnosti zapojené do systému TRINS v závislosti na naléhavosti, druhu nehody a nebezpečí hrozícího z místa nehody ve třech stupních, kterými jsou telefonická porada, porada v místě zásahu (nehody) a praktická pomoc v místě zásahu (nehody); d) služby zabývající se odpadovým hospodářstvím, mezi které patří podniky provádějící sanaci nebezpečných látek, které pro svoji 24-hodinovou dostupnost zřizují pohotovostní služby; v neposlední řadě havarijní služby v hornictví, které zabezpečuje Báňská záchranná služba.

5.2.5.1. Báňská záchranná služba

Právníckým a fyzickým osobám provozujícím hornickou činnost nebo činnosti prováděné hornickým způsobem v podzemí vyvstává v rozsahu, který stanovuje příslušný právní předpis¹¹⁷, povinnost zajišťovat báňskou záchrannou službu. Úkolem báňské záchranné služby je provádět práce a rychlé účinné zásahy k záchraně lidských životů a majetku při haváriích včetně poskytování první pomoci v podzemí, zdolávání havárií včetně odstraňování jejich následků.

¹¹⁶ Transportní informační a nehodový systém.

¹¹⁷ Vyhláška Českého báňského úřadu č. 447/2001 Sb., o báňské záchranné službě, ve znění vyhlášky č. 87/2006 Sb.

Kromě výše uvedených úkolů vykonává báňská záchranná služba i jiné činnosti v nedýchatelném nebo zdraví škodlivém prostředí a další speciální a rizikové práce¹¹⁸; spolupracuje s organizacemi při havarijní prevenci a zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu zejména tím, že provádí namátkové prohlídky jejich pracovišť a kontroly prostředků pro zdolávání havárií, popř. i školení a výcvik zaměstnanců, a plní úkoly a povinnosti vyplývající z ustanovení zvláštních právních předpisů¹¹⁹.

Členy báňského záchranného sboru jsou báňští záchranáři a další zaměstnanci, kteří jsou určeni k plnění úkolů báňské záchranné služby. V České republice jsou v současné době zřízeny čtyři Hlavní báňské záchranné stanice v čele s ředitelem, a patnáct Závodních báňských záchranných stanic, do jejichž čela je ustanoven vedoucí.

5.2.5.2. Havarijní služby v energetice

V odvětví energetiky se havarijními službami rozumí síly a prostředky držitelů licence k podnikání v oblasti elektroenergetiky, plynárenství a teplárenství, které jsou tyto subjekty povinny neodkladně po vzniku havárie či vyhlášení stavu nouze nasadit v souladu s havarijními plány na likvidaci následků těchto havárií.

Energetický zákon¹²⁰ charakterizuje stav nouze jako situaci, kdy došlo k omezení nebo přerušení dodávek elektřiny, plynu nebo tepla v elektrizační soustavě v důsledku: a) živelných událostí; b) opatření státních orgánů za nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu; c) havárií na zařízeních pro výrobu a rozvod energie; d) dlouhodobého nedostatku zdrojů energie; e) smogové situace podle zvláštních právních předpisů; f) teroristického činu.

Stav nouze nebo situaci bezprostředně zamezující stavům nouze vyhláší pro celé území státu vláda prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků a pro určitou část území státu vyhláší stav nouze nebo situaci bezprostředně zamezující stavům nouze Ministerstvo průmyslu a obchodu prostřednictvím regionálních sdělovacích prostředků. Postupy směřující k odstraňování havárií a obnovení dodávek koordinuje Ministerstvo průmyslu a obchodu, jehož pokyny jsou držitelé licencí povinni dodržovat.

¹¹⁸ Například práce ve výšce nebo nad volnou hloubkou, popř. pod vodní hladinou.

¹¹⁹ Tímto ustanovením může být například §4 odst. 2 a §21 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

¹²⁰ Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a výkonu státní správy v energetických odvětvích (energetický zákon), ve znění platných předpisů.

5.2.6. Neziskové organizace a sdružení občanů

Při mimořádných událostech vykonávají neziskové organizace a sdružení občanů činnosti v oblasti odborné pomoci a v oblasti humanitární pomoci. Pro využití obou druhů pomoci je třeba být informován o právním postavení neziskových organizací a sdruženích občanů, z kterého vychází jejich zaměření a interní vazby. Sdružení občanů jsou právníckými osobami, které vznikají ze svobodné vůle každého občana zakládat spolky, společnosti, svazy, hnutí, kluby a jiná občanská sdružení a sdružovat se v nich¹²¹. Sdružení občanů vzniká na základě registrace podané Ministerstvu vnitra České republiky, ke které musí být přiloženy stanovy nově vznikajícího sdružení občanů.

Neziskové organizace a sdružení občanů plní svá práva a povinnosti v rámci IZS na základě předem domluvených a v písemné formě vyhotovených smluv uzavíraných mezi nimi a složkami IZS. Kromě smluv v oblasti IZS vyhláší Ministerstvo vnitra prostřednictvím generálního ředitelství HZS ČR granty, na které se váže neinvestiční dotace ze státního rozpočtu ČR pro nestátní neziskové organizace v oblasti požární ochrany, integrovaného záchranného systému, ochrany obyvatelstva a krizového řízení.

Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS ČR aktivně spolupracuje s řadou občanských sdružení v oblasti požární ochrany a IZS. Pro oblast požární ochrany je to Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska; Moravská hasičská jednota; Česká hasičská jednota; Sdružení požárního bezpečnostního inženýrství Ostrava a Česká asociace hasičských důstojníků. V oblasti IZS je třeba uvést zejména Svaz záchranných brigád kynologů, Vodní záchrannou službu, Horskou službu, Český červený kříž a Českou speleologickou společnost.

Na území České republiky působí též další neziskové organizace a sdružení občanů zabývající se humanitární pomocí obyvatelstvu, kterou se rozumí poskytnutí věcných prostředků, finančních prostředků nebo služeb obyvatelstvu v regionu postiženém mimořádnou událostí a následky krizové situace s cílem zmírnit nebo odstranit vzniklé škody. Podmínky poskytování humanitární pomoci rámcově upravuje zvláštní právní předpis¹²²

¹²¹ Činnost sdružení občanů upravuje zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.

¹²² Tímto předpisem je Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva.

5.2.6.1. Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska (SH ČMS) je nástupcem organizací hasičstva, které dříve působily na území Čech, Moravy a Slezska, a právním nástupcem Svazu požární ochrany ČSFR na území České republiky. Pod dnešním názvem a právní subjektivitou působí od roku 1991, kdy došlo k vlastní registraci občanského sdružení ve smyslu ustanovení § 6 zákona o sdružování občanů¹²³, která vyvstala z vůle tisíců hasičů v souladu s právem svobodně se sdružovat. Předmět činnosti Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska vychází ze zákona o požární ochraně a na něj navazujících prováděcích předpisů a zejména z vlastních stanov. Cílem sdružení je především spolupůsobit při vytváření podmínek k účinné ochraně života a zdraví osob a majetku před požáry a při poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech, při nichž je v nebezpečí život, zdraví nebo majetek.

5.2.6.2. Český červený kříž

Český červený kříž zahájil svou činnost v roce 1919 a jeho vznik byl potvrzen prezidentem republiky. Po rozpadu Československé republiky v roce 1993 vznikla samostatná národní společnost Český červený kříž, která byla ještě v témže roce uznána Mezinárodním výborem Červeného kříže a následně i přijata za člena Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Český červený kříž je jedinou státem uznanou národní společností Červeného kříže na území České republiky ve smyslu mezinárodního práva. Český červený kříž působí v oblasti humanitární, sociální a zdravotní a jeho postavení včetně hlavních okruhů činností upravuje právní předpis¹²⁴ a dále Stanovy Českého červeného kříže.

Podle výše zmiňovaného zákona působí Československý červený kříž jako výlučně uznaná pomocná organizace vojenské zdravotnické služby; a v případech katastrof a jiných mimořádných událostí poskytuje pomoc a zároveň působí v oblasti civilní obrany a ochrany obyvatelstva; poskytuje zdravotnické, záchranné, sociální a další humanitární služby a šíří znalost Ženevských úmluv. Nad rámec výše uvedených úkolů zabezpečuje Český červený kříž bezpříspěvkové dárcovství krve, pátrací službu, výuku první pomoci a dobrovolnou pečovatelskou službu.

¹²³ Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁴ Zákon č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži.

5.3. Dohody v IZS

Pro účely integrovaného záchranného systému vydalo Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS ČR pokyn¹²⁵, jehož jednotlivé články zakotvují a rozebírají podmínky pro sestavování dohod v rámci IZS. Organizační složky Hasičského záchranného sboru České republiky mohou ve věcech IZS uzavírat dohody, kterými jsou zejména dohody o plánované pomoci na vyžádání, dohody o poskytnutí osobní nebo věcné pomoci, dohody o součinnosti složek IZS a dohody o spolupráci. Dohody uzavírané na republikové úrovni uzavírá MV-GŘ HZS ČR a schvaluje generální ředitel HZS ČR a náměstek ministra vnitra. Dohody uzavírané na krajské úrovni uzavírá HZS kraje a schvaluje je ředitel HZS kraje. Zpracovatel dohody, kterým je pro dohody na republikové úrovni příslušný ředitel odboru MV - GŘ HZS ČR a na úrovni kraje příslušný ředitel odboru HZS kraje, koordinuje po celou dobu platnosti dohody plnění závazků vyplývajících z této dohody a pravidelně provádí její vyhodnocování a především zodpovídá za její průběžnou aktualizaci a to včetně jejích příloh. Na návrh zpracovatele může být dohoda zrušena, respektive vypovězena. Náležitosti zabývající se formálním obsahem jednotlivých dohod podrobněji rozebírá článek čtyři výše zmiňovaného pokynu.

5.3.1. Dohody o spolupráci

Obsahem dohody o spolupráci jsou závazky mezi smluvními stranami, například v oblasti havarijního a krizového plánování, vědecko-výzkumné činnosti, výchovně-vzdělávací činnosti a v dalších obdobných oblastech. Dohody o spolupráci nesouvisí s poskytnutím pomoci při provádění záchranných a likvidačních prací a při realizaci opatření ochrany obyvatelstva. Podle §14 vyhlášky č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb., nejsou dohody o spolupráci součástí dokumentace integrovaného záchranného systému. Dohody o spolupráci mohou být uzavírány jak na celorepublikové, tak i na krajské úrovni.

¹²⁵ Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a náměstka ministra vnitra č. 25 ze dne 6. června 2003, kterým se stanovuje postup při uzavírání dohod v rámci integrovaného záchranného systému.

5.3.2. Dohody o plánované pomoci na vyžádání

Ostatní složky IZS provádějí své činnosti při záchranných a likvidačních pracích na základě plánované pomoci na vyžádání, která je vázána uzavřením písemné dohody o způsobu poskytnutí pomoci při provádění záchranných a likvidačních prací s obecním úřadem obce s rozšířenou působností, krajským úřadem, Ministerstvem vnitra nebo základními složkami integrovaného záchranného systému. Tyto dohody o plánované pomoci na vyžádání uzavírají nejčastěji ostatní složky IZS především s Hasičským záchranným sborem ČR, dále s jinými základními složkami IZS nebo s dalšími subjekty pro svoji potřebu.

V rámci HZS ČR uzavírají ostatní složky IZS dohody o plánované pomoci na vyžádání s Ministerstvem vnitra prostřednictvím generálního ředitelství HZS ČR a stávají se tak součástí ústředního poplachového plánu IZS¹²⁶, nebo s HZS krajů, kdy se stávají součástí poplachového plánu IZS kraje. Povinností složky IZS zařazené do příslušného poplachového plánu IZS kraje je v případě poskytnutí pomoci mimo hranice svého kraje informovat o tom místně příslušné operační a informační středisko IZS.

S výjimkou ostatních složek IZS vyvstává povinnost poskytnout plánovanou pomoc na vyžádání zejména těmto subjektům¹²⁷:

- a) ostatním ministerstvům, územním správním úřadům, orgánům krajů a obcí v mezích své působnosti,
- b) právníkům a fyzickým osobám, které jsou uživateli stavby civilní ochrany nebo stavby dotčené požadavky civilní ochrany,
- c) zdravotnickým zařízením
- d) vojenským záchranným útvarům
- e) nebo ostatním osoby, které se k tomu smluvně zavázaly.

Subjekty, kterým podepsáním dohody o plánované pomoci na vyžádání vyvstává zákonná povinnost tuto pomoc na základě ustanoveních této dohody plnit, mohou plnění těchto úkolů odmítnout v případech, kdy by poskytnutím této pomoci vážně ohrozily plnění vlastních závažnějších úkolů stanovených podle zvláštních právních předpisů¹²⁸.

¹²⁶ Poplachový plán je dokument obsahující informace o spojení na základní a ostatní složky IZS, přehled sil a prostředků ostatních složek IZS a způsob povolávání a vyzoomování vedoucích složek IZS a dalších orgánů.

¹²⁷ § 21 odst. 2 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů.

¹²⁸ Příkladem zvláštního právního předpisu může být zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění platných předpisů.

5.3.3. Dohody o součinnosti složek IZS

Závazky smluvních stran obsahují dohody o součinnosti složek IZS, např. v oblasti dokumentační připravenosti IZS, zpracování typových činností složek IZS při společném zásahu včetně plnění závazků plynoucích z těchto typových činností. Tyto dohody jsou součástí dokumentace IZS a zahrnují se do územně příslušných poplachových plánů integrovaného záchranného systému. Dohody o součinnosti složek IZS mohou být uzavírány v obou úrovních, a to jak na úrovni celorepublikové, tak i na úrovni krajské.

5.3.4. Dohody o poskytnutí osobní nebo věcné pomoci

Dohody o poskytnutí osobní nebo věcné pomoci uzavírá HZS kraje s právníckými osobami nebo fyzickými osobami. Dohodami o poskytnutí osobní nebo věcné pomoci je předem domluven způsob a rozsah osobní nebo věcné pomoci během provádění záchranných a likvidačních prací a při realizaci opatření ochrany obyvatelstva. Součástí těchto dohod jsou podmínky náhrady výdajů a škod při poskytnutí osobní nebo věcné pomoci při provádění záchranných a likvidačních prací a při realizaci opatření ochrany obyvatelstva. Dohody o poskytnutí osobní nebo věcné pomoci mohou být uzavírány pouze na regionální úrovni.

6. Mimořádné události

Každé společenské uskupení je během doby své existence vystaveno působení celé řady mimořádných událostí, které ovlivňují jeho vývoj, a proto si lze pro tyto účely představit mimořádnou událost jako děj zčásti nebo zcela neovladatelný, ohraničený časem a prostorem, který vznikl v souvislosti s provozem technických zařízení, působením živelních pohrom, havárií, neopatrným zacházením s nebezpečnými látkami, vlivem epidemií nebo jiného nebezpečí, jež ohrožuje životy a zdraví lidí, majetkové hodnoty nebo životní prostředí. V legislativě České republiky je vlastní pojem „mimořádná událost“ zakotven v §2 zákona o IZS¹²⁹, podle kterého se mimořádnou událostí rozumí škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činnostmi člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.

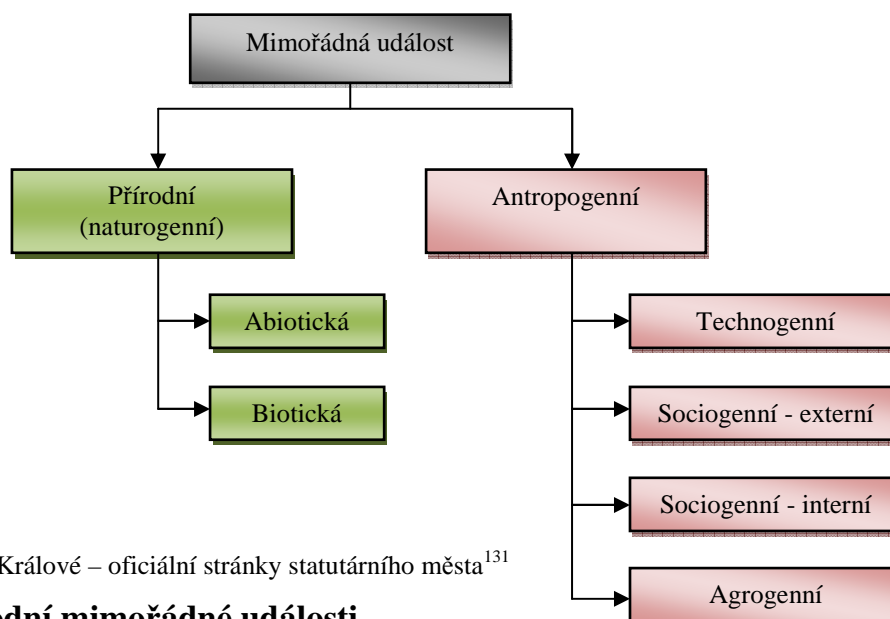
6.1. Druhy mimořádných událostí

Pomineme-li pro tuto chvíli mimořádné události zapříčiněné působením přírodních živlů, došlo na konci minulého století ze strany České republiky a jiných evropských zemí k přehodnocení bezpečnostní situace, neboť vlivem výrazných mezinárodně politických změn došlo k minimalizaci napětí mezi jednotlivými státy¹³⁰ a tím i menší pravděpodobnosti vzniku mezinárodního vojenského konfliktu. Do popředí se tak dostala rizika, jejichž příčina vychází především z nevojenských oblastí, a pokud budeme brát v úvahu jednotlivé hrozby v celosvětovém měřítku, jsme v dnešní době ohroženi zejména terorismem ve všech jeho podobách a dále pak masovou migrací, organizovanou kriminalitou, obchodem s drogami, šířením zbraní hromadného ničení, apod. V rámci evropského kontinentu nepatří druh těchto mimořádných událostí k častým jevům, ale je potřeba o nich vědět a být na ně připraveni. V současné moderní době a s ní spojenými neustále se zvyšujícími nároky roste i potřeba energií, surovin a spotřebních hodnot, z čehož vychází zejména riziko vzniku antropogenních událostí, jako jsou například rozsáhlé ropné havárie, dopravní havárie v silniční, železniční, letecké a lodní dopravě, narušení dodávek elektrické energie, plynu, vody, a jiné.

¹²⁹ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

¹³⁰ Státy začínají uzavírat mírové aliance a podepisují mírové dohody.

Obrázek č. 5. Základní členění mimořádných událostí

Zdroj: Hradec Králové – oficiální stránky statutárního města¹³¹

6.1.1. Přírodní mimořádné události

Přírodní neboli naturogenní mimořádné události jsou projevem vývoje planety Země a jejího okolí, který má dopad na lidskou společnost. Mimořádná událost přírodního charakteru je někdy též označována jako živelní pohroma a vzniká v důsledku škodlivého působení přírodních sil na zemský povrch. Z přírodovědeckého hlediska může mimořádnou událost způsobit živá příroda, kdy může dojít ke vzniku biotických mimořádných událostí nebo příroda neživá, a v tom případě hovoříme o událostech abiotických.

Biotické mimořádné události

Biotické (biologické) mimořádné události vznikají působením živé přírody, resp. jejích živých organismů a vzájemnými vztahy mezi těmito organismy. Mezi příklady těchto mimořádných událostí lze uvést zejména epifitii – rozsáhlou nákazu rostlin, epizootii – rozsáhlou nákazu zvířat, epidemii – rozsáhlou nákazu lidí, a dále pak přemnožení škůdců a parazitů, přemnožení plevelů a rychlé vymírání jednotlivých živočišných a rostlinných druhů působením genové a biologické manipulace.¹³²

¹³¹ Hradec Králové oficiální stránky statutárního města [online]. Hradec Králové : 1. února 2010 [cit. 2011-01-03]. Základní rozdělení mimořádných událostí. Dostupné z WWW: <http://www.hradeckralove.org/urad/zakladni-rozdeleni-mimoradnych-udalosti>.

¹³² Pro oblast IZS jsou důležité především epizootie, epifylie a epidemie.

Abiotické mimořádné události

Abiotické mimořádné události způsobuje svými vlivy tzv. neživá příroda. Pod těmito vlivy si můžeme představit soubor všech fyzikálních a chemických faktorů v podobě všech skupenství vody, půdy, slunečního záření, vzduchu a jiných, které negativně působí na zemský povrch. Planeta Země může být postižena těmito abiotickými mimořádnými událostmi: a) požáry způsobenými přírodními vlivy; b) kosmickým zářením, únikem radonu; c) povodněmi¹³³ a záplavami; d) dlouhodobými suchy; e) dlouhodobou inverzní situací; f) vlnami tsunami¹³⁴; g) zemětřesením; h) sopečnou činností¹³⁵; i) půdní erozí; j) posunem říčního koryta; k) zemskými sesuvy; l) vichřicí, větrnými poryvy a větrnými víry – tornády, apod.

6.1.2. Antropogenní mimořádné události

Lidskou činností vyvolané antropogenní mimořádné události je možné rozdělovat v první řadě na základě lidského zavinění, které může být buď úmyslné či neúmyslné, nebo za druhé na základě vojenského či nevojenského typu těchto událostí.

Technogenní mimořádné události

Technogenní mimořádné události lze chápat jako provozní havárie a havárie spojené s infrastrukturou, mezi které můžeme zařadit: radiační havárie velkého rozsahu; technologické havárie spojené s výronem nebo únikem nebezpečných látek; rozsáhlé ropné havárie; požáry; rozsáhlé dopravní havárie v silniční, železniční, letecké a lodní dopravě; důlní neštěstí; mimořádné události v tunelech a jiných podzemních stavbách, apod.

Sociogenní mimořádné události – interní

Sociogenní mimořádné události interní – vnitřní se týkají především vnitrostátních, společenských, sociálních a ekonomicky negativních jevů, kterými jsou například: narušení finančního a devizového hospodářství státu; narušení dodávek ropy a ropných produktů; narušení dodávek elektrické energie, plynu a tepla; narušení funkčnosti dopravního systému; narušení dodávek potravin, pitné vody, apod.

¹³³ Povodní rozumíme náhlé zvýšení průtoku vody a vzestup hladiny vodního toku, kdy dojde k překročení množství vody, které je koryto toku schopné pojmout.

¹³⁴ Tsunami jsou pohyby vodních mas vyvolané zemětřesením, jehož ohnisko se nachází pod mořskou hladinou.

¹³⁵ Sopečná činnost je vyvržení žhavého magmatu ze zemského nitra na zemský povrch.

Sociogenní mimořádné události – externí

Vnější sociogenní mimořádné události jsou v podstatě akce vojenského charakteru a to: násilné akce subjektů cizí moci spojené s použitím vojenských sil a prostředků na území, ke kterému jsou plněny spojenecké závazky nebo je poskytována mezinárodní humanitární pomoc; diverzní činnost spojená s přípravou vojenské agrese nebo v průběhu vojenské agrese; vnější vojenské napadení státu nebo jeho spojenců; ohrožení základních demokratických hodnot v takovém rozsahu, že je požadováno nasazení ozbrojených sil pro provedení mezinárodní mírové nebo humanitární operace; hospodářské sankce a hospodářský nátlak; politický nátlak, apod.

Agrogenní mimořádné události

Agrogenní mimořádné události jsou spojené především se zemědělstvím a půdou a jejich vznik je zapříčiněn zejména erozí půdy; degradací půd do vodních toků; zhutňováním půd z důvodu používání těžké mechanizace; nevýhodným používáním hnojiv a agrochemikálií; vysycháním a znehodnocováním vodních zdrojů; monokulturní zemědělskou výrobou¹³⁶, apod.

¹³⁶ Ke zhoršování kvality zemědělské produkce dochází vlivem velkoprodukce - ať již rostlinné či živočišné.

7. Krizové stavy

V případech, kdy rozsah mimořádné události nabude takových rozměrů, že koordinovaný postup územně a věcně příslušných správních orgánů a složek IZS k eliminaci následků mimořádné události nestačí, je povinností těchto orgánů a složek zajistit další potřebné zdroje nutné pro likvidaci následků mimořádné události. Získání těchto dalších nadstandardních zdrojů pro řešení mimořádné situace vyvstává ze zákonem stanovené procedury, kterou je vyhlášení jednoho z krizových stavů.

Krizové stavy se vyhláší v případě vzniklých krizových situací, tj. mimořádných událostí ohrožujících ve značném rozsahu životy a zdraví, majetkové hodnoty, životní prostředí, vnitřní pořádek a bezpečnost, nebo je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost, územní celistvost, demokratické základy České republiky, nebo je-li potřeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně.

Právní řád České republiky následně rozlišuje čtyři krizové stavy, kterými jsou:

7.1. Stav nebezpečí¹³⁷

Stav nebezpečí se jako bezodkladné opatření může vyhlásit pro území kraje nebo jeho část, jsou-li v případě živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, nehody nebo jiného nebezpečí ohroženy životy, zdraví, majetek a životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů a složek IZS.¹³⁸ Stav nebezpečí vyhláší na základě zákonného zmocnění představitel územní veřejné samosprávy, kterým je hejtman kraje, a to buď pro území celého kraje, nebo jen pro jeho určitou část. Povinností hejtmana je vždy o vyhlášení stavu nebezpečí neprodleně informovat vládu, Ministerstvo vnitra a sousední kraje, pokud mohou být krizovou situací dotčeny.

¹³⁷ Upravuje §3 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů (krizový zákon).

¹³⁸ Pro vyhlášení stavu nebezpečí musí být splněny všechny krizovým zákonem stanovené podmínky.

Rozhodnutí o vyhlášení stavu nebezpečí musí vždy obsahovat krizová opatření a jejich rozsah, případně některé změny krizových opatření. Stav nebezpečí lze vyhlásit jen s důvodným, časovým a prostorovým vymezením jeho platnosti. Časově je stav nebezpečí vyhlášován nejdéle na dobu třiceti dnů a následné prodloužení této doby podléhá souhlasu vlády. Stav nebezpečí končí uplynutím doby, na kterou byl vyhlášen, pokud hejtmán kraje nebo vláda nerozhodnou o jeho zrušení před uplynutím této doby. Rozhodnutí vlády o zrušení stavu nebezpečí se zveřejní v hromadných informačních prostředcích, vyhlásí se ve Sbírce zákonů a především se vyvěsí na úřední desce krajského úřadu a na úředních deskách obecních úřadů na území, pro které byl vyhlášen. Dle ustanovení krizového zákona¹³⁹ nelze stav nebezpečí vyhlásit z důvodu stávky vedené na ochranu práv a oprávněných hospodářských a sociálních zájmů.

7.2. Nouzový stav¹⁴⁰

Není-li v silách příslušného územního celku odvrátit vzniklé ohrožení v rámci stavu nebezpečí je povinností hejtmána kraje požádat neprodleně vládu o vyhlášení nouzového stavu. Nouzový stav může vláda ČR vyhlásit v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného druhu nebezpečí, které ve značné míře ohrožuje životy, zdraví, majetkové hodnoty nebo vnitřní pořádek a bezpečnost. V případě nebezpečí z prodlení může nouzový stav vyhlásit předseda vlády¹⁴¹. Nouzový stav je možno vyhlásit pouze s uvedením důvodů a to pro určité území a po určitý časový úsek, který nesmí přesáhnout délku třiceti dnů, následné prodloužení je možné jen po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny. Zároveň s vyhlášením nouzového stavu je povinností vlády vymezit druh a rozsah práv stanovených krizovým zákonem, které mají být omezeny, a v souladu s Listinou základních práv a svobod¹⁴² určit jaké povinnosti se určeným subjektům ukládají. Nouzový stav končí uplynutím doby, na kterou byl vyhlášen, pokud vláda nebo Poslanecká sněmovna nerozhodnou o jeho zrušení před uplynutím této doby. Nouzový stav nemůže být vyhlášen z důvodu stávky vedené na ochranu práv a oprávněných hospodářských a sociálních zájmů.

¹³⁹ §3 odst. 7 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

¹⁴⁰ Čl. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění platných předpisů.

¹⁴¹ Toto rozhodnutí musí vláda do 24 hodin od vyhlášení potvrdit nebo zrušit.

¹⁴² Ústavní zákon č. 2/19993 Sb., Listina základních práv a svobod.

7.3. Stav ohrožení státu¹⁴³

V případě bezprostředního ohrožení svrchovanosti státu, územní celistvosti nebo jeho demokratických základů může parlament na návrh vlády vyhlásit stav ohrožení státu. Pro přijetí usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců a souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů.

7.4. Válečný stav¹⁴⁴

Povinnost vyhlásit válečný stav má Parlament ČR v případech, kdy je Česká republika napadena agresorem, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení¹⁴⁵. Je v platnosti, že k přijetí usnesení o vyhlášení válečného stavu a o souhlasu s pobytem cizích vojsk na území ČR je potřeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců a nadpoloviční většiny všech senátorů.

Tabulka č. 2. Krizové stavy

Název	Norma - zákon	Vyhlášující orgán	Uzemní působnost	Doba trvání
Válečný stav	ÚZ ¹⁴⁶ č. 1/1993 Sb., Ústava ČR – čl. 43 odst. 1 ÚZ č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti ČR – čl. 2	Parlament ČR	- celý stát	- není omezena
Stav ohrožení státu	ÚZ č. 110/1998 Sb., čl. 2 a čl. 7	Parlament ČR na návrh vlády	- celý stát - omezené území státu	- není omezena, podmíněno souhlasem nadpoloviční většiny všech poslanců a senátorů
Nouzový stav	ÚZ č. 110/1998 Sb., čl. 2, 5 a 6	Vláda (popř. předseda vlády – v případě nebezpečí z prodlení)	- celý stát - omezené území státu	- nejdéle 30 dnů – možno prodloužit – souhlas posl. sněmovny
Stav nebezpečí	Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový z.)- §3	Hejtman kraje v Praze primátor hl. města Prahy	- celý kraj - část kraje	- nejdéle 30 dnů – možno prodloužit – souhlas vlády

Zdroj: Oficiální internetové stránky Ústeckého kraje¹⁴⁷

¹⁴³ Čl. 7 ústavního zákona č. 110/1998 Sb.

¹⁴⁴ Čl. 43 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a čl. 2 ústavního zákona č. 110/1998 Sb.

¹⁴⁵ Vyslat ozbrojené síly mimo území ČR lze přitom jen se souhlasem obou komor Parlamentu ČR.

¹⁴⁶ ÚZ – ústavní zákon.

¹⁴⁷ *Ústecký kraj oficiální internetové stránky* [online]. Ústí nad Labem : 13. září 2009 [cit. 2011-01-10].

Krizové situace. Dostupné z WWW:

http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=555417&p1=97739.

8. Koordinace jednotlivých složek IZS a jejich součinnost při mimořádné události

Proces realizovaný příslušnými orgány složek IZS, který při uplatnění hierarchie vedení a za použití potřebných dostupných sil a prostředků složek IZS vede ke zvládnutí vzniklé mimořádné události, se nazývá koordinací záchranných a likvidačních prací. Na základě zvláštního právního předpisu¹⁴⁸ lze koordinaci složek IZS při společném zásahu dále charakterizovat jako koordinaci záchranných a likvidačních prací včetně řízení jejich součinnosti.

Koordinace složek IZS spočívá v zajišťování následujících činností:¹⁴⁹ a) vyhodnocení druhu a rozsahu mimořádné události a jí vyvolaných ohrožení za využití výsledků souběžně organizovaného průzkumu; b) uzavření místa zásahu a omezení vstupu osob na místo zásahu, jejichž přítomnost zde není potřebná; c) záchrana bezprostředně ohrožených osob, zvířat nebo majetku, popř. jejich evakuace; d) poskytnutí neodkladné zdravotní péče zraněným osobám; e) přijetí nezbytných opatření pro ochranu životů a zdraví osob ve složkách IZS; f) přerušování trvalých příčin vzniku ohrožení vyvolaných mimořádnou událostí, např. provizorní opravou, zamezením úniku nebezpečných látek nebo omezením provozu havarovaných zařízení; g) omezení ohrožení vyvolaného mimořádnou událostí a stabilizace situace v místě zásahu, např. hašením požárů, ochlazováním konstrukcí, ohraničením uniklých látek, odstraněním staveb a porostů, nebo provedením terénních úprav; h) přijetí odpovídajících opatření v místech, kde se očekávají účinky při předpokládaném šíření mimořádné události; i) poskytnutí nezbytné humanitární pomoci postiženým osobám; j) poskytnutí neodkladné veterinární péče zraněným zvířatům; k) poskytování nutných informací příbuzným osob, které jsou výrazně postiženy mimořádnou událostí; l) podávání nezbytných informací o mimořádné události a o provádění záchranných a likvidačních prací sdělovacím prostředkům a veřejnosti; m) dokumentování údajů a skutečností za účelem zjišťování a objasňování příčin vzniku mimořádné události; n) dokumentování záchranných a likvidačních prací, které obsahuje základní přehled o nasazených složkách IZS a časový sled prováděných činností.

¹⁴⁸ Vyhláška MV č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky MV č. 429/2003 Sb.

¹⁴⁹ § 1 odst. 2 vyhlášky MV č. 328/2001 Sb.

8.1. Úrovně řízení v IZS

Pro snazší orientaci v této kapitole je potřeba objasnit některé důležité pojmy, které se v následujícím textu vyskytnou. Mezi tyto pojmy patří zejména:

Havarijní plánování

Havarijní plánování tvoří součást havarijní připravenosti, kterou lze chápat jako schopnost rozpoznat vznik mimořádné události, plánovat, organizovat a kontrolovat mimořádná opatření a zabezpečovat přípravu lidských, materiálních a dalších zdrojů k řešení mimořádných situací. Havarijní plánování tak můžeme označit jako soubor postupů, metod a opatření, které věcně příslušné orgány využívají při přípravě na provádění záchranných a likvidačních prací ve vymezeném území.

Hlavním právním předpisem řešícím problematiku havarijního plánování je zákon o IZS¹⁵⁰, jež ve svém druhém odstavci desátého paragrafu ukládá mimo jiných úkolů krajskému úřadu též povinnost zpracovávat plán k provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje, nazývaným havarijní plán kraje¹⁵¹. Dokumenty týkající se havarijního plánování se obvykle zpracovávají pro určitý vymezený územní celek, kterým může být areál podniku nebo část území navazující na areál podniku, které mohou následky případné mimořádné události postihnout (zóna havarijního plánování). Havarijní plány dělíme na:

- a) Havarijní plán kraje
- b) Vnější havarijní plán – pro území v zóně havarijního plánování, která je stanovena kolem objektu, ve kterém hrozí nebezpečí vzniku havárie působením nebezpečných chemických látek a přípravků nebo ionizujícího záření¹⁵².
- c) Vnitřní havarijní plán – mají povinnost zpracovávat právnické osoby pro území svého podniku, ve kterém pracují s nebezpečnou látkou, přípravkem nebo zdrojem ionizujícího záření.

Zákon o IZS¹⁵³ odkazuje na prováděcí právní předpis, který zakotvuje zásady a způsob zpracování, schvalování a používání havarijního plánu kraje a vnějších havarijních plánů.¹⁵⁴

¹⁵⁰ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

¹⁵¹ Povinnost krajského úřadu zpracovávat havarijní plán kraje je jednou z povinností, která byla delegována na hasičský záchranný sbor kraje.

¹⁵² Pro jihočeský kraj má povinnost zpracovávat vnější havarijní plán Jaderná elektrárna Temelín.

¹⁵³ §12 odst. 3 zákona č. 239/2000 Sb.

Krizové plánování

Krizové plánování patří mezi druhy příprav, které se provádějí pro možné řešení krizových situací. Finálním produktem krizového plánování při přípravě na krizové situace je pro orgány krizového řízení a další státní orgány krizový plán, a pro právnické nebo podnikající fyzické osoby plán krizové připravenosti¹⁵⁵.

Pod pojmem krizový plán si lze představit dokument zpracovaný v souladu s platným zněním Zákona o krizovém řízení¹⁵⁶, v souladu s prováděcím předpisem tohoto zákona, jímž je Nařízení vlády č. 462/2000 Sb.¹⁵⁷ Tento dokument především vychází z požadavků a zároveň respektuje požadavky technických norem, bezpečnostních standardů a ostatní specifika bezpečnostních požadavků. Krizový plán navazuje systémově na opatření, která je organizace povinna realizovat v návaznosti na rozhodnutí nadřízeného krizového štábu nebo jiných orgánů při řešení krizových stavů. Odpovědnost za vyhotovení krizového plánu má zpracovatel tohoto plánu, jehož povinností je také zpracovat plán akceschopnosti zpracovatele krizového plánu, ve kterém jsou obsaženy postupy a termíny zabezpečení připravenosti k řešení krizových stavů a opatření k zajištění ochrany před následky krizových situací. Krizový plán se skládá ze základní části, vymezující působnost, odpovědnosti a úkoly správních úřadů a jiných státních orgánů a orgánů samosprávy v oblasti krizového řízení, a dále pak z rozsáhlé přílohové části, kterou tvoří soubor dokumentů nezbytných ke zvládnutí krizové situace.

Před vlastním vyhotovením krizových plánů musí být provedena analýza rizik příslušného území. Tato analýza vychází z 23 typových krizových situací, které byly vytypovány na státní úrovni Bezpečnostní radou státu, a jedná se o 23 druhů možných mimořádných událostí, u nichž se v závislosti na jejich rozsahu předpokládá vyhlášení krizového stavu – viz příloha č. 1. Pro jednotlivé druhy takto určených typových krizových situací musí ústřední správní úřady podle své působnosti vypracovat typové plány¹⁵⁸. Materiály, jež jsou nezbytné pro zpracování krizových plánů, pro přípravu a řešení krizových situací, má oprávnění požadovat, shromažďovat a evidovat HZS kraje.

¹⁵⁴ Tímto prováděcím právním předpisem může být například vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrované záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.

¹⁵⁵ Plán krizové připravenosti je dokument, jehož jednotlivé části upravují přípravu dotčené právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby na řešení krizových situací.

¹⁵⁶ Zákon č. 240/2000 sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon).

¹⁵⁷ Nařízení vlády ze dne 22. listopadu 2000, k provedení §27 odst. 8 a §28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

¹⁵⁸ Typovým plánem je dokument, kterým jeho zpracovatel určí druhy krizových situací ve své působnosti a v návaznosti na tyto krizové situace stanoví doporučené (typové) postupy, zásady a opatření pro jejich řešení.

V oblasti IZS je koordinace jednotlivých složek IZS při společném zásahu prováděna ve třech úrovních:

- a) taktické – probíhá v místě nasazení složek IZS a v prostoru možného účinku mimořádné události a je prováděna pověřeným velitelem zásahu;
- b) operační – která je prováděná operačními a informačními středisky HZS kraje a operačními a informačními středisky základních složek IZS;
- c) strategické – jejíž koordinaci má ve své působnosti starosta obce s rozšířenou působností, hejtman kraje, Ministerstvo vnitra a ostatní správní úřady, které k tomu však musí mít zákonné zmocnění.

8.1.1. Taktická úroveň řízení

Taktickou úrovní řízení se rozumí koordinace složek IZS při společném zásahu v lokalitě mimořádné události nebo v místech, kde se účinky mimořádné události předpokládají, popř. předpokládat dají. Tato koordinace je svěřena do rukou velitele zásahu, který podle závažnosti mimořádné události vyhláší na základě příslušného poplachového plánu IZS odpovídající stupeň poplachu. Pokud zvláštní právní předpis¹⁵⁹ nestanoví jinak je standartně zákonem o IZS¹⁶⁰ svěřena funkce velitele zásahu veliteli jednotky požární ochrany nebo příslušnému funkcionáři hasičského záchranného sboru s právem přednostního velení. V případě, že velitel zásahu výše uvedeným způsobem ustanoven není, řídí koordinaci složek IZS velitel nebo vedoucí zasahujících sil a prostředků IZS, které v místě zásahu provádí převažující činnost.

Pravomoci a povinnosti velitele zásahu upravuje především zákon o IZS ve svém třetím odstavci 19. paragrafu, díky němuž má velitel zásahu oprávnění: a) zakázat nebo omezit vstup osob na místo zásahu a nařídit, aby místo zásahu opustila osoba, jejíž přítomnost není potřebná; b) nařídit evakuaci osob, popř. stanovit jiná dočasná omezení k ochraně života, zdraví, majetku a životního prostředí; c) vyzvat osobu, která se nepodřídila stanoveným omezením, aby prokázala svou totožnost¹⁶¹; d) nařídit bezodkladné provádění nebo odstraňování staveb, terénních úprav za účelem zmírnění nebo odvrácení rizik vzniklých mimořádnou událostí;

¹⁵⁹ Například zákon č. 238/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁰ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

¹⁶¹ Tato osoba je povinna výzvě vyhovět.

e) vyzvat právnické osoby nebo fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci; f) zřídit štáb velitele zásahu a určit náčelníka, členy štábu; g) rozdělit místo zásahu na sektory, popř. úseky, a stanovit jejich velitele, který je oprávněn ukládat úkoly a rozhodovat o přidělování sil a prostředků do podřízenosti velitelů sektorů a úseků. Další práva a povinnosti velitele zásahu zakotvuje ve svých ustanoveních zejména vyhláška MV č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS v platném znění, a vyhláška MV č. 247/2001 o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany též v platném znění.

Jak již bylo výše řečeno, velitel zásahu disponuje oprávněním zřídit štáb velitele zásahu jako svůj výkonný orgán. Štáb velitele zásahu je využíván při koordinaci složek IZS a připravuje rozhodnutí pro velitele zásahu. Členy štábu¹⁶² mohou být především velitelé a vedoucí složek IZS, dále pak fyzické osoby a zástupci právnických osob, které se složkami IZS spolupracují na základě smluvní dohody, popř. poskytují osobní nebo věcnou pomoc. O umístění stanoviště štábu¹⁶³ rozhoduje velitel zásahu, mělo by být zajištěno proti neoprávněnému vstupu cizích osob a neměly by v něm působit nepříznivé klimatické podmínky. V místě stanoviště štábu velitele zásahu musí být vždy po dobu zásahu přítomen některý z jeho členů a musí být vedena evidence o činnosti štábu.

Pro jednotlivé příslušníky složek IZS jako i pro občany je na místě mimořádné události velice podstatné, aby byl velitel zásahu řádně označen, a to reflexní vestou s nápisem „VELITEL ZÁSAHU“, popř. pomocí reflexní pásky umístěné na levé paži a obsahující iniciály „VZ“. Povinnost být označen mají v místě zásahu též vedoucí složky IZS, opět za pomoci reflexní vesty či rukávové pasky, která rovněž označuje příslušnost té které složky ke složce IZS.¹⁶⁴ Pokud velitel zásahu z některých důvodů nemůže vykonávat svá oprávnění a plnit povinnosti jemu svěřené zvláštními právními předpisy, je funkce velitele zásahu delegována na předem určeného zástupce nebo na jinou osobu vybranou ze složek IZS provádějících v místě zásahu převažující činnost. Čas změny velitele zásahu včetně jeho jména a příjmení musí být uveden ve zprávě o zásahu.

¹⁶² Členy štábu velitele zásahu jsou vždy náčelník štábu, člen štábu pro spojení, člen štábu pro týl, člen štábu pro analýzu situace a člen štábu pro nasazení sil a prostředků.

¹⁶³ Toto místo bývá obvykle totožné s místem velitelského stanoviště.

¹⁶⁴ Nutnosti označení podléhají též náčelník a členové štábu velitele zásahu.

8.1.2. Operační úroveň řízení

Operační úroveň řízení je pro potřeby IZS prováděna formou koordinace a spolupráce operačních středisek základních složek IZS. Z důvodu nepřetržitého zabezpečení těchto činností jsou těmito úkoly pověřeny stálé orgány pro koordinaci složek IZS, kterými jsou operační a informační střediska IZS.

8.1.2.1. Operační a informační střediska IZS

Operační a informační střediska integrovaného záchranného systému (OPIS) jsou stálými orgány pro koordinaci složek IZS. Zřizování OPIS vychází ze zvláštního právního předpisu, kterým je zákon č. 238/2000 Sb.¹⁶⁵ Výkon práv a povinností OPIS v oblasti integrovaného záchranného systému provádí operační a informační středisko Ministerstva vnitra – generální ředitelství HZS a především operační a informační střediska jednotlivých krajů. Operační a informační střediska krajů (KOPIS) jsou jediným orgánem sloužícím pro příjem tísňového volání s následným oprávněním nasadit síly a prostředky na likvidaci mimořádných událostí, a proto bylo jako organizační součást KOPIS později zařazeno pracoviště telefonního centra tísňového volání 112.

Záruka správného doručení tísňového volání do rukou kompetentní složky IZS spočívá v bezprostředním vyhodnocení doručeného tísňového volání operačním a informačním střediskem základní složky IZS, a pokud řešení mimořádné události spadá do jeho věcné působnosti, vyžádá si v případě potřeby spolupráci další základní složky IZS prostřednictvím jejího operačního střediska. Nenáleží-li řešení mimořádné události do jeho věcné nebo územní působnosti, předá přijaté informace operačnímu středisku základní složky IZS, v jehož kompetenci řešení mimořádné události je. V současné době je již technicky možné přesměrovat tísňové volání, které přijalo věcně nebo územně nepříslušné operační a informační středisko základní složky, přímo na operační a informační středisko základní složky IZS, jejíž pomoc je vyžadována¹⁶⁶.

¹⁶⁵ §2 odst. 4 zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých předpisů.

¹⁶⁶ Tzn., že operační důstojník nekompetentního operačního a informačního střediska základní složky již zprávu netlumočí jinému operačnímu důstojníkovi, ale ohlašovatel je přepojen a mluví přímo s kompetentním operačním důstojníkem příslušného operačního a informačního střediska.

OPIS vykonávají dvě kategorie úkolů, první jsou úkoly na úseku požární ochrany,¹⁶⁷ a druhou jsou úkoly vyplývající z dalších právních předpisů, kterými mohou být například atomový zákon¹⁶⁸, zákon o prevenci závažných havárií¹⁶⁹, apod.

KOPIS bylo zřízeno zejména pro plnění následujících úkolů: a) zabezpečuje a organizuje samotný výkon služby na KOPIS; b) přijímá a vyhodnocuje zprávy o požárech a jiných mimořádných událostech, vysílá potřebné síly a prostředky složek IZS, právnických a fyzických osob na provedení záchranných a likvidačních prací v souladu s požárním poplachovým plánem, poplachovým plánem IZS, předurčeností jednotek PO, typových plánů složek IZS, a dohod o spolupráci; c) zpracovává a zabezpečuje pravidla součinnosti operačních středisek základních a ostatních složek IZS; d) poskytuje informační podporu nasazeným jednotkám PO a složkám IZS, orgánům krizového řízení a územním správním úřadům; e) podílí se na shromažďování a vyhodnocování statistických údajů o požárech a událostech řešených v rámci PO a IZS; f) spolupracuje s bezpečnostní radou kraje a krizovým štábem kraje při řešení mimořádných událostí a krizových situací; g) shromažďuje, statisticky vyhodnocuje a analyzuje v rámci kraje údaje o požárech a jiných mimořádných událostech; h) provádí varování a vyrozumění obyvatelstva.

Obrázek č. 5. KOPIS Hasičského záchranného sboru

Zdroj: Oficiální web Hasičského záchranného sboru kraje Vysočina¹⁷⁰

¹⁶⁷ Tuto problematiku řeší především zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb., a dále pak vyhláška MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění vyhlášky č. 226/2005 Sb. a vyhláška MV č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.

¹⁶⁸ Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon), v aktuálním znění.

¹⁶⁹ Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a změně některých zákonů.

¹⁷⁰ *Hasičský záchranný sbor kraje Vysočina* [online]. Jihlava : 2006 [cit. 2011-01-22]. Odbor operačních řízení a KIS. Dostupné z WWW: <http://www.hasici-vysocina.cz/index.php?menu=88>.

8.1.3. Strategická úroveň řízení

Strategické řízení probíhá na úrovni starosty obce s rozšířenou působností, hejtmana kraje nebo Ministerstva vnitra, jež se přímo zapojují do koordinační činnosti při záchranných a likvidačních pracích. Při strategickém řízení je účelem koordinace složek IZS začlenit síly a prostředky, které jsou v působnosti Ministerstva vnitra, ostatních ústředních správních úřadů, hejtmanů krajů a starostů obcí s rozšířenou působností, do provádění záchranných a likvidačních prací, ochrany obyvatelstva, anebo popř. koordinovat zapojení zahraniční pomoci při provádění záchranných a likvidačních prací; dále je účelem koordinace určit hlavní priority při provádění záchranných a likvidačních prací během mimořádných událostí velkého rozsahu; zabezpečit přijatelné podmínky pro zasahující složky IZS s přihlédnutím k jejich potřebám při dlouhodobém provádění záchranných prací; a v neposlední řadě zabezpečit vzájemný soulad záchranných a likvidačních prací s opatřeními pro krizové stavy.

8.1.3.1. Koordinace Ministerstvem vnitra

Ministerstvo je oprávněno provádět koordinaci záchranných a likvidačních prací na ústřední úrovni, nevykonává ji však přímo, ale prostřednictvím GŘ HZS ČR. Ministerstvo vnitra – GŘ HZS ČR tak v rámci jemu svěřených pravomocí povolává a nasazuje síly a prostředky k provádění záchranných a likvidačních prací a koordinuje pomoc poskytovanou z jiných krajů, ostatních ministerstev, jiných ústředních správních úřadů a pomoc ze zahraničí pro území stížená účinky mimořádné události. Při ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací MV – generální ředitelství HZS ČR zabezpečuje opatření ve prospěch záchranných a likvidačních prací z úrovně ministerstva, ostatních ministerstev a jiných ústředních správních úřadů; analyzuje a hodnotí situaci v místě mimořádné události s využitím podkladů poskytovaných ostatními správními úřady, a zpracovává návrhy na jednotlivá opatření; eviduje a sleduje účinnost nasazení sil a prostředků; organizuje ochranu obyvatelstva postiženého území; dokumentuje činnost a postup při provádění záchranných a likvidačních prací; zpracovává informace pro sdělovací prostředky; organizuje spojení ministerstva s postiženým územím, a udržuje a koordinuje spojení s příslušnými krizovými štáby krajů a obcí prostřednictvím OPIS.¹⁷¹

¹⁷¹ §8 odst. 2 vyhlášky MV č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003.

8.1.3.2 Koordinace hejtmanem a starosty obce s rozšířenou působností¹⁷²

Při koordinaci záchranných a likvidačních prací vychází hejtman kraje a starosta obce s rozšířenou působností především ze spolupráce s operačními a informačními středisky IZS, a dále pak z dokumentů, mezi kterými hraje podstatnou roli havarijní plán kraje¹⁷³. V případě nedostatku oprávnění vycházejících ze zákonů (o obcích, o krajích a o IZS) je v pravomoci hejtmána vyhlásit stav nebezpečí pro území kraje nebo jeho část, čímž dochází ke zvýšení standardních, zákony svěřených pravomocí o tzv. krizová opatření, a to nejen pro něj, ale i pro ostatní starosty.

Krizové štáby kraje a obce s rozšířenou působností

Krizový štáb jako pracovní orgán kraje nebo obce s rozšířenou působností svolává hejtman kraje nebo starosta obce s rozšířenou působností především při krizových stavech nebo při vyhlášení třetího, popř. zvláštního stupně poplachu poplachového plánu kraje. Svolat krizový štáb však může i řídicí důstojník HZS kraje, jehož povinností je neprodleně informovat zřizovatele krizového štábu o jeho svolání a prozatímně řídit jeho činnost.

Krizový štáb kraje je přímo podřízen hejtmanovi kraje a plní jeho úkoly. Z hlediska dislokace krizového štábu kraje je pro lepší koordinaci záchranných a likvidačních prací výhodné umístit stálou pracovní skupinu krizového štábu kraje do objektu HZS kraje. Mezi další úkoly krizového štábu kraje náleží zejména udržování spojení¹⁷⁴ s příslušnými krizovými štáby sousedních krajů, krizovými štáby obcí s rozšířenou působností na území kraje a s Ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím HZS ČR.

Úkoly krizovému štábu obce s rozšířenou působností ve správním obvodu této obce zadává starosta jmenované obce s rozšířenou působností. Mezi úkoly krizového štábu obce s rozšířenou působností patří především udržovat spojení prostřednictvím operačních a informačních středisek IZS s místem nebo více místy zásahu s generálním ředitelstvím HZS ČR a dále s krizovým štábem kraje, krizovými štáby sousedních obcí s rozšířenou působností, na jejichž území též působí účinky mimořádné události.

¹⁷² §9 a §10 vyhlášky MV č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003.

¹⁷³ Havarijní plán kraje je jedním z výchozích dokumentů, jeho posláním je popis technologických procedur pro zvládání mimořádných událostí, které vyžadují vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu.

¹⁷⁴ Toto spojení bývá udržováno prostřednictvím operačních a informačních středisek IZS.

8.2. Poplachové plány IZS

Poplachový plán IZS je součástí požárního poplachového plánu kraje a je vydáván při výkonu státní správy krajským úřadem¹⁷⁵ ve formě nařízení kraje. Požární poplachový plán kraje obsahuje zásady součinnosti jednotek požární ochrany při hašení požárů a provádění záchranných prací na celém území kraje, při poskytování pomoci mezi kraji navzájem a pomoci do sousedních států, dále upravuje způsob povolání jednotek PO, způsob vyhledávání stupňů poplachu a činnost ohlašoven požáru operačních a informačních středisek HZS kraje. Vyjma poplachového plánu IZS je povinností Ministerstva vnitra zpracovat tzv. ústřední poplachový plán IZS, jehož dokumentaci je možné využít při ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací Ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím HZS ČR. Územně příslušným poplachovým plánem tak může být jak poplachový plán IZS kraje, tak i ústřední poplachový plán. Územně příslušný poplachový plán je uložen na územně příslušném operačním a informačním středisku IZS¹⁷⁶ a povinností tohoto střediska je provádět jeho pravidelné aktualizace.

Obsahovou stránku územně příslušného poplachového plánu tvoří zejména spojení na základní a ostatní složky IZS; přehled sil a prostředků ostatních složek IZS, jehož součástí tvoří přehled sil a prostředků pro potřeby záchranných a smluvních vztahů s právníky nebo fyzickými osobami, včetně způsobu a četnosti jejich povolávání v závislosti na stupních poplachu; a především forma povolávání a vyrozumívání vedoucích složek IZS a jednotlivých členů krizového štábu, právnických a podnikajících fyzických osob, jež byly zahrnuty do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu.

¹⁷⁵ §10 odst. 2 písm. e) a §11 písm. d) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

¹⁷⁶ Pro poplachový plán IZS kraje je územně příslušné operační a informační středisko HZS kraje, a ústřední poplachový plán IZS je uložen na operačním a informačním středisku MV – generálního ředitelství HZS ČR.

8.2.1. Stupně poplachu poplachového plánu IZS

Každá mimořádná událost vyžaduje jisté nasazení sil a prostředků složek IZS, jenž je ovlivněno především druhem a rozsahem mimořádné události a potřebnou úrovní koordinace složek IZS v místě zásahu. Na základě těchto uvedených kritérií se v rámci IZS vyhláší určitý stupeň poplachu podle příslušného poplachového plánu integrovaného záchranného systému, kterým se předurčuje potřebný počet sil a prostředků pro záchranné a likvidační práce v místě mimořádné události.¹⁷⁷ Pokud se jedná o jedno místo zásahu, vyhláší potřebný stupeň poplachu příslušný velitel zásahu¹⁷⁸ nebo operační a informační středisko¹⁷⁹ v případě prvotního povolání složek IZS do místa zásahu. V pravomoci operačního a informačního střediska je též vyhlásit stupeň poplachu pro určité území postížené vlivy mimořádné události, pokud se na něm nachází více jak jedno místo zásahu.

Podle závažnosti mimořádné události se v rámci IZS vyhláší čtyři druhy poplachu:

- a) První stupeň poplachu¹⁸⁰ - je vyhlášen v případě, že mimořádná událost ohrožuje jednotlivé osoby, jednotlivý objekt nebo jeho část, s výjimkou objektu, kde jsou složité podmínky pro zásah, nebo ohrožuje jednotlivé dopravní prostředky osobní nebo nákladní dopravy; plochy území do 500 m², nebo záchranné a likvidační práce provádí základní složky IZS, které není nutno při společném zásahu nepřetržitě koordinovat.
- b) Druhý stupeň poplachu¹⁸¹ - jenž je zapotřebí vyhlásit v případě, že účinky mimořádné události ohrožují nejvýše 100 osob; více jak jeden objekt se složitými podmínkami pro zásah; jednotlivé prostředky hromadné dopravy osob; cenný chov zvířat nebo plochy území do 10 000 m², nebo záchranné a likvidační práce provádí základní a ostatní složky IZS z kraje, v němž mimořádná událost probíhá, nebo je nutné nepřetržitě koordinovat složky velitelem zásahu při společném zásahu.

¹⁷⁷ Na každý typ mimořádné události je tak stanoven počet jednotek a techniky, která bude u zásahu využita, a samozřejmě stanovené pořadí, ve kterém budou jednotky povolávány.

¹⁷⁸ §19 odst. 1 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

¹⁷⁹ §5 odst. 3 zákona č. 239/2000 Sb.

¹⁸⁰ §21 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.

¹⁸¹ §22 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb.

c) Třetí stupeň poplachu¹⁸² - musí být vyhlášen v případě, že mimořádná událost ohrožuje více jak 100 a méně jak 1000 osob, část obce nebo areál podniku; dále pak soupravy železniční přepravy, několik chovů hospodářských zvířat, plochy území do 1 km², povodí řek a produktovody. Povinnost vyhlásit třetí stupeň poplachu je i v případech, kdy jde o hromadnou havárii v silniční, letecké dopravě, nebo záchranné a likvidační práce provádí základní a ostatní složky, nebo se využívají síly a prostředky z jiných krajů, popř. je nutné složky při společném zásahu v místě zásahu koordinovat velitelem za pomoci štábu velitele zásahu.¹⁸³ Na základě rozhodnutí řídicího důstojníka HZS kraje oznamuje KOPIS vyhlášení třetího stupně poplachu poplachového plánu kraje hejtmanovi. Stejnou procedurou nebo na základě žádosti velitele zásahu se oznamuje vyhlášení třetího stupně poplachu poplachového plánu kraje též starostovi obce s rozšířenou působností.

d) Čtvrtý (zvláštní) stupeň poplachu¹⁸⁴

Čtvrtý stupeň poplachu je označován jako stupeň zvláštní a z hlediska rozsahu působení účinků mimořádné události je stupněm nejvyšším. Je vyhlášen, když mimořádná událost ohrožuje více jak 1000 osob, celé obce nebo plochy území nad 1 km²; záchranné a likvidační práce provádí základní a ostatní složky včetně sil a prostředků využívaných z jiných krajů, popř. je nutno využít zahraniční pomoc; nebo v případě nutnosti koordinace složek při společném zásahu velitelem zásahu za pomoci štábu velitele zásahu a místo zásahu rozdělit na sektory a úseky, nebo společný zásah složek vyžaduje koordinaci na strategické úrovni řízení.

Vyhlášení zvláštního stupně poplachu poplachového plánu kraje oznamuje OPIS hejtmanovi. Stejným způsobem nebo na základě rozhodnutí velitele zásahu se vyhlášení zvláštního stupně poplachu poplachového plánu kraje oznamuje starostovi dotčené obce s rozšířenou působností. Po vyhlášení zvláštního stupně poplachu poplachového plánu kraje KOPIS povolává a nasazuje síly a prostředky z kraje, koordinuje pomoc se sousedními kraji a informuje o vyhlášení zvláštního stupně poplachu generální ředitelství. Obdobným způsobem koordinuje pomoc operační a informační středisko generálního ředitelství.

¹⁸² §23 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.

¹⁸³ Pro snazší koordinaci sil a prostředků v místě zásahu se území postižené mimořádnou událostí rozděluje na jednotlivé sektory a úseky.

¹⁸⁴ §24 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb.

8.3. Prověřovací a taktické cvičení

Připravit se v rámci IZS na případnou mimořádnou událost neznamena pouze vyhotovit dokumentaci¹⁸⁵, podle které se záchranné a likvidační práce provádějí, ale znamená to též provádět pravidelná cvičení jednotlivých složek IZS, jimiž se ověřuje akceschopnost jednotek IZS v případě vypuknutí mimořádné události. Jednotlivá cvičení mohou být prováděna na základě zákona o IZS¹⁸⁶ buď formou taktického cvičení, nebo formou prověřovacího cvičení. Pro účely ověření přípravy složek IZS k provádění záchranných a likvidačních prací se provádí prověřovací cvičení, jehož součástí může být i vyhlášení cvičného poplachu pro složky IZS. Taktickému cvičení předchází porada zúčastněných orgánů a složek, a je prováděno za účelem přípravy složek IZS a orgánů podílejících se na provedení a koordinaci záchranných a likvidačních prací při mimořádné události. Oprávnění nařídit prověřovací nebo taktické cvičení má ministr vnitra, generální ředitel hasičského záchranného sboru, hejtman kraje, popř. ředitel hasičského záchranného sboru kraje.¹⁸⁷

Prověřovací a taktická cvičení se provádí za účelem ověření opatření určených havarijními plány, za účelem prověření možností komunikace mezi složkami IZS, a pro zjištění schopnosti velitelů a vedoucích jednotlivých složek IZS společně řešit vzniklou mimořádnou událost. Prověření odborné úrovně taktického myšlení a návyků velitelů a vedoucích složek IZS vede k postupnému zvyšování této úrovně. Hlavním posláním těchto cvičení je však prověřit přímou spolupráci jednotlivých složek IZS. Příprava cvičení je svěřena do rukou vedoucího cvičení, kterého určí osoba, jejíž povinností je cvičení nahlásit. V případech, kdy má námětové cvičení složitější charakter a je prováděno větším počtem složek IZS, může si pro bezchybné zvládnutí tohoto cvičení vedoucí ustavit své pomocníky a pověřit je plněním určitého typu úkolů. Ihned po ukončení prověřovacího a taktického cvičení je provedeno vedoucím cvičení a jeho pomocníky vyhodnocení připravené na základě osobních poznatků sesbíraných během vlastního provádění cvičení. Následně je provedeno příslušným orgánem celkové detailní vyhodnocení, kterého se účastní vedoucí složek IZS, a závěry z tohoto vyhodnocení se vypracují do písemné podoby.

¹⁸⁵ Například vyhotovit výše zmiňované poplachové plány IZS, havarijní plány, apod.

¹⁸⁶ Ustanovení §17 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

¹⁸⁷ Tito funkcionáři musí o provedení prověřovacího cvičení předem uvědomit místně příslušné operační a informační středisko IZS.

8.4. Prostředky komunikace IZS

System krizové komunikace je důležitým nástrojem při koordinaci složek IZS nejenom při přípravách na mimořádnou událost, ale hlavně během provádění záchranných a likvidačních prací. Pod pojmem krizová komunikace si lze představit přenos informací mezi jednotlivými orgány v rámci IZS, kterými mohou být státní orgány, orgány územních samosprávných celků a složky IZS, jež využívají pro svou komunikaci následující prostředky hlasového i datového přenosu informací:¹⁸⁸

- a) „účelové telekomunikační sítě Ministerstva vnitra, která zabezpečuje hlasovou a datovou komunikaci a připojení hromadné radiokomunikační sítě IZS;
- b) hromadné radiokomunikační sítě IZS provozované ministerstvem pod názvem PEGAS k běžnému provozu složek jako jediného radiokomunikačního prostředku se používá tam, kde byl ukončen přechod z radiokomunikačních technologií do hromadné sítě;
- c) veřejné pevné telekomunikační sítě, ve které je spojení jištěno v rámci regulačních opatření uplatněním přednostního spojení;
- d) veřejné mobilní telekomunikační sítě, ve které je spojení jištěno v rámci regulačních opatření uplatněním přednostního spojení, tzv. krizové telefony;
- e) prostředky mobilní telekomunikační sítě vyčleněné k zajištění spojení orgánů krizového řízení a obcí;
- f) záložní radiové sítě v přímém režimu na určeném kmitočtu, případně v režimu umožňujícím propojení;
- g) spojky nebo vytvořené radiové sítě pro tranzitní přenos zpráv, které se použijí při selhání všech technologií; nebo
- h) mobilní telekomunikační sítě a zařízení, jejichž nasazení může povolit velitel zásahu nebo územně příslušné operační a informační středisko IZS při nedostatečné kapacitě standardně používaných spojovacích prostředků, např. mobilní buňky operátorů pro lokální posílení kapacity mobilní sítě.“

¹⁸⁸ ŠENOVSKÝ, Michail ; ADAMEC, Vilém ; HANUŠKA, Zdeněk . *Integrovaný záchranný systém*. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, 2007. Komunikace složek IZS, s. 84. ISBN 978-80-7385-007-4.

Komunikace složek IZS je prováděna na několika úrovních, kdy vzájemné spojení mezi subjekty krizové komunikace probíhá podle písmena a) – c) nebo písmena e). Komunikace složek v prostředí zásahu a z místa zásahu směrem k operačnímu a informačnímu středisku se zabezpečuje podle písmena b) a d) nebo v případě nemožnosti tohoto postupu lze dále komunikaci provádět podle písmena c) a písmen e) – h). Operační a informační střediska základních složek IZS mezi sebou komunikují podle písmena a) – e), nelze-li postupovat tímto způsobem, je spojení prováděno podle písmene f) nebo g) pod podmínkou, že bude na sobě vzájemně závislé. A na závěr se ke komunikaci mezi operačními a informačními středisky, dispečinkou nebo pracovišti ostatních složek IZS využívají komunikační technologie uvedené v písmenech c) a d), popř. podle písmen a) a b)¹⁸⁹.

Povinností Ministerstva vnitra je umožnit orgánům a složkám IZS krizovou komunikaci v účelové telekomunikační síti Ministerstva vnitra, jednotlivý systém spojení pro zabezpečení vlastní komunikace si však každá složka IZS provádí sama. V otázkách přípravy a řešení způsobu krizové komunikace a provozu jednotného evropského čísla tísňového volání je povinností poskytovatelů služeb v oblasti komunikací spolupracovat s Ministerstvem vnitra. Krizovou komunikaci a spojení v oblasti IZS, včetně strukturální stránky sdílených dat a jednotlivých způsobů využívání telekomunikačních sítí složkami IZS podrobněji upravuje prováděcí předpis k zákonu o IZS.

¹⁸⁹ Komunikace podle písmen a) a b) je možná pouze v případě, že je předem schválena Ministerstvem vnitra.

8.4.1. Tísňové linky

Telefonní aparát je telekomunikační zařízení, které se v současné době nepoužívá jen jako jeden z nejčastějších komunikačních prostředků mezi lidmi na větší vzdálenosti, ale také jako zařízení sloužící pro přivolání pomoci v případech ohrožení života, zdraví nebo majetku. Musí zde však být stanovena určitá garance bezprostředního přivolání pomoci, kterou zajišťují zejména pevně stanovená přesná pravidla pro činnost telefonních operátorů a dále pak plně funkční integrovaný záchranný systém. Primárním právním předpisem pro oblast komunikací je především zákon o elektronických komunikacích¹⁹⁰ a opatření vydaná Českým telekomunikačním úřadem.

Tísňovým voláním se tak podle zákona o elektronických komunikacích rozumí bezplatná volba čísel, která jsou stanovena v číslovacím plánu a uvedena v telefonních seznamech, a která je nutno pro záchranu životů, zdraví a majetku zpřístupnit. Mezi tato čísla využívaná operačními středisky základních složek IZS pro tísňová volání přiřadil Český telekomunikační úřad dle číslovacího plánu tyto hodnoty:

- a) 112 – jednotné evropské číslo tísňového volání – Hasičský záchranný sbor ČR,
- b) 150 – Hasičský záchranný sbor ČR,
- c) 155 – Zdravotnická záchranná služba,
- d) 158 – Policie ČR.

Další čísla určí v rámci IZS Český telekomunikační úřad na základě požadavku oprávněné složky IZS, ovšem pouze po předchozím projednání s Ministerstvem vnitra. Tímto číslem může být například číslo 156 svěřené číslovacím plánem Českého telekomunikačního úřadu operačním a informačním pracovištím obecní (městské) policie.

Kromě výše uvedeného stanovuje zákon o elektronických komunikacích způsob směrování tísňového volání mezi telefonními operátory, a bezplatný a nepřetržitý přístup uživatelů k číslům tísňového volání; bezplatné přepojování hovorů tísňového volání v rámci IZS; bezplatné připojení a provozování koncových bodů pro příjem tísňového volání na příslušných pracovištích základních složek IZS; a v neposlední řadě sankce při zlomyslném volání prostřednictvím tísňového volání.

¹⁹⁰ Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

V případě zajištění nepřetržitého tísňového volání je důležitým technickým aspektem teritoriální odbavování. Pro tento účel je plocha území České republiky rozdělena do 14 krajů s následným dělením na 76 okresů, kde jednotlivé složky IZS umísťují svá operační a informační střediska, v nichž řeší odbavování tísňových čísel jednotlivé složky IZS v rámci své působnosti samostatně, a to i v případech, kdy jsou složky IZS umístěny ve společných operačních a informačních střediscích.¹⁹¹

Vstupem do Evropské unie se Česká republika zavázala splnit řadu podmínek a jednou z těchto podmínek bylo zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání 112. Tento nový prvek v příjmu tísňového volání zakotvuje Rada Evropských společenství ve svém rozhodnutí č. 91/396/EHS ze dne 29. července 1991, kterým došlo k zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání především z důvodu usnadnění komunikace s tísňovými službami v rámci Evropské unie, protože výrazně vzrostl počet soukromých a služebních cest v rámci Evropy. Každý stát využívá pro své účely vlastní tísňová čísla, jež cizinec mnohdy nezná a při zavolání zde ve většině případů vzniká určitá jazyková bariéra. Pro tyto účely vznikla na operačních a informačních střediscích HZS kraje¹⁹² telefonní centra tísňového volání (TCTV), kde musí být zabezpečeno: a) odbavení tísňového volání na lince 150 i 112, a datový přenos informace o vzniku mimořádné události na pracoviště operačních a informačních středisek základních složek IZS, včetně zpětné vazby příjmu statkových hlášení; b) příjem datových vět vyslaných operačními a informačními středisky základních složek, které obdržely informaci o mimořádné události s nutností povolání více složek IZS; c) propojení určitých specifických tísňových hovorů na věcně a územně příslušná pracoviště operačních a informačních středisek základních složek IZS.

Tísňová linka tak byla vybudována pro cizí státní příslušníky, neboť zaručuje příjem tísňové zprávy v několika jazycích¹⁹³, dále pak pro oznámení závažných mimořádných událostí, které si vyžadují provedení zásahu za pomoci více složek IZS, a v neposlední řadě pro ohlášení mimořádných událostí, při nichž si oznamovatel tísňové zprávy nemůže vzpomenout, které z tísňových čísel měl vytočit. Hlavní prioritou je, aby jednotné evropské číslo tísňového volání 112 souběžně fungovalo s národními čísly tísňového volání, které by mohl občan ČR též využít pro ohlášení mimořádné události.

¹⁹¹ Při vyšším počtu tísňových volání si obsluhy tísňových linek mohou navzájem vypomáhat.

¹⁹² §7 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění platných předpisů, a usnesení vlády č. 391/2000, ve znění usnesení vlády č. 350/2002.

¹⁹³ Základ tvoří němčina a angličtina a v budoucnu bude tísňová linka odbavována dalšími čtyřmi jazyky.

Projekt TCTV a technologie propojitelnosti operačních středisek vychází ze zcela nového moderního způsobu, kterým je moderní technologie zvaná „CALL CENTER“, jenž vzájemně zálohuje a důsledně archivuje všechny hlasové i datové komunikace. Možností této technologie je nejen identifikovat telefonní číslo a adresu pevné telefonní stanice jejího majitele, ale i lokalizace polohy mobilního telefonu. Pro zobrazení těchto posbíraných identifikačních dat slouží digitální mapy, kdy po jejich sumarizaci dochází ke konfrontaci těchto informací s ohlášenou mimořádnou událostí. Jednou z důležitých funkcí technologie TCTV je schopnost odbavovat tísňový hovor a současně s tím předávat zjišťované informace o mimořádné události všem základním složkám IZS. Při specifických zdravotnických voláních na linku 112 dochází ke vzniku krátkého několikavteřinového zdržení odbavení hovoru, které je zapříčiněno zjišťováním údajů pro přesměrování hovoru na operační středisko ZZS.¹⁹⁴ U specifických tísňových hovorů je náš zájem na tom, aby volající použil příslušné národní tísňové číslo, z důvodu přímého spojení s operačním a informačním střediskem příslušné základní složky IZS.

Tabulka č. 3. Počet tísňových volání v jednotlivých měsících (rok 2009)

	150 mimo TCTV	150 v TCTV	112 v TCTV
Leden	7812	45040	337080
Únor	7858	32411	284479
Březen	8961	42298	313640
Duben	9977	44434	284249
Květen	9162	44717	281406
Červen	3179	49339	283209
Červenec	3108	50520	269857
Srpen	2516	48952	273161
Září	2258	43505	259326
Říjen	2437	43484	283035
Listopad	2049	40201	268039
Prosinec	1891	41942	303052
Celkem	61208	526843	3440533

Zdroj: Oficiální web Hasičského záchranného sboru ČR¹⁹⁵

¹⁹⁴ K této prodlevě však může dojít i u národních čísel tísňového volání, pokud je voláno z mobilních telefonů a KOPIS informace nebo hovor přímo předává na okresní operační a informační středisko.

¹⁹⁵ Hasičský záchranný sbor ČR [online]. Praha : 2009 [cit. 2011-01-28]. Integrovaný záchranný systém - Tísňová volání v České republice. Dostupné z WWW: <http://www.hzscr.cz/clanek/tisnova-volani-v-ceske-republice.aspx>.

8.4.2. Krizové mobilní telefony

V současné době nadále trvá potřeba zabezpečit vzájemné spojení subjektů krizové komunikace a veřejná mobilní telefonní síť, ve které je uplatňováno přednostní spojení hovorů, tak bude i do budoucna patřit mezi prostředky sloužící pro krizovou komunikaci. Mezi tyto subjekty krizového řízení patří ústřední orgány státní správy, členové bezpečnostních rad a krizových štábů, vedoucí a vybraní pracovníci základních složek IZS, hejtmani krajů a starostové obcí, přičemž potřeba zabezpečit toto krizové spojení vychází z §29 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb.¹⁹⁶ K bezprostřední koordinaci úkolů na úseku IZS při mimořádné události mají počínaje rokem 2002 subjekty krizového řízení k dispozici tzv. „krizové telefony“ včetně služeb s nimi spojených. Na základě výběrového řízení bylo zabezpečení této mobilní krizové komunikace svěřeno do rukou Eurotelu, a. s. (dnes Telefónica O2 Czech Republic, a. s.) a dne 30. 6. 2008 byla tato spolupráce prodloužena a došlo též k úpravě podmínek pro využívání krizových mobilních čísel.

Po distribuci 19000 kusů krizových mobilních telefonů do oblasti veřejné správy, která byla zakončena v roce 2003, až do úrovně starostů obcí a velitelů vybraných jednotek SDH obcí, bylo v roce 2004 některým komerčním subjektů, které se zabývají likvidací mimořádných havárií též umožněno využívání tohoto přednostního chráněného spojení. Krizové mobilní telefony fungovaly na principu tzv. „duální SIM karty¹⁹⁷“, kterou byla zabezpečována jak standartní, tak i krizová komunikace. Pro subjekt krizového řízení tak bylo tímto tzv. „krizovým číslem“ zajištěna přednost volání v rámci provozované sítě, provoz mobilního telefonu i při omezení ostatních účastníků sítě při jejím přetížení, přenos datových informací, a zajištěn informační systém založený na informačním WEB serveru. V době vyhlášení krizového stavu byl provoz na těchto mobilních telefonech pro účastníky zdarma. Ministerstvo vnitra, které krizové telefony zavádělo, došlo odstupem času k závěru, že provoz těchto dvou čísel je z hlediska budoucnosti nerentabilní z důvodu využívání krizového čísla pouze pro účely mimořádné události a v době jejího působení¹⁹⁸, a rozhodlo v roce 2009 o sloučení těchto dvou čísel do jednoho tzv. „pracovního čísla“ využívaného jak pro standardní tak i pro krizovou komunikaci.

¹⁹⁶ Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.

¹⁹⁷ V rámci jedné SIM karty se bylo možné dovolat na dvě telefonní čísla, kterými bylo číslo pracovní a číslo krizové.

¹⁹⁸ Provoz krizového čísla byl za mimořádných situací zdarma, ovšem náklady na tento provoz byly vyčísleny v paušálu za číslo pracovní (standardní).

8.4.3. Radiová síť Pegas

V radiové síti probíhá komunikace mezi více než dvěma radiostanicemi, kdy jedna z nich je stanicí řídicí a ostatní jsou stanicemi podřízenými. Radiokomunikační síť Pegas rozumíme „plně digitální radiovou sítí s integrovanými hlasovými a datovými službami v evropsky harmonizovaném kmitočtovém pásmu 380 – 400 MHz pracující ve standardu TETRAPOL.“¹⁹⁹ Zkušební provoz této technologie započal v České republice v roce 1994, kdy Ministerstvo vnitra jako provozovatel radiových sítí pověřilo na základě výběrového řízení francouzského výrobce Matra (v současnosti EADS) pokrytím území České republiky digitální radiovou technologií nazývanou TETRAPOL. Francouzská firma Matra byla v tehdejší době jediným průkopníkem v oblasti digitálních radiových technologií a v době zavádění této technologie v České republice již měla za sebou několik úspěšných instalací plně funkčních sítí po celém světě. Základní etapa výstavby byla oficiálně ukončena po vynaložení více než 6 miliard Kč ke 31. srpnu 2003.

V současné době jsou radiostanice Matra využívány pro potřeby složek integrovaného záchranného systému a jejich dodavatel, firma EADS, uvádí 98% pokrytí území České republiky. Radiostanice umožňují individuální a skupinovou komunikaci (systémová komunikace), provoz v přímém režimu DIR (nesystémová komunikace) a datové přenosy v systému (SMS aplikace, IP aplikace). Výhodou těchto stanic je jejich nesnadný odposlech, jelikož digitální technologie funguje na principu nepřímě na hlase závislé modulace radiového signálu, kdy hlas je převeden do digitalizované podoby a poté jsou „éterem“ přenášeny pouze jedničky a nuly, tedy digitálně (číslíkově) kódovaný signál.²⁰⁰ Nevýhodou však je složitější technologie a nutnost kvalitního příjmu, jelikož při poklesu kvality příjmu pod určitou úroveň se přenos dat zcela přerušuje, na rozdíl od systému analogového, u něhož je při shodné situaci provoz sice omezený, ale funkční. Hlavním důvodem zavádění tohoto systému je ulehčit všem složkám integrovaného záchranného systému jejich součinnost v místě mimořádné události a současně zajistit tolik požadovanou možnost vzájemné komunikace.

¹⁹⁹ Hlava II odst. 11 písm. g) Pokynu generálního ředitele HZS ČR a náměstka MV ze dne 20. října 2004, kterým se vydává Řád analogové radiové sítě HZS ČR a součinnosti v integrovaném záchranném systému.

²⁰⁰ Vysílání je třeba nejen zachytit, ale také dekodovat.

8.4.4. Hromadné informační prostředky

Jedním z opatření v rámci IZS v době mimořádné události je nutnost informovat veřejnost o tísňové zprávě, jejíž bezodkladné sdělení je potřebné pro výkon záchranných a likvidačních prací. Toto opatření je legislativně zakotveno v zákoně o krizovém řízení, kde se v jeho třicátém paragrafu říká, že²⁰¹ „Každý, kdo provozuje hromadné informační prostředky včetně televizního a rozhlasového vysílání, je povinen bez náhrady nákladů na základě žádosti orgánů krizového řízení neprodleně a bez úpravy obsahu a smyslu uveřejnit informace o vyhlášení krizových stavů a nařízených krizových opatření při krizových stavech.“ Informace o mimořádné události a s ní spojenými omezeními jsou provozovatelům hromadných informačních prostředků sdělovány přímo prostřednictvím operačního a informačního střediska IZS, popř. prostřednictvím tiskového mluvčího působícího v krizovém štábu nebo havarijní komisi města či kraje, a to z důvodu minimálního zkreslení informace, jež má být veřejnost oznámena v době krizové situace.

²⁰¹ §30 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

9. Právní ošetření vztahu a spolupráce IZS s veřejností při mimořádné události

Práva a z nich plynoucí povinnosti v rámci IZS při přípravách na mimořádné události a následném provádění záchranných a likvidačních prací nesouvisí jenom se státními orgány, správními úřady nebo jednotlivými složkami IZS. Pro případy, kdy účinky mimořádné události zabírají rozlehlé území, a složky IZS vyžadují při výkonu záchranných a likvidačních prací specializovaný nebo jiný druh osobní nebo věcné pomoci, zavázal za tímto účelem zákonodárny orgán v ustanoveních právních norem²⁰² jednotlivé právnické a fyzické osoby k povinnosti poskytnout tuto pomoc při přípravách na mimořádné události nebo při provádění záchranných a likvidačních prací.

Na postavení, práva a povinnosti právnických a fyzických osob je však možné nahlížet z několika úhlů pohledu. Na straně první mohou být cílovou skupinou osoby, jimž je pomoc poskytována, na straně druhé jsou to subjekty, které osobní a věcnou pomoc poskytují, a na straně třetí mohou být právnické a fyzické osoby na opačné straně, kdy se stávají původci těchto mimořádných událostí.

9.1. Právnické a podnikající fyzické osoby při mimořádné události

Hlavním orgánem rozhodujícím o ukládání práv a povinností právnickým a podnikajícím fyzickým osobám při přípravách na mimořádnou událost a v době působení mimořádné události je věcně a místně příslušný krajský úřad. Na základě ustanovení zákona o IZS²⁰³ vyvstává krajskému, popř. obecnímu úřadu povinnost začlenit do havarijního plánu a vnějšího havarijního plánu konkrétní právnickou nebo podnikající fyzickou osobu, která je povinna bezplatně poskytnout požadované podklady a provádět na nich pravidelné aktualizace. Povinností těchto právnických a podnikajících fyzických osob je zajistit vůči svým zaměstnancům, jichž se účinky mimořádné události bezprostředně dotýkají, opatření, mezi které náleží zejména: a) informování o hrozících mimořádných událostech a plánovaných opatřeních; b) varování, evakuace, popřípadě ukrytí; c) organizování záchranných prací; d) organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci, to však pouze za předpokladu, že zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

²⁰² Například Část druhá – Práva a povinnosti právnických a fyzických osob při mimořádných událostech, zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰³ §23 zákona č. 239/2000 Sb.

V návaznosti na práva a povinnosti právnických a podnikajících fyzických osob při přípravách na mimořádné události vystávají při vypuknutí mimořádné události pro tyto osoby především tyto úkoly:²⁰⁴

- a) na základě přímé výzvy velitele zásahu, starosty obce nebo operačního a informačního střediska IZS poskytnou osobní nebo věcnou pomoc;
- b) umožnit vstup osob začleněných k provádění záchranných nebo likvidačních prací na pozemky a do budov a dále nebránit použití techniky nezbytné k provedení terénních úprav, budování ochranných staveb, vyklizení pozemku a odstranění staveb, jejich částí nebo porostů, pokud jsou jejich vlastníky nebo jsou pouhými uživateli těchto nemovitostí;²⁰⁵
- c) nebránit, ať už přímo či nepřímo, umístění zařízení systému varování a vyrozumění na objektech, které mají ve svém vlastnictví, a umožnit k těmto zařízením příslušným orgánům²⁰⁶ přístup za účelem používání, kontroly, údržby a oprav;
- d) v případech vlastnictví stavby civilní ochrany nebo stavby dotčené požadavky civilní ochrany dávat pozor při užívání těchto nemovitostí a při výkonu činností s tím spojených, aby nedošlo ke změně charakteru této stavby ve vztahu k jejímu účelu, a umožnit její využití pro potřeby civilní ochrany a přístup orgánům hasičského záchranného sboru nebo jím zmocněným osobám do těchto objektů za účelem používání, kontroly, údržby a oprav;
- e) při provozu školských, zdravotnických, sociálních nebo obdobných zařízení vytvářet v těchto zařízeních podmínky pro výdej ochranných masek, dětských ochranných vaků, dětských ochranných kazajek, ochranných oděvů, filtrů pro ochranu dýchacích cest a povrchu těla a dalších ochranných prostředků.

K zajištění výkonu těchto úkolů si mohou právnické, popř. podnikající fyzické osoby zřizovat zařízení civilní ochrany.

Vyjma výše uvedených povinností se vztahují na právnické nebo podnikající fyzické osoby, které jsou vlastníkem, správcem nebo uživatelem zařízení, budov, látek nebo odpadů, u nichž je předpoklad vzniku závažné havárie, další práva a povinnosti, které zakotvuje ve svém §24 zákon o integrovaném záchranném systému.

²⁰⁴ §22 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve změně platných předpisů.

²⁰⁵ Pokud však zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Tímto právním předpisem může být například zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰⁶ Těmito orgány jsou hasičský záchranný sbor, popř. jím zmocněné osoby.

9.2. Fyzické osoby při mimořádné události

Každá fyzická osoba, ať již trvale či přechodně žijící na území České republiky, má právo být informována o opatřeních týkajících se zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech a krizových stavech. Na stejném základě jako v případě právnických a podnikajících osob ukládá zákon o IZS²⁰⁷ fyzickým osobám pobývajícím na území České republiky bez ohledu na jejich státní příslušnost²⁰⁸ zejména tyto povinnosti:

- a) strpět omezení, která vycházejí z opatření stanovených při mimořádné události a omezení, která vyplývají z rozhodnutí velitele zásahu při provádění záchranných a likvidačních prací;
- b) poskytnout na žádost starosty obce nebo velitele zásahu osobní nebo věcnou pomoc;
- c) nebránit, pokud je to potřeba, provádění záchranných a likvidačních prací, a pokud je vlastníkem, uživatelem nebo správcem nemovitosti, i vstupu osob provádějících záchranné nebo likvidační práce na pozemky nebo do objektů, a dále strpět použití techniky nezbytné k provedení terénních úprav, stavění ochranných staveb, vyklizení pozemku a odstranění staveb, jejich částí, zařízení a porostů;
- d) sdělit veliteli zásahu informace o věcech, které by mohly ohrozit životy nebo zdraví osob provádějících záchranné, popř. likvidační práce, nebo ostatního obyvatelstva, především informace o výbušninách, nebezpečných chemických látkách, zdrojích ionizujícího záření, dravých či nebezpečných zvířatech;
- e) nebránit v umístění zařízení systému varování a vyrozumění na budovách, které má ve vlastnictví, a umožnit k nim přístup příslušníkům HZS kraje nebo jím zmocněným osobám za účelem používání, kontroly, údržby a oprav v případech vlastnického práva stavby civilní ochrany nebo stavby dotčené požadavky civilní ochrany, dbát při užívání těchto nemovitostí a při veškerých činnostech s tím spojených, aby nedošlo ke změně charakteru této stavby ve vztahu k jejímu účelu, a umožnit její využití pro potřeby civilní ochrany a účelový přístup příslušným orgánům HZS kraje nebo jím zmocněným osobám do těchto staveb.

²⁰⁷ §25 odst. 2 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

²⁰⁸ Pouze za předpokladu, že mezinárodní smlouva, kterou schválil Parlament České republiky, nerozhodne jinak.

Provedení výše uvedených úkolů mohou fyzické osoby odmítnout, ohrozily-li by tím život nebo zdraví vlastní nebo jiných osob, nebo v případech, kdy jim v tom brání důležité okolnosti, které by zjevně způsobily závažnější následek než ohrožení, jemuž se má předcházet.

Fyzické osoby využívající výsady a imunitu podle právních předpisů mezinárodního práva není možné k poskytnutí věcné nebo osobní pomoci vyzvat. Poskytnout osobní pomoc mohou též odmítnout²⁰⁹ osoby ve věku do 18 let a od 62 roku věku, osoby zdravotně nezpůsobilé k provádění požadovaných činností, dále pak plně invalidní osoby, poslanci a senátoři Parlamentu České republiky a členové vlády. Ženám lze stanovit pouze takový druh osobní pomoci, jenž neodporuje zvláštním právním předpisům, mezi kterými je nejdůležitější zákoník práce.²¹⁰

9.3. Kontrola, pokuty a druhy náhrad

Ministerstvu vnitra a orgánům krajů a obcí, jež jsou pověřené přípravou na mimořádné události, prováděním záchranných a likvidačních prací a ochranou obyvatelstva, vyvstává v určitých mezích své působnosti kontrolovat dodržování zákona o IZS a předpisů vydaných k jeho provedení, přičemž se při výkonu těchto pravomocí řídí základními pravidly určenými zákonem o státní kontrole²¹¹.

Za nesplnění povinnosti vycházející ze zákona o IZS je v pravomoci orgánu, jenž porušení povinnosti zjistil, uložit pokutu do výše 20 000 Kč osobě fyzické a pokutu do výše 3 000 000 Kč osobě právnické nebo podnikající fyzické osobě.²¹² Nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, je výnos z pokut příjmem do státního rozpočtu. Lhůta, ve které je možné řízení o uložení pokuty zahájit, činí 1 rok ode dne, kdy se o porušení povinnosti dozvěděl orgán, jenž je ukládáním pokut pověřen. Řízení musí být pravomocně skončeno do 3 let od porušení povinnosti a splatnost udělené pokuty je do 30 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí, jímž byla pokuta uložena. V případě porušení lhůty stanovené při uložení pokuty, tudíž nebyla-li povinnost splněna, je možné uložit tuto pokutu opakovaně.

²⁰⁹ Nařídít tuto pomoc osobám nelze, ale tyto osoby ji mohou poskytovat v podobě pomoci dobrovolné.

²¹⁰ Zákon č.262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

²¹¹ Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění platných předpisů.

²¹² §28 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

Právnické nebo fyzické osobě, které došlo působením záchranných a likvidačních prací k náhlému omezení vlastnického nebo užívacího práva, nebo která byla nucena poskytnout věcnou, popř. ostatní pomoc, náleží peněžní náhrada. K poskytnutí této náhrady je předurčen krajský úřad, v jehož územním obvodu byla pomoc poskytována, a to nejpozději do šesti měsíců od ukončení záchranných nebo likvidačních prací. V případě, že dojde k omezení výkonu vlastnického práva ke stavbě, poskytne se jejímu majiteli náhrada odpovídající míře omezení jeho majetkových práv podle zvláštního právního předpisu²¹³. Vyčísľují-li se náklady spojené s výkonem osobní pomoci, u níž nelze určit výši náhrady dohodou nebo postupem podle zvláštních právních předpisů, stanovují se náhrady ve výši, jež odpovídá průměrné mzdě za stejné či podobné práce nebo služby. Podnikající fyzické osobě, jejíž příjmy pramení pouze z podnikání, popř. z jiné samostatně-výdělečné činnosti, náleží při poskytnutí osobní pomoci vyžádané velitelem zásahu nebo v rámci plánované pomoci na vyžádání náhrada ušlého zisku pouze po dobu, ve které pomoc poskytla. Tento druh náhrady vyplácí krajský úřad, na jehož území byla pomoc poskytována.

Dalším druhem náhrad mohou být náhrady za škodu způsobenou právnickým a fyzickým osobám v souvislosti s prováděním záchranných a likvidačních prací nebo v souvislosti se cvičeními prováděnými na základě zákona o IZS²¹⁴. Za tyto škody v plné výši odpovídá stát, který se však této odpovědnosti může zprostit, prokáže-li se, že si poškozený způsobil škodu sám nebo je viníkem vzniklé havárie. Peněžní náhrada přísluší právnickým a fyzickým osobám, které utrpěly škodu na zdraví nebo věcnou škodu při provádění záchranných a likvidačních prací složek IZS, popř. koordinujících orgánů, nebo při poskytnutí osobní nebo věcné pomoci. Peněžní pohledávky vyplácí příslušný krajský úřad, v jehož územním obvodu škoda či újma při plnění záchranných a likvidačních prací nebo cvičení vznikla. K úhradě škody na zdraví dochází obdobně jako u odškodňování pracovních úrazů²¹⁵, ale pouze za předpokladu, že nárok na náhradu této škody nevznikl již v době pracovně-právního vztahu. Nárok na náhradu škody musí být včetně uvedených důvodů písemně podán na příslušném krajském úřadu, a to nejdéle v šestiměsíční lhůtě započínající dobou, kdy se právnická nebo fyzická osoba o škodě dozvěděla. Náhrada škody není poskytována právnickým a fyzickým osobám, které havárii způsobilý.

²¹³ Například podle občanského nebo obchodního zákoníku.

²¹⁴ Cvičení probíhající v souladu s §17 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

²¹⁵ §369 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

10. Analýza mimořádné události – povodně jižní Čechy 2009

Na území České republiky způsobují mimořádné události typu povodní obrovské škody.²¹⁶ V rozmezí předešlých 15 let byla Česká republika postižena, co se do rozsahu týče, dvěma největšími povodněmi, které za posledních sto let náš stát pamatuje. První byla červencová povodeň v roce 1997, která postihla téměř celé území Moravy, přišlo při ní o život 60 lidí, a z hlediska materiálních škod napáchala škody téměř za 63 mld. Kč. Druhou byla srpnová povodeň v roce 2002, která se ze své počáteční fáze v povodí Vltavy dále rozšířila do povodí dolního Labe. Tato katastrofální povodeň je v dějinách českého státu vnímána jako povodeň největší, celkové škody se pohybovaly okolo 73 mld. Kč., a 17 lidí následky působení toho přírodního živlu nepřežily. Vinou změny klimatických podmínek však v posledních letech dochází k nebezpečným povodňovým situacím prakticky každoročně.

Povodeň je jedním z druhů mimořádné události – živelní pohromy, při které dochází následkem dešťů, táním sněhu a ledovců nebo náhlým uvolněním překážky ve vodním toku²¹⁷ k výraznému zvýšení hladiny vodních toků nebo povrchových vod, kdy se již voda vylévá mimo koryto vodního toku a zaplavuje přilehlé území, čímž může způsobit značné škody. Za povodeň považujeme taktéž situaci, kdy dochází ke škodám způsobeným důsledkem nemožného přirozeného odtoku vylité vody z určitého území, nebo může docházet k zaplavení území vinou soustředěného odtoku srážkových vod.

Rozsah povodňové aktivity se určuje v závislosti na množství kulminačního průtoku²¹⁸, který se porovnává s N-letými maximálními průtoky platnými pro daný úsek vodního toku. N-letými průtoky rozumíme kulminační průtoky, k jejichž dosažení či překročení dochází průměrně jednou za N let, a tudíž reciproční hodnota N-letosti poukazuje na pravděpodobnost výskytu shodného nebo většího průtoku v běžném roce. Teoreticky tak lze říci, že ke stoleté povodni dojde na určitém vodním toku v dlouhodobém průměru jednou za sto let, praxe je ovšem jiná a na stejném vodním toku se tento jev, tedy staletá voda, může opakovat hned následující rok. Touto problematikou se zabývá Český hydrometeorologický ústav, který statisticky zpracovává dlouhodobá měření.

²¹⁶ V období let 1980 – 1988 se škody vyšplhaly v průměru k více jak 500 mil. Kč a o život přišlo celkem 10 lidí.

²¹⁷ Následkem tohoto vzniká tzv. zvláštní povodeň, která je zapříčiněna například protržením přehrady, sesuvem svahu během dešťů, apod.

²¹⁸ Průtok vody znamená kolik metrů krychlových (m^3) proteče určitým bodem, (kterým většinou bývají výpusti přehrad) za jednu sekundu (s^{-1}).

Dle typologie je možné povodně rozdělit do dvou typů a podle toho nás mohou zasáhnout účinky přirozené povodně nebo účinky povodně zvláštní. Přirozené povodně, jež se mohou vyskytnout v našich klimatických podmínkách, je možné rozdělit do několika hlavních skupin:²¹⁹

- a) „zimní a jarní povodně způsobené táním sněhové pokrývky, převážně v kombinaci s dešťovými srážkami. Tyto povodně se vyskytují nejvíce na podhorských tocích a propagují se dále i v nížinných úsecích velkých toků,
- b) letní povodně způsobené dlouhotrvajícími regionálními dešti. Vyskytují se obvykle na všech tocích v zasaženém území, s výraznými důsledky na středních a větších tocích (příklad: červenec 1997 povodí Odry, Moravy a horního Labe),
- c) letní povodně způsobené krátkodobými srážkami velké intenzity (často přes sto mm za několik málo hodin) zasahujícími poměrně malá území. Mohou se vyskytovat kdekoliv na malých tocích, katastrofální důsledky mají zejména na sklonitých povodích vějířovitého tvaru (příklad červenec 1998 Dědina a Bělá na Rychnovsku),
- d) zimní povodňové situace způsobené ledovými jevy na tocích i při relativně menších průtocích. Vyskytují se v úsecích toků náchylných ke vzniku ledových nápěchů a ledových zácep (únor 1985 povodí Moravy, Dyje, Sázava a další toky).“

K druhému typu povodní, k tzv. zvláštním povodním, dochází na základě působení umělých vlivů, kterými chápeme situace, jež mohou nastat při výstavbě nebo během provozní činnosti vodohospodářských děl vzdouvajících vodu. Ke vzniku povodně tak může dojít zejména narušením vzdouvacího tělesa, při havárii na hradících konstrukcích výpustných zařízení, popř. při nouzovém řešení kritických situací v rámci bezpečnosti vodohospodářských děl. K těmto případům dochází často ve spojitosti s přirozenou povodní v daném území a projevují se převážně na zemních hrázích malých nádrží a rybníků, jejichž kapacita přelivných a výpustných objektů nepostačuje pro bezproblémové převedení přítoku do nádrže. Některé vodní nádrže však mohou svými ochrannými opatřeními, kterými mohou být např. vyčleněný ochranný (retenční prostor), části povodňové vlny zachytávat nebo převádět do jiného povodí a tím na určitých tocích mohou velikost a průběh povodně aktivně ovlivňovat.

²¹⁹ ŠENOVSKÝ, Michail ; ADAMEC, Vilém ; HANUŠKA, Zdeněk . *Integrovaný záchranný systém*. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, 2007. Komunikace složek IZS, s. 148. ISBN 978-80-7385-007-4.

Velikost škod způsobených účinky povodní jsou odvislé od působení několika faktorů, mezi kterými jsou nejdůležitější především:²²⁰ a) „velikost a průběh povodně, charakterizovaný hodnotou kulminačního průtoku, tvarem a objemem povodňové vlny, a také délkou a dobou výskytu povodně; b) stav a kapacita koryta toku, kapacita jezů, mostů a dalších objektů na toku, odolnost koryta a objektů proti proudící vodě; c) způsob zástavby a využívání zátopového území, které má být úměrné pravděpodobnosti zatopení. Objekty a předměty v zátopovém území, které mohou být při povodni odplaveny, jsou potenciálním nebezpečím ucpání průtočného profilu v dolní části toku; d) včasná informovanost o povodňovém nebezpečí, tj. spolehlivá činnost předpovědní a hlásné povodňové služby; e) připravenost a úroveň prováděných opatření na ochranu před povodněmi, jako souhrn aktivit povodňových orgánů, správců vodních toků, správců ohrožených nemovitostí a všech dalších orgánů a organizací zapojených v systému ochrany před povodněmi.“

Hlásná a předpovědní povodňová služba

Činnost hlásné a předpovědní povodňové služby upravuje ve svém §73 vodní zákon²²¹, jehož prováděcím předpisem upravujícím podrobněji tuto problematiku je Metodický pokyn odboru ochrany vod Ministerstva životního prostředí k zabezpečení hlásné a předpovědní povodňové služby²²². Výkon předpovědní povodňové služby zabezpečuje Český hydrometeorologický ústav, který přímo spolupracuje se správcí jednotlivých povodí. Úkolem předpovědní povodňové služby je podávat informace povodňovým orgánům, popř. dalším účastníkům zabývajícím se problematikou ochrany před povodněmi. Povinností předpovědní povodňové služby je tyto orgány informovat zejména o možnosti vzniku povodně a o dalším nebezpečném vývoji, o hydrometeorologických prvcích, jimiž je vznik a vývoj povodně charakterizován. Dalšími důležitými informacemi jsou informace o srážkách, vodních stavech a průtocích ve vybraných profilech.

²²⁰ ŠENOVSKÝ, Michail ; ADAMEC, Vilém ; HANUŠKA, Zdeněk . *Integrovaný záchranný systém*. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, 2007. Komunikace složek IZS, s. 149. ISBN 978-80-7385-007-4.

²²¹ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²²² Metodický pokyn odboru ochrany vod Ministerstva životního prostředí č. 15, jehož účelem je upřesnění systému hlásné a předpovědní povodňové služby.

Pro účely zabezpečení informací sdělovaných povodňovým orgánům pro případné varování obyvatelstva na území, kde se očekávají účinky povodně a v místech ležících v nižších oblastech vodního toku, zřizují povodňové orgány hlásnou povodňovou službu. Povinností hlásné povodňové služby je informovat tyto povodňové orgány a účastníky ochrany před povodněmi o vývoji povodňové situace, a dále předávat zprávy a potřebná hlášení k následnému vyhodnocování, jehož je potřeba k řízení opatření na ochranu před povodněmi. Koordinátory hlásné povodňové služby jsou povodňové orgány obcí, povodňové orgány pro správní obvody obcí s rozšířenou působností a mohou se na ní dále podílet i ostatní účastníci ochrany před povodněmi. V případě potřeby organizují povodňové orgány obcí k zabezpečení úkolů hlásné povodňové služby hlídkovou službu. Povinností vlastníků vodních děl vzdouvajících vodu je bezprostředně oznámit možnost vzniku nebezpečí zvláště povodně příslušným povodňovým orgánům, HZS ČR, a hrozí-li nebezpečí z prodlení, tak i bezprostředně ohroženým fyzickým a právnickým osobám.

Obrázek č. 7. Řeka Blanice ve Strunkovicích nad Blanicí – Jihočeský kraj

Zdroj: Archiv Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje – územní odbor Prachatice, 2009²²³

²²³ KOUT, Václav. *Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje – územní odbor Prachatice*. Prachatice: červenec 2009 [cit. 2011-02-04]. Řeka Blanice ve Strunkovicích nad Blanicí – Jihočeský kraj.

10.1. Stupně povodňové aktivity

Stupně povodňové aktivity vyjadřují míru povodňového nebezpečí a jsou obvykle vázány na směrodatné limity, popř. na mezní nebo kritické hodnoty jiného jevu.²²⁴ Směrodatnými stavy pro vyhlášení stupňů povodňové aktivity rozumíme zejména vodní stavy nebo průtoky v hlásných profilech na vodních tocích a jejich jednotlivé hodnoty nalezneme v povodňových plánech, jejichž schvalování je v plné moci povodňových orgánů. Směrodatné povodňové stavy, které jsou obsaženy v povodňových plánech větších územních celků, musí být brány v potaz i v místně příslušných povodňových plánech územních celků. V případech zvláštní povodně vyjadřuje vývoj a míru povodňového nebezpečí na vodním díle a na území nacházejícím se pod ním samostatný metodický pokyn.

Rozsah opatření prováděných na ochranu před povodněmi se řídí mírou povodňového nebezpečí, která se vyjadřuje třemi stupni povodňové aktivity:

I. stupeň povodňové aktivity – bdělost – se nevyhlašuje, nastává při nebezpečí přirozené povodně a zaniká, pominou-li příčiny takového nebezpečí. V tomto stupni je třeba věnovat vodnímu toku nebo jinému zdroji povodňového nebezpečí zvýšenou pozornost a v tuto dobu zpravidla zahajuje výkon své činnosti hlídková a hlásná služba. V případech vodního díla nastává tento stav v době, kdy jsou dosaženy mezní hodnoty sledovaných jevů a skutečností, jež by z hlediska bezpečnosti díla nebo při zjištění mimořádných okolností mohly vést ke vzniku nebezpečí zvláštní povodně. Za stav bdělosti je rovněž považována situace, kterou označí předpovědní povodňová služba Českého hydrometeorologického ústavu.

II. stupeň povodňové aktivity – stav pohotovosti – je vyhlášen příslušným povodňovým orgánem v případech, kdy nebezpečí povodně přeroste ve skutečný povodňový jev, avšak ještě nebylo dosaženo větších rozlivů a škodám mimo koryto vodního toku. Vývoj situace musí být nadále pečlivě monitorován, dochází k aktivizaci povodňových orgánů a dalších složek povodňové služby, pohotovost již začínají držet i prostředky provádějící zabezpečovací práce a podle možností se začínají provádět opatření ke zmírnění průběhu povodně podle povodňového plánu.

²²⁴ Těmito jevy mohou být například denní úhrny srážek, hladina vody v nádrži, vznik ledových nápěchů a bariér, chod ledu, mezní nebo kritické hodnoty sledovaných jevů z hlediska bezpečnosti vodního díla, apod.

III. stupeň povodňové aktivity – stav ohrožení – vyhlášením tohoto stupně je pověřen příslušný povodňový orgán, jestliže hrozí bezprostřední nebezpečí, vznikají větší škody anebo jsou-li ohroženy životy a majetek v záplavovém území. Tento stupeň se vyhláší též při dosažení kritických hodnot sledovaných jevů a skutečností na vodním díle z hlediska jeho bezpečnosti současně se zahájením nouzových opatření. V tomto období se provádějí zabezpečovací práce a podle potřeby též práce záchranné, popř. je prováděna evakuace.

První stupeň povodňové aktivity nastává při dosažení směrodatného stavu a při jeho pomnutí zaniká. Druhý a třetí stupeň povodňové aktivity vyhláší a následně i odvolávají příslušné povodňové orgány, přičemž dosažení směrodatného stavu je bráno jako objektivní podnět k jeho vyhlášení. V pravomoci povodňových orgánů je možnost vyhlásit stupně povodňové aktivity i z jiného důvodu, kterým může být například výstraha předpovědní povodňové služby Českého hydrometeorologického ústavu nebo též na základě doporučení správců povodí.

10.2. Opatření k ochraně před povodněmi

Opatřeními k ochraně před povodněmi rozumíme preventivní a přípravná opatření, jež jsou prováděna mimo povodeň a opatření operativní prováděná v době povodně. Podle výše uvedené charakteristiky tak lze opatření k ochraně před povodněmi členit na:²²⁵

- a) „přípravná opatření – kterými jsou povodňové plány, povodňové prohlídky, organizační a technická příprava, zajišťování povodňových rezerv, vyklízení záplavových území, příprava informačního systému, školení pracovníků povodňové služby, zajištění technicko-bezpečnostního dohledu na vodních dílech;
- b) opatření při povodni – mezi které náleží činnosti předpovědní povodňové služby a informačního (hlásného) systému, ovlivňování odtokových poměrů, zabezpečovací povodňové práce, záchranné povodňové práce (varování a vyrozumění, evakuace obyvatel, humanitární pomoc), náhradní doprava, zajištění zásobování potravinami, vodou a energií, činnost ostatních účastníků povodňové ochrany (Armáda ČR, Policie ČR, atd.);
- c) opatření po povodni – jako například obnovení povodní narušených funkcí v zasaženém území (mimo investiční výstavbu), zajišťování a oceňování povodňových škod, evidenční a dokumentační práce a celkové vyhodnocení průběhu povodně.“

Výčet všech základních a předvídatelných opatření sloužících k ochraně před povodněmi by měl být zahrnuta v povodňových plánech, přičemž opatření ostatní bývají realizována bezprostředně povodňovými orgány. V období mimo povodeň jsou rozhodnutí povodňových orgánů vydávána v souladu se správním řádem nebo na základě jiného opatření, jenž vychází z obecně závazných právních předpisů. V době povodně náleží povodňové komisi oprávnění činit opatření a vydávat příkazy k zabezpečovacím a záchranným pracím.²²⁶

²²⁵ Ministerstvo životního prostředí : *Povodňový plán České republiky* [online]. 15. dubna 2007, 27. listopadu 2010 [cit. 2011-02-07]. Opatření k ochraně před povodněmi. Dostupné z WWW: http://www.dppcr.cz/html_pub/index.html?c_spa.htm.

²²⁶ Tyto příkazy nejsou rozhodnutím podle správního řádu a nelze proti nim učinit opravný prostředek.

Mezi povinnosti právnických a fyzických osob²²⁷ patří zejména odstraňovat překážky, jež mohou bránit průtoku velkých vod; umožnit vstup na své pozemky a do objektů k provádění záchranných a zabezpečovacích prací; strpět odstranění staveb, jejich částí nebo porostu; poskytovat dopravní a mechanizační prostředky, pohonné hmoty, nářadí a jiné potřebné prostředky; a především zúčastňovat se podle svých možností těchto prací. Soubor těchto prováděných činností je potřebná řádně dokumentovat pro následné uplatnění újmy a při likvidaci pojistných škod vzniklých v důsledku rozhodnutí vydaných povodňovým orgánem, velitelem jednotky požární ochrany nebo velitelem zásahu v rámci integrovaného záchranného systému.

10.2.1. Povodňové orgány

Ochrana před povodněmi je taktéž zabezpečována povodňovými orgány, jež ve svém katastrálním území odpovídají za organizaci povodňové ochrany. Organizací povodňové ochrany rozumíme pro tyto účely zejména přípravu na povodňové situace, řízení, organizaci a kontrolu všech příslušných činností v průběhu povodně, a to i v období navazujícím bezprostředně po povodni včetně provádění řízení, koordinace a kontroly ostatních účastníků ochrany před povodněmi. Povodňové orgány se při výkonu své činnosti řídí povodňovými plány a jejich postavení a činnost je specifikována ve dvou časových úrovních. První úroveň je období mimo povodeň, kdy jsou povodňovými orgány orgány obcí, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady a Ministerstvo životního prostředí²²⁸. Za druhou úroveň je bráno období, ve kterém působí účinky povodně, a v tomto stavu patří mezi povodňové orgány především povodňové komise obcí a v hlavním městě Praze povodňové komise městských částí, povodňové komise obcí s rozšířenou působností a v hlavním městě Praze povodňové komise městských částí stanovené statutem hlavního města Prahy, povodňové komise krajů a Ústřední povodňová komise.

²²⁷ O povinnostech právnických a fyzických osob mimo jiné pojednává kapitola 10. 2 „Fyzické osoby při mimořádné události.“

²²⁸ Povodňovým orgánem je sice Ministerstvo životního prostředí, ale zabezpečení přípravy záchranných a likvidačních prací je svěřeno Ministerstvu vnitra.

V době působení povodně náleží povodňovým orgánům činit opatření a vydávat příkazy k zabezpečení řízení ochrany před povodněmi. V určitých odůvodněných případech mohou tyto orgány provádět též činnosti nad rámec platných povodňových plánů, což musí neprodleně oznámit dotčeným osobám²²⁹. Orgány veřejné správy zřizují povodňové komise jako své výkonné složky určené k plnění mimořádných úkolů v době povodně. Ke zřizování povodňových komisí v obci dochází pouze tehdy, hrozí-li v jejich územních obvodech možnost vzniku povodně. Na post předsedy povodňové komise obce je stanoven její starosta. Pro plnění svých operativních úkonů mohou povodňové komise vytvářet své pracovní štáby. V případech, kdy povodňový orgán nižšího stupně nedokáže vlastními silami ochranu před povodněmi zaručit, a není-li vyhlášen krizový stav, může požádat o převzetí této ochrany vyšší povodňový orgán, který následně oznámí datum, čas převzetí a rozsah spolupráce mezi těmito orgány a provede o tom zápis v povodňové knize. Činnost povodňových orgánů nižšího stupně předáním pravomocí nekončí, tyto orgány nadále provádí opatření ve své územní působnosti podle svých povodňových plánů, avšak již v koordinaci s vyšším povodňovým orgánem. Je-li vyhlášen krizový stav podle ustanovení krizového zákona²³⁰, přecházejí oprávnění a povinnosti povodňových orgánů na místně příslušné orgány krizového řízení, a Ústřední komise se stává součástí Ústředního krizového štábu.

Mezi další účastníky povodňové ochrany, jež se podílí na ochraně před účinky povodní v daném katastrálním území, jsou především: správci významných vodních toků; správci drobných vodních toků; vlastníci (uživatelé) nebo správci objektů na vodních tocích; pracoviště předpovědní povodňové služby Českého hydrometeorologického ústavu; vlastníci (uživatelé) a správci nemovitostí v ohroženém území; hasičské záchranné sbory a jednotky požární ochrany; útvary Policie ČR; složky Armády ČR; orgány veřejného zdraví; organizace pověřená prováděním technicko-bezpečnostního dohledu na vodních dílech; a další subjekty, které mohou pomoci například dopravními prostředky, těžkou mechanizací, apod. Zapojení ostatních účastníků ochrany před povodněmi závisí na charakteru povodňové situace a místních podmínkách. Zástupci nejdůležitějších subjektů jsou obvykle členy příslušné povodňové komise. Při povodni tyto ostatní orgány postupují podle vlastních povodňových plánů a pokynů povodňových orgánů.

²²⁹ Tento druh příkazu není brán jako rozhodnutí vydané podle ustanovení správního řádu.

²³⁰ Zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon).

Povodňové plány

Povodňovým plánem rozumíme druh dokumentu, který obsahuje potřebné údaje pro ochranu před povodněmi pro určitý objekt, obec, ucelené povodí nebo jiný územní celek. Pro orgány právnických nebo fyzických osob je povinností zpracovat povodňové plány v rozsahu, který odpovídá jejich potřebám, nebo v rozsahu, který je jím uložen povodňovým orgánem. Základní strukturu povodňových plánů tvoří: a) povodňové plány obcí, které jsou zpracovávány orgány obcí, v jejichž územních obvodech hrozí riziko povodně; b) povodňové plány správních obvodů obcí s rozšířenou působností, vypracováváné těmito příslušnými obcemi; c) povodňové plány správních obvodů krajů, které zpracovávají příslušné orgány krajů v přenesené působnosti ve spolupráci se správci povodí; d) Povodňový plán České republiky, který zpracovává Ministerstvo životního prostředí. Kromě výše uvedeného mohou být na vyžádání povodňového orgánu nebo dle vlastní potřeby sestavovány povodňové plány ohrožených nemovitostí.

Povodňové plány jsou zpravidla členěny na část věcnou, kde jsou uvedeny relativně trvalé údaje o zdrojích povodňového nebezpečí a o opatřeních k ochraně před povodněmi; část operační, která obsahuje spojení na pracovníky a složky povodňové ochrany; poslední částí je část grafická. Povodňové plány kladou především důraz na podání bezprostřední a spolehlivé informace o vývoji povodně; na možnosti ovlivnění odtokového režimu; na včasnou aktivaci povodňových orgánů; na zabezpečení hlídkové služby a ochrany objektů; dále pak na přípravu a organizaci zabezpečovacích a záchranných prací; a zajištění nezbytných povodňových narušených funkcí v postiženém území. Ze strany zpracovatelů povodňových plánů každoročně dochází k přezkumu těchto povodňových plánů, které mohou být dle potřeby následně doplněny, popřípadě upraveny. Věcnou část povodňového plánu schvaluje po předchozím projednání shody povodňovým orgánem vyššího stupně předseda příslušného povodňového orgánu. Operační část zpracovatelé povodňových plánů průběžně opravují a následně postupují k užívání povodňovým orgánům a dalším zainteresovaným účastníkům.

10.3. Povodně jižní Čechy 2009

Nečekaně silné deště zasáhly předposlední červnový týden roku 2009 území České republiky, čímž došlo ke vzniku několika přívalových (bleskových) povodní. Tyto povodně jsou doprovázeny prudkými lijáky, které rozvodňují i ty nejmenší potůčky a v některých případech mohou svou vysokou intenzitou vytvářet i vlastní nové řeky. Jejich vysoké nebezpečí spočívá především v téměř nulové šanci tyto bleskové povodně předpovědět. V období od 24. června až do 5. července se na území České republiky vyskytlo vinou intenzivních srážek, vyskytujících se prakticky denně, několik přívalových povodní, z nichž některé lze charakterizovat jako povodně mimořádné, jejichž ničivé účinky působily zejména v Ústeckém, Jihočeském, Moravskoslezském a Olomouckém kraji.

Povodně ve dnech 24. června až 28. června postupně zasáhly celý jihočeský kraj, zejména menší toky včetně těch částí povodí, kde se odtok z intenzivních přívalových srážek obvykle soustřeďoval na svazích do míst se sníženou propustností, příkopů, erozních rýh a místních vodotečí²³¹. Nejhorší situace byla v Jihočeském kraji v noci z 27. na 28. června v povodích řek Blanice a Volyňky, kde kulminační (maximální) průtoky ojediněle překročily stoletou vodu a velikost odtoku zde byla navíc negativně ovlivněna vysokým nasycením okolní půdy předchozími srážkami. Prudké rozvodnění lokálních toků a dynamické účinky proudící vody způsobily výrazné erozní jevy doprovázené devastací koryt toků, přilehlých komunikací, mostků a budov. Rychlý vzestup hladin představoval vážné ohrožení životů lidí v zasažené oblasti. Příval vody s sebou často nesl množství splavené zeminy, vegetace, trosek nemovitostí, případně komunálního nebo průmyslového odpadu z okolních pozemků. Významná vodní díla (přehrad) vyskytující se na území jižních Čech červnové přívalové povodně výrazným způsobem nezasáhly, jelikož se vyskytovaly většinou na menších povodích a horních částech povodí. Výjimku tvořila snad jen vodní nádrž Husinec v okrese Prachatice, kde se nádržní prostor zaplnil transformací několika předchozích povodňových vln a hlavní povodňová vlna již nemohla být významněji snížena, tudíž dosáhl zvýšený přítok do vodního díla až stoletého kulminačního průtoku, což znamenalo vyhlášení třetího stupně povodňové aktivity.

²³¹ Dominantní složkou odtoku byl rychlý povrchový odtok, povodně se proto vyznačovaly rychlými vzestupy a poklesy hladin a trvání povodňové vlny bylo řádově několik hodin.

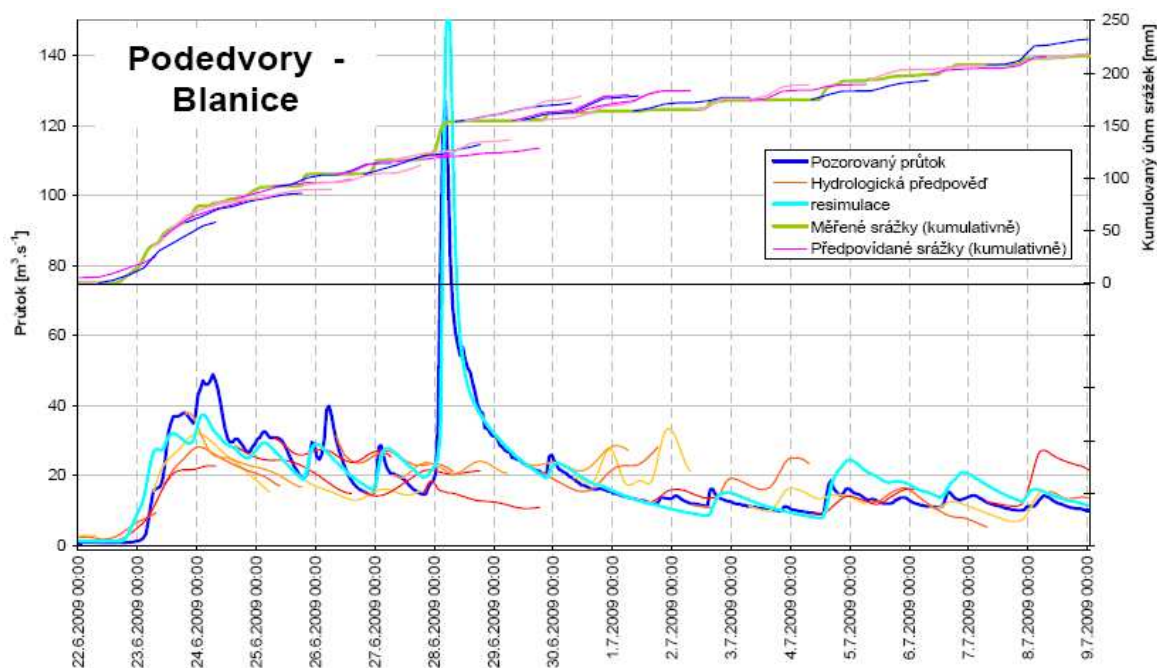
Závěrečné hodnocení však konstatovalo, že po celou dobu trvání povodní byla všechna vodní díla na území Jihočeského kraje plně bezpečná a stabilní a povodňové průtoky byly převedeny přes všechna díla v souladu s platnými manipulačními řády a maximální stanovené hladiny nádrží nebyly dosaženy. Na žádném vodním díle tudíž nedošlo k vyčerpání disponibilních kapacit výpustných a bezpečnostních zařízení. Drobné škody, které neznamenal omezení bezpečnosti a provozuschopnosti děl, se vyskytly pouze na vodním díle Husinec. Nejvíce byly přívalovými povodněmi postiženy menší rybníky v horních částech povodí, u kterých také došlo k největším škodám.

Při vypuknutí povodně byla velice významnou institucí Předpovědní povodňová služba Českého hydrometeorologického ústavu, kterou pro oblast jižních Čech vykonává hydrometeorologické pracoviště dislokované v Českých Budějovicích, jenž standardně operuje v jednosměnném provozu. Zvládnutí nezbytných funkcí však vyžadovalo při červnových povodních zavedení prodloužených a mimořádných služeb, což v kritických dnech znamenalo zabezpečovat nepřetržitý pracovní režim. V průběhu hodnocených povodní byly většinou zasaženy malé toky, pro které se však hydrologická předpověď nevydává, a proto mohly být hodnoceny pouze vydané hydrologické předpovědi pro několik standartních předpovědních profilů většinou na středních tocích. Potvrdilo se, že hydrologické předpovědi nemohou přesně reagovat na konvektivní srážky²³², pokud nejsou dostatečně přesně předpovězené meteorologickými modely. Cílem předpovědních výstrah bylo upozornit na možnost výskytu nebezpečných jevů s předstihem většinou 12 až 24 hodin dle aktuálních podmínek a prediktability jevu. Tyto výstrahy sloužily většinou pro předběžnou aktivizaci povodňových orgánů. Na počátku povodně v jižních Čechách, kdy se vyskytovaly trvalejší srážky, byly tyto výstrahy předpovězeny převážně úspěšně (viz obrázek č. 8). Vliv přesnosti předpovědi srážek byl patrný zejména 28. června 2009, kdy na území jižních Čech došlo k přívalovým srážkám a přívalovým povodním. Po celou dobu povodní byly veřejnosti k dispozici údaje přístupné na internetových stránkách²³³ o vodních stavech, průtocích, srážkách a situaci na vodních dílech.

²³² Znamenají výstup vzduchu v důsledku konvence. Konvence vzniká při nerovnoměrném zahřívání zemského povrchu. Bublina zahřátého vzduchu, který má menší hustotu, vystupuje nahoru, stoupá, dokud je teplejší než okolní vzduch. Při dosažení hladiny kondenzace vzniknou kupovité oblaky. Při intenzivní konvenci se oblaka vyvíjí vertikálně do podoby bouřkového oblaku (typicky v létě).

²³³ Například internetové stránky Povodí Vltavy.

Obrázek č. 8. Vyhodnocení vydaných hydrologických předpovědí s ohledem na vstupující předpovědi srážek pro Blanici ve stanici Podedvory

Vysvětlivky: Na výše uvedeném obrázku představuje dolní část grafu vyhodnocení vydaných hydrologických předpovědí s ohledem na vstupující předpovědi srážek v horní části grafu pro řeku Blanici ve stanici Podedvory. Světle modrá linie představuje resimulaci se vstupem skutečných srážek.

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, Vyhodnocení povodní v červnu a červenci 2009 na území ČR – Příloha č. 13²³⁴

Státní podnik Povodí Vltavy spravující povodí, vodní toky a významná vodní díla, kterými jsou pro oblast jižních Čech vodní díla Husinec, Římov a Lipno I se od počátku povodně podílel na všech činnostech vedoucích k omezení či případné eliminaci nepříznivých následků povodně. Po prvních meteorologických výstrahách ČHMÚ byly posouzeny volné objemy těchto vodních nádrží ve vazbě na hydrologické předpovědi a v době povodně vodohospodářské dispečinky využívaly též údaje z vlastních sítí srážkoměrných i vodoměrných stanic²³⁵. Tyto informace, jež byly přenášeny v reálném čase, byly nenahraditelnou informací při velice rychle se měnící situaci u přívalových srážek a na ně navazujících povodní.

²³⁴ Ministerstvo životního prostředí : *Povodně 2009* [online]. Praha : únor 2010 [cit. 2011-03-02]. Vyhodnocení povodní v červnu a červenci 2009 na území ČR - přílohová část. Dostupné z WWW: <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/\\$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf)>.

²³⁵ Toto měření bylo prováděno terénními pracovníky, kteří se též podíleli na zajišťování hláskové služby.

Získané informace o dosažených limitních srážkových úhrnech na jednotlivých stanicích byly následně postupovány KOPIS HZS Jihočeského kraje s upozorněním na ohrožení obyvatel. Z důvodu ochrany obyvatelstva a majetku byly na přehradách prováděny manipulace, jejichž cílem bylo snížení kulminačních průtoků, mezi další činnosti vykonávané v průběhu povodně na vodních tocích patřily prostřednictvím těžké techniky záchranných sborů²³⁶ a právnických a podnikajících fyzických osob prováděné povodňové zabezpečovací práce, a to v místech poškození břehů vodních toků a na vodních dílech. Po proběhlých povodňových vlnách bylo okamžitě zajišťováno výše zmíněnými prostředky zprůtočnění koryt, což znamenalo odstranění stromů, pláví, další předmětů uložených v toku, spadlých lávek, apod.

Nejvíce domů bylo zaplaveno v Malenicích na Strakonicku, kde voda zasáhla 70 obydlí, druhou nejpostiženější obcí byla obec Husinec na Prachaticku, a ve Volyni na Strakonicku se řeka dostala do 50 objektů. Mezi další postižené patřili také obyvatelé městysu Strunkovice nad Blanicí a obyvatelé Protivína, kde řeka zatopila po 40 domech. Nejvíce škod tak napáchala řeka Blanice a v Jihočeském kraji se povodně v roce 2009 dotkly zhruba 205 obcí. V zasažených obcích byly aktivovány povodňové komise a vyhlášeny jednotlivé stupně povodňové aktivity. Následkem velmi rychlého nástupu povodní však byly na mnoha místech stupně povodňové aktivity vyhlášeny až po vyvrcholení hlavní povodňové vlny, případně nebyly vyhlášené vůbec. V nejvíce postižených obcích Jihočeského kraje byl vyhlášen stav nebezpečí a povodňové komise jednotlivých obcí předaly řízení krizovým orgánům²³⁷. Pro oblast jižních Čech byly vyhlášeny krizové stavy v obci s rozšířenou působností Písek, Prachatice, Strakonice, Vodňany (28. června 10:00 – 9. července 24:00) a v obci Vimperk (29. června 17:00 – 9. července 24:00). Úplný přehled vyhlášených stupňů povodňové aktivity je uveden v příloze č. 2. V nejvíce postižených oblastech Jižních Čech byla situace velmi dobře zvládnuta, ať už na úrovni krajské povodňové komise, tak i na úrovni povodňových komisí obcí s rozšířenou působností a v některých oblastech povolány krizovými štáby.

²³⁶ Záchraný útvar HZS Hlučín a 15. ženijní záchranná brigáda Bechyně, jež do oblastí poškozených povodněmi vyslala na žádost HZS Jihočeského kraje Armáda ČR.

²³⁷ Při vyhlášení stavu nebezpečí je umožněna realizace neodkladných opatření za současného využití veškerých dostupných zdrojů a prostředků pro záchranu osob a majetku.

Postup složek IZS, povodňových orgánů kraje, obcí a orgánů krizového řízení byl na profesionální úrovni a jejich aktivity byly primárně směřovány na záchranu osob a poskytnutí nezbytné pomoci. Jednotlivé složky IZS vzájemně spolupracovaly bez větších nedostatků a na základě hodnocení všech zúčastněných byla spolupráce klasifikována jako velmi dobrá. Při povodňové situaci v období od 24. června do 28 června řešili hasiči celkem 257 událostí, při kterých zasahovalo 80 jednotek požární ochrany (v počtu 206 příslušníků), z čehož bylo 63 jednotek dobrovolných hasičů obcí (v počtu 504 dobrovolných hasičů). Do neděle 28. června hasiči v jižních Čechách zachránili celkem 6 osob a 445 osob evakovali. Mimo záchranu osob, zvířat a majetku náležely mezi jejich prioritní činnosti čerpání vody ze zatopených objektů, zpevňování hrází vodních nádrží, odstraňování padlých stromů, čištění kanalizačních vpustí, koryt řek a potoků, a především nouzové zásobování obcí humanitární pomocí a rozvážení vysoušečů zdiva. Do činností, k nimž bylo potřeba využití těžké techniky²³⁸, se v rámci provádění záchranných a likvidačních prací zapojila též složka záchranného útvaru HZS sídlícího v Hlučíně, která disponuje výše zmiňovanou těžkou technikou a je primárně využívána k těmto záchranným a likvidačním pracím, a na vyžádání generálního ředitelství HZS ČR se do provádění záchranných a likvidačních prací zapojila Armáda ČR²³⁹.

Problémy, které byly odhaleny následně po povodni se týkaly spíše celorepublikové úrovně a jednalo se zejména o přetížení mobilní sítě při krizové komunikaci mezi jednotlivými obcemi a jejich povodňovými komisemi a krizovými štáby, dále pak nedostatečný přenos informací obcím položeným v nižších oblastech rozvodněného toku, stížnosti padaly i na velký počet rozesílaných zpráv, kdy bylo stálým problémem na straně adresáta nedostatečné zabezpečení zpětného potvrzování doručených zpráv²⁴⁰. Jako velký problém se jevily občasné výpadky informačního serveru ČHMÚ. Problémem číslo jedna, který se týkal přímo zásahů jednotlivých složek IZS, však bylo podcenění nebezpečnosti situace ohroženými občany.

²³⁸ Úprava koryt řek a potoků, čištění vodních děl od naplavených klád, zpevňování hrází rybníků, apod.

²³⁹ V jižních Čechách působil 15. ženíjní záchranný sbor Bechyně, který prováděl zejména zabezpečovací práce na vodních dílech a odstraňoval následky povodní.

²⁴⁰ Například při rozesílání zprávy pouze e-mailem v mimopracovní době.

Povodně v červnu a červenci 2009 postihly na území jižních Čech okolo 205 obcí a v pěti obcích s rozšířenou působností musel být vyhlášen stav nebezpečí. Hlavním zdrojem informací o celkových ekonomických ztrátách byly „Přehledy o předběžném odhadu nákladů na obnovu majetku sloužícího k zabezpečení základních funkcí v území postiženém povodní nebo jinou pohromou“²⁴¹, které za jednotlivé obce ve svém správním obvodu, u nichž došlo k narušení funkcí, zpracoval Jihočeský kraj a předložil je Ministerstvu financí. Celkové škody v rámci Jihočeského kraje byly podle tohoto přehledu vyčísleny na 787 787 000 korun. Z pohledu jednotlivých resortů byly největší ekonomické ztráty zaznamenány v resortu Ministerstva pro místní rozvoj v celkové výši 481 517 000 korun, což tvoří více jak polovinu všech škod. V rámci jednotlivých obcí byly povodňovou vlnou nejvíce postiženy Malovice na Prachaticku, kde celková obnova po povodni stála okolo 90 milionů korun, z čehož polovina peněz byla použita na opravy místních komunikací. Druhou nejpostiženější obcí byla obec Husinec s celkovými škodami převyšujícími částku 56 milionů korun. V ostatních postižených obcích se již škody nevyšplhaly do takto vysokých částek. Celkové škody v jednotlivých resortech pro Jihočeský kraj jsou uvedeny v tabulce č. 4. a celkové škody podle jednotlivých odvětví jsou uvedeny v tabulce č. 5.

²⁴¹ Tento přehled je přílohou č. 1. k vyhlášce Ministerstva financí č. 186/2002 Sb., kterou se stanoví náležitosti přehledu o předběžném odhadu nákladů na obnovu majetku sloužícího k zabezpečení základních funkcí v území postiženém živelní nebo jinou pohromou a vzor pověření osoby pověřené krajem zjišťováním údajů nutných pro zpracování tohoto přehledu, ve znění vyhlášky č. 93/2006 Sb.

Tabulka č. 4. Celkový souhrn škod podle jednotlivých resortů – Jihočeský kraj

Ministerstvo	Výše škod (v Kč)
Ministerstvo dopravy	4 403 000
Ministerstvo kultury	6 075 000
Ministerstvo pro místní rozvoj	481 517 000
Ministerstvo práce a sociálních věcí	51 600 000
Ministerstvo průmyslu a obchodu	0
Ministerstvo vnitra	650 000
Ministerstvo zemědělství	212 679
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	4 103 000
Ministerstvo zdravotnictví	215 000
Ministerstvo životního prostředí	26 455 000
Celkem	787 787 000

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, Vyhodnocení povodní v červnu a červenci 2009 na území ČR - Příloha č. 17²⁴²

Tabulka č. 5. Přehled škod podle jednotlivých odvětví – Jihočeský kraj

Jednotlivá odvětví	Výše škod (v Kč)	Poměr (v %)
Bydlení	48 717	6,2
Dopravní infrastruktura	393 246 000	49,9
Inženýrské stavby a sítě	124 102 000	15,8
Vodohospodářské objekty a toky	118 061 000	15
Vybavenost a materiálové zásoby	44 549 000	5,7
Zemědělství, lesnictví, ekologické škody	20 269 000	2,6
Ostatní	38 843 000	4,8
Celkem	787 787 000	100

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, Vyhodnocení povodní v červnu a červenci 2009 na území ČR - Příloha č. 17²⁴³

²⁴² Ministerstvo životního prostředí : Povodně 2009 [online]. Praha : únor 2010 [cit. 2011-03-03]. Vyhodnocení povodní v červnu a červenci 2009 na území ČR - přílohová část. Dostupné z WWW: <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/\\$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf)>.

²⁴³ Ministerstvo životního prostředí : Povodně 2009 [online]. Praha : únor 2010 [cit. 2011-03-03]. Vyhodnocení povodní v červnu a červenci 2009 na území ČR - přílohová část. Dostupné z WWW: <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/\\$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf)>.

10.3.1. Povodeň na Prachaticku

Povodně na Prachaticku v Jihočeském kraji měly charakter pomalé narůstající krizové situace v konečném důsledku přerůstající v živelnou pohromu bez obětí na životech, avšak se značným dopadem na infrastrukturu v postižených oblastech. V územním obvodu okresu Prachatice se vyprofilovaly dvě hlavní oblasti, které byly nejvíce zasaženy přívalovou povodní. První oblastí bylo povodí řeky Volyňky, jejíž vodní tok směřuje od Vimperska směrem na Volyni, a druhou oblastí bylo povodí řeky Blanice proudící oblastí Prachaticka směrem na Vodňany (okres Strakonice).

Varování přišlo 22. června, kdy se nad jižními Čechami přehnaly bouřky s přívalovými dešti a větrem o síle vichřice, čímž došlo k nemalým lokálním škodám v podobě zatopených sklepů, popadaných stromů, přerušených dodávek elektrické energie a především kolísání hladiny řeky Blanice. Tento stav zapříčinil prvotní problémy na vodním díle Husinec, kdy naplaveniny a těžké klády splavené do přehrady z horního toku řeky Blanice ohrožovaly hráz přehrady. Na základě vznikajícího bezprostředního ohrožení vodního díla informoval správce přehrady dotčený povodňový orgán, kterým je v tomto případě povodňová komise obce s rozšířenou působností Prachatice, která informaci postoupila KOPIS HZS Jihočeského kraje, na jehož žádost byla na vodní dílo Husinec vyslána těžká technika z 15. ženíjní záchranné brigády Bechyně (15. žzbr. Bechyně), která dnem 24. června započala plnit záchranné práce²⁴⁴ v prostoru vodního díla Husinec. Při této činnosti jim byla v rámci integrovaného záchranného systému jako asistence poskytnuta jednotka HZS Prachatice, která pomocí člunu přivazovala volně plující klády, které tahala ke břehu, kde byly následně těžkou technikou 15. žzbr. Bechyně vytahovány na břeh.

Podle předpovědí meteorologů se měly silné lokální bouřky objevovat až do úterý 30. června, napršet mělo 20 – 60 l/m² za doprovodu silného větru. Povodeň o sobě dala poprvé vědět 23. června na horním toku řeky Blanice, což zapříčinilo vyhlášení třetího povodňového stupně. Plně však povodeň propukla v noci ze soboty 27. června na neděli 28. června, kdy se v časných ranních hodinách (cca kolem 2. hodiny) nad územím okresů Prachatice a Strakonice srazily dva velké bouřkové systémy, jejichž následkem byly přívalové deště doprovázené silným nárazovým větrem a došlo k vylití některých vodních toků především na Prachaticku, Vimpersku, Bavorovsku a Vodňansku.

²⁴⁴ Tyto práce spočívaly v odstraňování naplavených klád za pomoci UDS 214 (bagr s výsuvným ramenem na podvozku Tatry 815).

Na kritické situaci se z velké části podepsalo nucené upouštění přeplněného vodního díla Husinec²⁴⁵, díky čemuž řeka Blanice pod vodním dílem dosáhla třetího povodňového stupně. Vlivem vytrvalých srážek její hladina nadále rychle stoupala a vyžádala si tak v neděli 28. června okolo druhé hodiny ranní opětovné svolání povodňové komise obce s rozšířenou působností Prachatice. V ten samý okamžik došlo na katastrálním území obce Prachatice k rozvodnění Živného a Feferského potoka (zatopení několika sklepů obytných domů, dále dvou ulic a zatopení průjezdu pod viaduktem silnice II. třídy. č. 143 směrem na Český Krumlov) a hlášeny byly též sesuvy půdy ohrožující komunikaci II. třídy č. 141 směr Volary. K likvidaci těchto událostí byly KOPIS povolány jak hlavní složky IZS (HZS Prachatice, JSDH Volary a Policie ČR), tak i složky ostatní²⁴⁶.

Pro oblast Vimperska bylo důvodem svolání povodňové komise obce s rozšířenou působností Vimperk výrazné překročení třetího stupně povodňové aktivity na řece Volyňce 28. června v půl třetí ráno. Ve městě bylo v tu dobu zatopeno několik domů a sklepů, rozvodnil se Křesanovský potok, dále došlo k částečnému zatopení čerpací stanice pohonných hmot Robin Oil, neprůjezdná byla silnice I. třídy č. 4 z Vimperka do Strakonice v prostoru obcí Sudslavic a Bohumilic. V průběhu ranních hodin docházely na povodňovou komisi zprávy o povodňové situaci na dolním toku řeky Volyňky - došlo k zatopení několika sklepů v obci Lčovice, zanesení propustků a zatopení 31 domů u řeky Volyňky v obci Čkyně a 13 domů v obci Bohumilice. V obci Žárovná byl rozvodněn Žárovenský potok, čímž se zatopilo pět domů a došlo k poničení mostu, v obci Zdíkov se ze svého koryta vylila říčka Spůlka a zatopila tak 15 domů. Teplá Vltava na svém horním toku u obce Horní Vltavice částečně zaplavila kemp. V průběhu dne se situace začala uklidňovat a ve večerních hodinách již hladiny řek a potoků postupně klesaly. K provádění záchranných a likvidačních prací byly do těchto míst povoláni příslušníci HZS Prachatice, sloužící na detašovaném pracovišti ve Vimperku, dále pak JSDH obcí, Policie ČR a ostatní složky IZS. Mezi postižené občany byla prostřednictvím HZS Prachatice distribuována humanitární pomoc²⁴⁷.

²⁴⁵ V tuto dobu byl přítok do přehrady na úrovni 134 m³/s a odtok se pohyboval okolo 123 m³/s. Pro představu úroveň staleté vody je překročena při průtoku 153m³/s.

²⁴⁶ Pro řízení provozu u zatopeného podjezdu pod viaduktem asistovali Policii České republiky příslušníci obecní policie.

²⁴⁷ Čistící a desinfekční prostředky, úklidový materiál, pracovní náradí, dále jsou HZS zapůjčovány vysoušeče zdiva, apod.

Daleko vážnější situaci však řešily starostové obcí a měst na toku řeky Blanice, kde již v té době probíhaly záchranné a likvidační práce včetně evakuace obyvatel v počtu 98 osob. Do těchto záchranných a likvidačních prací se postupně zapojily HZS Jihočeského kraje územní odbor Prachatice, jednotky SDH obcí včetně dobrovolníků z řad občanů, právnické a podnikající fyzické osoby s technikou a materiálem²⁴⁸. V neděli 28. června okolo páté hodiny ranní požádal starosta Prachatic hejtmána Jihočeského kraje o vyhlášení stavu nebezpečí a svolal krizový štáb obce s rozšířenou působností²⁴⁹ k řešení mimořádné události. Na základě dobré práce povodňových komisí měl krizový štáb vcelku ucelené informace o situaci a opatřeních doposud prováděných pro řešení mimořádné události. Následně bylo zveřejněno krizové telefonní číslo a byla zavedena 24-hodinová služba na pracovišti krizového štábu. Zároveň s těmito opatřeními bylo do 24-hodinového režimu zaktivněno pracoviště bývalého operačního střediska HZS Prachatice²⁵⁰, jehož úkolem bylo zabezpečovat informační podporu členům krizového štábu. Pro zabezpečení lepší koordinace při provádění záchranných a likvidačních prací byl navázán kontakt s povodňovou komisí obce s rozšířenou působností Vodňany. Z důvodu trvalého deště se problémy začaly stupňovat a docházelo k nebezpečí protržení podmáčených a nestabilních vodních ochranných staveb a zejména hrází několika vodou přeplněných rybníků v obcích Bohunice (Bohunický rybník), Tvrzice (Bukovský rybník), a v městech Netolice (rybník Mnich) a Vlachovo Březí (Novomlýnský rybník). Důsledkem těchto událostí vyhlásil dle §3 odst. 1 krizového zákona²⁵¹ dne 28. června v 10 hodin na období do 5. července hejtmán Jihočeského kraje stav nebezpečí. Na provádění záchranných a likvidačních prací byla cestou KOPIS HZS vyžádána další pomoc od 15. ženíjního záchranného sboru Bechyně a nově byl o pomoc požádán Záchranný útvar hasičského záchranného sboru Hlučín. Těžká technika těchto dvou útvarů byla využita zejména při opravách a zpevňování hrází rybníků, odstraňování naplavenin z propustí mostů včetně naplavenin na vodním díle Husinec, čištění koryt řek, čištění požárních nádrží, dopravě materiálu, a dále pak při zprůjezdňování sesuvem půdy blokováných či podemletých komunikací.

²⁴⁸ Zejména těžká technika firmy Reno Šumava, a. s.

²⁴⁹ Krizový štáb obce s rozšířenou působností Prachatice je zastoupen v počtu deseti osob, mezi kterými jsou starosta obce, pracovníci krizového řízení městského úřadu, zástupci základních složek IZS (Policie ČR, Zdravotnická záchranná služba a HZS), zástupce odboru životního prostředí městského úřadu, vodohospodáři z povodí Vltavy, hrázný vodního díla Husinec a zástupce veterinární správy.

²⁵⁰ V rámci sjednocování operačních a informačních středisek jednotlivých okresů do krajského operačního střediska bylo OPIS územního odboru Prachatice v září 2008 přesunuto na KOPIS Jihočeského kraje do Českých Budějovic.

²⁵¹ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.

Koordinaci nasazení sil a prostředků prováděl krizový štáb každodenně na ranních poradách a z krajského ředitelství HZS Jihočeského kraje byli vyčleněni tři příslušníci střídající se pravidelně ve 24-hodinových službách, kdy v součinnosti s krizovým štábem krajského úřadu, krizovým štábem obcí s rozšířenou působností a povodňovými komisemi obcí zabezpečovali koordinaci nasazení sil a prostředků k provádění záchranných a likvidačních prací. Souhrnné počty evakuovaných osob a zatopených domů pro jednotlivé obce okresu Prachatice jsou uvedeny v příloze č. 3.

Po ustávání dešťových srážek a snižování hladin řek začaly obce předběžně vyčíslovat své škody a na pokyn krizového štábu započaly shromažďovat požadavky na čistící, ochranné a desinfekční prostředky, ruční náradí, vysoušeče zdiva, kontejnery na odvoz odpadu a uhynulého drobného domácího zvířectva.²⁵² Požadovaný materiál řešily krizové štáby především vlastními silami či zasláním požadavků na krizový štáb krajského úřadu. Jednotky SDH obcí byly postupně střídány čerstvými silami z nepostižených obcí a dále byly prováděny záchranné a likvidační práce HZS ÚO Prachatice²⁵³. Zároveň byly ze strany HZS Jihočeského kraje organizovány monitorovací skupiny, které přímo v postižených oblastech zjišťovaly skutečnou situaci a potřeby obyvatel, díky čemuž mohla být konkrétněji směřována jak humanitární, tak i psychologická pomoc²⁵⁴. V této době aktivovala svou činnost další složka IZS, kterou byl Úřad oblastního spolku Českého červeného kříže, jenž organizoval dobrovolnou sbírku pro povodněmi postižené občany. HZS ÚO Prachatice zajistil svými dopravními prostředky dovoz materiální humanitární pomoci z centrálního skladu HZS Jihočeského kraje v Českých Budějovicích a následně zajistil distribuci do postižených lokalit obcí s rozšířenou působností Prachatice a Vimperk dle požadavků jednotlivých povodňových komisí postižených obcí. Do oblastí nejvíce postižených povodní dorazila humanitární pomoc zakoupená z finančních prostředků vybraných veřejnými sbírkami, a to zejména z veřejné sbírky města Mladá Boleslav a od Správy Krkonošského národního parku z Vrchlabí.

²⁵² Zejména město Husinec a městys Strunkovice nad Blanicí ležící na řece Blanici.

²⁵³ Především čerpání vody ze zatopených domů a sklepů.

²⁵⁴ Psychologickou pomoc poskytoval tým vyškolených pracovníků HZS Jihočeského kraje.

Obce a města dále sčítaly své škody, do práce se zapojili likvidátoři pojišťoven a krizové štáby obcí s rozšířenou působností předběžně zpracovávaly přehled následků povodní na území Prachaticka a Vimperska. Výsledky byly dále postoupeny krizovému štábu krajského úřadu České Budějovice. Situace se nadále uklidňovala, což bylo znatelné na vodním díle Husinec, kde odtok dosahoval hodnot již okolo 14 m³/s. Dne 6. června byly hlavní úkoly v rámci možností sil a prostředků nasazených jednotek 15. ženíjního záchranného sboru Bechyně a Záchranného útvaru HZS Hlučín splněny, část těchto jednotek se přesunula k provádění likvidačních prací v rámci Jihočeského kraje na Strakonický okres, a druhá část odjela plnit své úkoly do Severočeského kraje nebo se vrátila na své domovské základny. Ke dni 9. července zrušil hejtmán Jihočeského kraje svým Rozhodnutím č. 3/2009 stav nebezpečí, čímž však práce na odstraňování následků povodní neskončily a dále na lokálních úrovních pokračovaly až do konce července.

Z hlediska řízení záchranných a likvidačních prací a nasazení sil a prostředků se osvědčilo zřízení monitorovacích skupin HZS Jihočeského kraje, které působily přímo v terénu a následně prostřednictvím jednotlivých krizových štábů obcí s rozšířenou působností účelně koordinovaly nasazení jednotlivých sil a prostředků. Výhodou se ukázala též dislokace pracoviště krizového štábu obce s rozšířenou působností přímo v budově požární stanice Prachatice, a to hlavně z důvodů: zabezpečení informační podpory pracoviště bývalého operačního střediska; neustálého reálného přehledu pracovníků krizového štábu o vývoji krizové situace a nasazení sil a prostředků v rámci obce s rozšířenou působností; a z důvodu možnosti bezprostředního využití materiálu humanitární pomoci, který byl shromažďován ve skladových prostorách HZS ÚO Prachatice. Další neopominutelnou výhodou byla dislokace techniky a příslušníků Záchranného útvaru HZS Hlučín a 15. Ženíjního záchranného sboru Bechyně v prostorách HZS ÚO Prachatice, důsledkem čehož krizový štáb mohl záchranné a likvidační práce koordinovat přímo ze svého pracoviště a vždy měl přesný přehled o nasazených silách a prostředcích těchto útvarů. Souhrnný přehled sil a prostředků nasazených při provádění záchranných a likvidačních prací během celé povodně je uveden v příloze č. 4. Dobrou se též jevila práce povodňových komisí obcí, díky níž měl krizový štáb obce s rozšířenou působností vcelku ucelené informace o situaci a opatřeních doposud prováděných pro řešení mimořádné události.

Naproti tomu se jako problém hlavně v počátcích ukázaly nejasné pravomoci velitele odřadu z 15. ženíjního záchranného sboru Bechyně k nasazování těžké techniky, což bylo následně vyřešeno prostřednictvím Krajského vojenského velitelství v Českých Budějovicích. Jako legislativní problém se při provádění záchranných prací dále ukázala nedostatečná ohlašovací povinnost provozovatelů dětských (putovních) letních táborů²⁵⁵ o jejich umístění v případech, kdy bude nutně tábor jednotkami požární ochrany evakuovat, čehož bylo zapotřebí zejména při evakuaci tábora poblíž obce Kralovice a tábora u Soumarského mostu.

Závěrem lze konstatovat, že úplná technická ochrana proti přívalovým povodním není možná, respektive nebyla by ani ekonomicky efektivní, ani ekologicky přijatelná. Není naprosto reálné budovat natolik kapacitní koryta malých vodotečí, aby pobrala kulminační průtoky způsobené extrémními lokálními srážkami. Rovněž není reálné zcela spoléhat na opatření vedoucí ke zvýšení retenční schopnosti krajiny²⁵⁶. Pozornost je však třeba věnovat preventivním opatřením k omezení následků přívalových povodní, když už se vyskytnou, a to zejména omezení eroze na zemědělsky obdělávaných pozemcích a zabezpečení objektů a konstrukcí před dynamickými účinky vody²⁵⁷. Prvním krokem je však vymezení rizikových oblastí a vytvoření plánů pro zvládnutí povodňových rizik, které je třeba aplikovat až na obecní úrovni.

²⁵⁵ Povinností provozovatele tábora je na základě zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v platném znění, a vyhlášky Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, v platném znění, ohlásit potřebné náležitosti (místo, počet osob, termín, atd.) měsíc dopředu a to pouze příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví, nikoliv však institucím činným v době krizových situací.

²⁵⁶ Schopnost krajiny zadržovat vodu a zpomalovat tak její odtok.

²⁵⁷ Například stavěním protipovodňových hrází.

11. Zhodnocení současného stavu a případné návrhy na zlepšení systému

Po předchozích přípravách předložilo na začátku roku 2010 Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru návrh novely zákona o krizovém řízení²⁵⁸, která je do této doby chápána jako první větší novela krizového zákona vůbec. Za téměř desetiletou historii krizového zákonodárství patřily mezi základní právní předpisy zabývající se tzv. „krizovou legislativou“ zejména již v úvodu zmiňovaný krizový zákon a dále pak zákon o integrovaném záchranném systému²⁵⁹. Přijetí těchto dvou zákonů, jejichž účinnost je stanovena datem 1. ledna 2001, je možné chápat jako milník v problematice řešení mimořádných událostí a krizových situací v České republice, jelikož do roku 2001, kdy byly tyto dva zákony přijaty, neměla Česká republika ve svém právním řádu tak přesnou a podrobně rozebranou právní regulaci týkající se problematiky krizového zákonodárství.

Za hlavního iniciátora vzniku obou zákonů lze označit společenskou potřebu zvláštní právní úpravy, jež by stanovila podklady, podle kterých by se řešily v prvé řadě mimořádné události prostřednictvím standardizovaných postupů integrovaného záchranného systému a za druhé též typy mimořádných událostí, jejichž účinky nelze eliminovat běžnou činností správních úřadů či složek IZS. Do roku 2001 nebyla v právním řádu České republiky oblast krizového řízení ošetřena vůbec a problematika týkající se IZS byla upravena pouze okrajově. Impulsem zakotvit právní úpravu zabývající se krizovým řízením a integrovaným záchranným systémem byly rozsáhlé ničivé povodně v roce 1997, které postihly rozsáhlou oblast České republiky a sousedních států. Při provádění záchranných a likvidačních prací, kdy docházelo k bezprostřednímu ohrožení lidských životů a majetku, se absence právních a dalších podmínek projevovala nejvíce.

²⁵⁸ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁹ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

V období než byly přijaty výše zmiňované zákony, které započaly novou kapitolu krizového zákonodárství, tvořily právní úpravu pro oblast krizových situací především tyto právní normy: a) zákon č. 138/1973 Sb., o vodách (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů; b) zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů; c) zákon č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů; d) zákon č. 418/1990 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů; e) zákon č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů; f) zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění zákona č. 83/1998 Sb.

Ústavní pořádek a řešení mimořádných událostí a krizových situací

Ústava České republiky²⁶⁰ je ústavou polylegální, což znamená, že není tvořena pouze jedním dokumentem - ústavním zákonem, ale je tvořena více dokumenty - ústavními zákony, mezi které patří ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. Tento ústavní zákon je zmiňován z toho důvodu, že vytvořil nový přístup pro řešení mimořádných událostí a krizových situací a na jeho základech jsou postaveny právní předpisy²⁶¹ zabývající se problematikou mimořádných událostí a krizových situací. Přijetím ústavního zákona o bezpečnosti České republiky došlo k zakotvení právního předpisu znamenajícího klíčový význam pro oblast krizové legislativy, jelikož doposud právní řád v plné míře tuto problematiku neupravoval. Začleněním ústavního zákona do právního řádu České republiky došlo k vytvoření ústavního předpokladu znamenajícího přijetí zvláštní právní úpravy řešící problematiku závažných mimořádných událostí, jež se v budoucnu měla stát základním předpisem pro oblast krizového řízení. Z tohoto předpokladu dále vycházely, respektive na něj navazovaly, další normy zpracované některými ministerstvy a jinými ústředními správními úřady.

²⁶⁰ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

²⁶¹ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů a zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

Mimo zakotvení nouzového stavu a stavu ohrožení státu povolává ústavní zákon o bezpečnosti České republiky k zajišťování bezpečnosti našeho státu ozbrojené síly (Armádu České republiky), ozbrojené bezpečnostní sbory (Policii ČR), záchranné sbory a havarijní služby (ze základních složek IZS je to především Hasičský záchranný sbor ČR) a též další státní orgány, orgány územních samosprávných celků, a právnické a fyzické osoby. Tento ústavní zákon dal základ dalším právním předpisům pro oblast krizového zákonodárství, kterými jsou výše zmiňovaný krizový zákon a zákon o IZS.

Krizový zákon

Ustanovení krizového zákona vytváří právní rámec pro působnost a pravomoc státních orgánů, orgánů územních samospráv a zejména práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové události či mimořádné situace, nemající nic společného s problematikou obrany České republiky proti napadení a s následným řešením těchto obranných situací. V období téměř desetileté platnosti krizového zákona došlo k jeho šesti novelizacím, avšak tyto novelizace z praktického hlediska věcný posun zákona neznamenal. Podstatnou změnu a tudíž i nutnou novelizaci pro krizový zákon znamenalo přijetí zákona č. 320/2002 Sb.²⁶², na základě jehož ustanovení došlo ke zrušení okresních úřadů, což v důsledku znamenalo zrušení přímé státní správy na okresní úrovni. Tato novela znamenala přechod důležitých práv a povinností z okresních úřadů, respektive z přednostů těchto okresních úřadů²⁶³, na Hasičský záchranný sbor ČR a krajské úřady.

Při respektování nového systému řízení na úrovni územních orgánů bylo navrženo a následně schváleno provedení změn krizového zákona zejména takto²⁶⁴:

- pojem „okresní úřad“ se ruší bez náhrady, protože jde o hlavní záměr předmětné reformy územní veřejné správy;
- současné úkoly okresních úřadů, které nelze zrušit, se přesunuly na hejtmana kraje a na HZS kraje;

²⁶² Zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů ze dne 13. června 2002.

²⁶³ Přednostové okresních úřadů byli v předešlých letech pověřeni plněním úkolů pro oblast havarijního plánování.

²⁶⁴ VAVERA, František; MIKLOS, Daniel. Deset let aplikace krizového zákonodárství. *112 : Odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva*. 13. prosince 2010, č. 12, s. s. 22. ISSN 1213-7057.

- povinnosti a pravomoci přednosta a okresního úřadu se přesunuly na hejtmana kraje a na HZS kraje, protože na základě shromážděných znalostí a zkušeností jsou krizové situace specifické situace, jejichž četnost není vysoká, ale pro jejich zvládnutí je nutné větší odborné zázemí a vyšší pravomoci;
- protože kromě ministerstev a ústředních správních úřadů jsou v ČR ještě další správní úřady (např. finanční a celní úřady, úřady práce a další), které musí být zapojeny do krizového řízení, provedlo se rozšíření kategorie „správní úřad“;
- s cílem zajistit řešení všech nevojenských krizových situací bylo stanoveno, že připravenost a řešení krizových situací spojených s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem zajišťuje Policie ČR;
- pro zajištění žádoucího chodu krizového řízení bylo stanoveno, že Ministerstvo vnitra řeší rozpory v oblasti krizového řízení;
- a další kompetence byly rozděleny na HZS krajů, kraje a obce.

Smyslem výše zmíněné právní úpravy bylo reagovat na změny vycházející z reformy územní veřejné správy. Novelou krizového zákona tak došlo k převodu systému krizového řízení do úseku přenesené působnosti, kdy odpovědnost za vyhotovení základní dokumentace krizového řízení nově spadá do pravomoci HZS krajů, ministerstev a jiných správních úřadů.

Druhá novela krizového zákona vyvstala přijetím zákona o elektronických komunikacích²⁶⁵, v jehož ustanoveních došlo k úpravě některých kompetencí Ministerstva dopravy a Ministerstva informatiky v rámci úpravy krizového zákona. Následující novely znamenaly pro krizový zákon spíše jeho kosmetické úpravy, jelikož souvisely se změnou terminologie nebo změnou zapříčiněnou zrušením Ministerstva informatiky²⁶⁶.

²⁶⁵ Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů.

²⁶⁶ Ministerstvo informatiky bylo zrušeno v prvním paragrafu zákona č. 110/2007 Sb., o některých opatřeních v soustavě ústředních orgánů státní správy, souvisejících se zrušením Ministerstva informatiky a o změně některých zákonů.

Vstupem do Evropské unie se Česká republika zavázala k implementaci práva EU do českého právního řádu. Poslední návrh novely krizového zákona, který byl donedávna v legislativním procesu, vyvstává z podmínky zakotvení směrnice Rady Evropské unie č. 2008/114/ES ze dne 8. prosince 2008 o určování a označování evropských kritických infrastruktur a posuzování potřeby zvýšit jejich ochranu, do našeho právního řádu. Novela krizového zákona si klade za svůj cíl implementovat problematiku kritické infrastruktury do českého právního řádu a především reaguje na některé aplikační problémy, jež byly zjištěny za dobu téměř desetileté praxe na úseku krizového řízení. Jednotlivá ustanovení této novely stanovují kromě základních pojmů orgány krizového řízení, řeší otázky kontroly a státního dozoru, zpřesňují pravidla komunikace mezi kraji, obcemi s rozšířenou působností a obcemi v krizové situaci. Dalším důvodem ke zpracování návrhu novely krizového zákona byla potřeba zvláštní právní úpravy, která by řešila problematiku kritické infrastruktury²⁶⁷ na národní úrovni, což bylo předpokladem pro vymezení evropské kritické infrastruktury, a tedy i pro splnění požadavků vyplývajících ze směrnice. Doposud nebyla problematika kritické infrastruktury v právním řádu České republiky nikterak ošetřena. Po srpnovém schválení Vládou České republiky podepsal v prosinci roku 2010 tuto novelu krizového zákona prezident a od 1.1.2011 nabyl nově novelizovaný zákon své účinnosti.

Zákon o IZS

Výchozím právním předpisem řešícím problematiku IZS je zákon č. 239/2000 Sb.²⁶⁸, který ve svých paragrafech zakotvuje jednotlivé složky IZS, jejich práva a povinnosti, dále působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků. Zákon se též věnuje otázce práv a povinností právnických a fyzických osob při preventivních opatřeních, při provádění záchranných a likvidačních prací, a při ochraně obyvatelstva v rámci mimořádné události, ať už před jejím vznikem nebo v období, kdy účinky mimořádné události působí a je vyhlášen jeden ze čtyř krizových stavů. K použití zákona o IZS dochází v případech, kdy jsou účinky mimořádné události tak velké, že je potřeba k provádění záchranných a likvidačních prací nasadit dvě a více složek IZS.

²⁶⁷ Kritickou infrastrukturou rozumíme materiální služby a systémy, jejichž zničení či narušení činnosti by vážně ohrozilo zdraví obyvatel, bezpečnost či ekonomickou situaci země.

²⁶⁸ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

Ke změnám zásadního charakteru v zákoně o IZS v období jeho téměř desetileté působnosti nedošlo. Určité systémové změny se však zákon o IZS dočkal v důsledku výše zmiňované reformy územní veřejné správy, kterou se zrušily okresní úřady. Okresním úřadům a zejména jejich přednostům v předešlé době svěřoval zákon o IZS v rámci problematiky IZS celou řadu důležitých práv a povinností, kdy přednostové okresních úřadů nesli obecnou odpovědnost za organizaci IZS i za systém havarijní připravenosti pro území svých okresů. Jako hlavní důvod pro předložení novely zákona o IZS lze určit potřebnou reakci, která vyvstala z reformy územní veřejné správy, přičemž jako nejvýznamnější změnu bylo a je nutné považovat zrušení okresních úřadů a jejich nahrazení obecními úřady obcí s rozšířenou působností. „V souladu s výše uvedeným, při respektování nového systému řízení na úrovni územních orgánů, se novelou předmětného zákona upravily zejména tyto změny (obdobné jako u krizového zákona):²⁶⁹

- pojem „okresní úřad“ se zrušil bez náhrady – jde o hlavní záměr reformy územní veřejné správy;
- většina úkolů okresního úřadu se přenesla na obecní úřad obce s rozšířenou působností;
- úkoly a pravomoci přednosta okresního úřadu se přenesly na hejtmana kraje a starostu obce s rozšířenou působností;
- některé z úkolů okresního úřadu se přenesly na krajský stupeň řízení, z toho některé na HZS kraje, některé na krajský úřad;
- zrušily se i některé další povinnosti a oprávnění dosavadních okresních úřadů, resp. se přenesly na obce s rozšířenou působností.“

²⁶⁹ VAVERA, František; MIKLOS, Daniel. Deset let aplikace krizového zákonodárství. *112 : Odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva*. 13. prosince 2010, č. 12, s. s. 23. ISSN 1213-7057.

Záchranný útvar HZS ČR

Řešíme-li v této kapitole zhodnocení stávajícího systému IZS, nebylo by dobré nezmínit se o dalším, pro oblast IZS důležitém právním předpisu, kterým je Usnesení vlády ČR ze dne 22. října 2007 č. 1194, jímž došlo na základě transformace Armády ČR k převedení 157. záchranného praporu Armády ČR dislokovaného v Hlučíně pod Hasičský záchranný sbor České republiky.

Následovalo přijetí zákona č. 260/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 238/2000 Sb.²⁷⁰, a jehož přijetí zakotvovalo dnem 1.1.2009 vznik Záchranného útvaru Hasičského záchranného sboru ČR s úkolem plnit zejména mimořádné úkoly Hasičského záchranného sboru ČR a k tomu provádět výcvik. Tento záchranný sbor prozatím našel své uplatnění díky své těžké technice zejména při provádění záchranných a likvidačních prací během mimořádných událostí typu povodní.

Koncepce ochrany obyvatelstva

Jedním z témat souvisejících se zhodnocením současného stavu krizové legislativy je problematika ochrany obyvatelstva a koncepční materiály přijaté pro tuto oblast. V období před rokem 1990 byla civilní obrana koncipována spíše jako součást opatření znamenajících přípravu státu a zejména společnosti k obraně před následky válečného konfliktu, při kterém by byly použity zbraně hromadného ničení. Z takto formulované představy vyvstalo přijetí opatření, jež by postupovala k tomu, aby veškeré subjekty včetně obcí, měst, výrobních závodů, škol a nemocnic byly ihned připraveny plnit aktivity směřující k ochraně obyvatelstva a udržení ekonomické stability. Toto období je známé výstavbou stálých úkrytů, chráněných pracovišť pro řízení opatření civilní obrany, zabezpečení obyvatelstva prostředky individuální ochrany²⁷¹, vytváření jednotek, zařízení a služeb civilní obrany, apod. S odstupem času však vznikly nové vojensko-politické podmínky a civilní obrana musela nutně projít určitou obrodou. Proces transformace na současnou podobu ochrany obyvatelstva nebyl jednoduchý a realizoval se postupnými kroky.

²⁷⁰ Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷¹ Tímto prostředkem byla například ochranná maska CM 4 včetně filtru, uložená ve skladu civilní ochrany a připravená k okamžitému použití.

V současné době se touto problematikou zabývá ústřední orgán státní správy pro krizové řízení, civilní nouzové plánování, ochranu obyvatelstva a integrovaný záchranný systém, kterým je Ministerstvo vnitra, kdy odpovědnost za plnění většiny opatření náleží právě jemu. Z působnosti Ministerstva vnitra vychází zpracování koncepce ochrany obyvatelstva²⁷², jejímž vypracováním bylo pověřeno Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky.

V návaznosti na závazky vyplývající pro Českou republiku z mezinárodních úmluv²⁷³ a dokumentů schválila vláda „Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015“. V koncepci byl specifikován systém ochrany obyvatelstva, odpovědnost, kompetence, dále v ní byla zvýrazněna role IZS, ochranná opatření k řešení následků mimořádných událostí a krizových situací v době míru, která by v případě potřeby byla využita i v období válečného stavu. Koncepce dále stanovuje základní organizační a technická opatření ochrany obyvatelstva, mezi která lze zahrnout zejména varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití. Po vyhodnocení plnění úkolů stanovených v koncepci bylo poukázáno na několik nedostatků (rezerv) především v těchto oblastech: a) nedostatečné právní vědomí občanů v oblasti připravenosti a řešení následků mimořádných událostí nebo krizových situací a z toho plynoucí pasivita a převažující závislost na činnosti záchranných složek; b) vytváření personálních a finančních podmínek zejména u malých obcí pro plnění úkolů a působnosti vyplývajících z krizové legislativy; c) zřizování zařízení civilní ochrany obcemi k plnění úkolů ochrany obyvatelstva; d) vybavenost základních složek IZS (zejména zdravotnické záchranné služby) prostředky individuální ochrany; e) integrace operačních středisek základních složek IZS; f) modernizace koncových prvků jednotného systému varování a vyrozumění.

²⁷² Tato působnost byla Ministerstvu vnitra svěřena § 7 odst. 2 písm. e) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů.

²⁷³ Koncepce zohledňovala Rozhodnutí Rady Evropské unie o vytvoření mechanismu Společenství pro zabezpečení posílení spolupráce při pomocných zásazích civilní ochrany ze dne 26. září 2001 a závěry z jednání konference generálních ředitelů civilní ochrany států Evropské unie, přidružených a kandidátských (konané v Knokke, 11. až 12. října 2001) k základním principům organizování ochrany obyvatelstva.

Po výše zmiňované koncepci pro léta 2006 až 2015 přijala vláda 25. února 2008 navazující „Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020“. Ústředním tématem této koncepce je bezpečnost společnosti ve vztahu k mimořádným událostem a krizovým situacím, kdy se projevuje nutnost řešit nedostatečnou připravenost obyvatelstva na ochranu, obranu a zvládání krizových situací, koordinaci přípravy obyvatelstva a to jak dospělého, tak i dětí a mládeže, která by zahrnovala přípravu na možné situace (mimořádné události, vnitřní bezpečnost, obrana státu, zdravotnická připravenost v širším slova smyslu než jen zranění, ale např. i chování při epidemiích, narušení objektů kritické infrastruktury, apod.).

Toto zkrácené pojednání zabývající se legislativními přeměnami dvou základních právních krizových předpisů a zejména pak pojednání o koncepci ochrany obyvatelstva nemělo být a ani není rozbohem podrobným, spíše se jedná o stručný náhled zpět, zabírající téměř desetileté období praxe v oblasti nastaveného krizového zákonodárství. Každý systém není vždy stoprocentně ideální a bez chyb, ovšem po analýze systému krizového řízení v ČR lze konstatovat, že tento systém je v současné době přinejmenším systémem optimálním a jen praxe dokazuje, že existence krizového zákonodárství nepřehlédnutelným způsobem usnadnila řízení mimořádných událostí a krizových situací, čímž dochází k rychlejšímu a efektivnějšímu zvládnutí těchto mimořádných událostí a krizových situací.

Závěr

Současná doba je charakteristická svým nepřehledným množstvím moderních technologií, uspěchaným životním stylem a nikdy nekončícími válečnými konflikty. Tyto a jiné faktory v kombinaci s negativními přírodními vlivy znamenají častěji se opakující a především více komplikované zásahy, jež vyžadují postupné zvyšování profesionální úrovně záchranných a bezpečnostních složek, přičemž je důraz kladen zejména na lepší koordinaci v rámci společného nasazení sil a prostředků. Z výše uvedených okolností vyvstala na samém konci dvacátého století rozsáhlá diskuse zabývající se touto problematikou, ze které vzešel podle vzoru některých evropských zemí návrh na vybudování integrovaného záchranného systému, který by tuto vzájemnou koordinaci při zásazích s větším počtem zasahujících složek velice usnadnil. Základy tohoto systému byly v České republice položeny již v roce 1993, a jelikož je Česká republika stát, jehož fungování je založeno na právních základech, bylo třeba problematiku integrovaného záchranného systému legislativně ošetřit.

V teoretické části diplomová práce nejprve provádí celkový výčet právních předpisů, které ve svých jednotlivých ustanoveních integrovaný záchranný systém, jeho složky a orgány zakotvují, charakterizují a pověřují je plněním určitých práv a povinností. Z těchto právních předpisů, jejichž jednotlivé články a paragrafy byly využity po celou dobu psaní diplomové práce, je třeba zmínit zejména zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, a zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). Pro psaní další části diplomové práce byl stěžejní zejména zákon o IZS, ostatní zákony a podzákoné předpisy, řešící v rámci integrovaného záchranného systému problematiku orgánů veřejné správy a jednotlivých složek IZS. Výsledkem rozboru těchto právních předpisů byl především popis orgánů veřejné správy a záchranných a bezpečnostních složek, jež jsou na základě právních předpisů pověřeny určitými právy a povinnostmi, zejména při působení účinků mimořádných událostí a při vyhlášení krizových stavů. V rámci koordinace záchranných a likvidačních prací jsou orgány veřejné správy rozčleněny do třech úrovní, kterými jsou úroveň ústřední, na které rozhoduje v případě mimořádné události Vláda ČR a jednotlivá ministerstva, dále úroveň krajská, kde je vedením pověřen hejtman kraje, a poslední úroveň je úroveň obecní, kde je rozhodováním pověřen starosta obce.

Z jednotlivých složek IZS je důležité připomenout především Hasičský záchranný sbor, Zdravotnickou záchrannou službu a Policii České republiky, jichž se činnost v rámci IZS týká nejvíce, jelikož se spolu setkávají denně zejména při provádění záchranných a likvidačních prací u dopravních nehod, kde je potřebný jejich profesionální přístup na nejvyšší možné úrovni a také výborná koordinace a komunikace v místě zásahu. Z ostatních složek IZS je však nutné zmínit také neméně důležitou Armádu České republiky, Jednotky sboru dobrovolných hasičů, Český červený kříž, Obecní policii, apod.

Činnost integrovaného záchranného systému je po většinu času spojena s mimořádnými událostmi a krizovými situacemi, během kterých je potřebné vyhlásit jeden ze čtyř krizových stavů, které rozeznává právní řád České republiky v zákoně č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). V případech, kdy působí účinky mimořádné události, je koordinace jednotlivých složek IZS při společném zásahu prováděna na třech úrovních, a to velitelem zásahu, operačními a informačními středisky, starostou obce s rozšířenou působností, hejtmanem kraje, Ministerstvem vnitra a ostatními správními úřady, které si jako své pracovní orgány pro lepší koordinaci záchranných a likvidačních prací mohou na základě zákonného zmocnění zřizovat krizové štáby a povodňové komise. Ve věcech IZS mohou organizační složky Hasičského záchranného sboru ČR uzavírat dohody, kterými jsou zejména dohody o plánované pomoci na vyžádání, dohody o poskytnutí osobní nebo věcné pomoci, dohody o součinnosti složek IZS, a dohody o spolupráci. Příprava na mimořádné události a následné provádění záchranných a likvidačních prací není spojena pouze se státními orgány, správními úřady nebo jednotlivými složkami IZS, ale v některých případech se může přímo dotýkat právnických nebo fyzických osob, na které je možné nahlížet z různých úhlů pohledu, a jejichž práva a povinnosti jsou ošetřeny především zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce a zákonem č. 239/2000 Sb., o IZS. Těmito subjekty mohou být na straně jedné osoby, které pomoc vyžadují, na straně druhé osoby, které osobní nebo věcnou pomoc poskytují, anebo osoby, jež jsou původci mimořádných událostí.

Praktická část diplomové práce analyzuje jeden z druhů mimořádné události, kterým byly povodně, jež postihly oblast jižních Čech v roce 2009. Před vlastní analýzou mimořádné události bylo provedeno vysvětlení některých specifických pojmů týkajících se problematiky povodní, čehož bylo potřeba pro snazší pochopení daného tématu.

Povodně v jižních Čechách v roce 2009 měly charakter přívalových povodní, které napáchaly nemalé škody na krajině a zejména na obydlích obyvatel žijících poblíž rozvodněných toků, a proto došlo k aktivaci všech jednotek a orgánů činných v oblasti IZS. Jedním z úkolů praktické části proto bylo analyzovat orgány státní správy, složky integrovaného záchranného systému, fyzické a právnické osoby při nasazování sil a prostředků pro omezování účinků mimořádné události a jejich vzájemnou koordinaci. Na praktickém příkladu bylo možno sledovat všechny tři úrovně koordinace nasazených sil a prostředků, a na základě znalostí získaných v teoretické části diplomové práce posuzovat správnost rozhodnutí těchto orgánů a složek IZS včetně nalezení slabin, kterých je třeba se příště vyvarovat. Z hlediska aplikace právních předpisů nebyly shledány žádné větší nedostatky a postup složek IZS, povodňových orgánů kraje, obcí a orgánů krizového řízení byl na profesionální úrovni. Snad jedinou legislativní chybou, nalezenou při podrobném rozboru mimořádné události, byla nedostatečná ohlašovací povinnost provozovatelů dětských letních táborů v rámci IZS, kterou by bylo možné vyřešit uzákoněním této ohlašovací povinnosti pro provozovatele letních táborů do některého z prováděcích předpisů krizové legislativy. Ostatními zjištěnými nedostatky byla především opožděná komunikace mezi krizovými orgány a starosty postižených obcí a zejména chyby technického rázu, kdy například docházelo v důsledku přetížení mobilní sítě k výpadkům krizové komunikace.

V období existence krizové legislativy došlo u těchto právních předpisů k několika novelizacím, které ve svém důsledku neznamenal velké změny v jednotlivých ustanoveních a paragrafech, ale byly zapříčiněny spíše vstupem České republiky do Evropské unie nebo zrušením okresních úřadů a následnou nutností převodu některých práv a povinností z oblasti krizového řízení. Ve výsledku je však třeba konstatovat, že za téměř deset let působení krizové legislativy nebyly shledány žádné velké problémy a systém je v tom případě nastaven přinejmenším optimálně, což dokazuje rychlé a efektivní zvládnání mimořádných událostí a krizových situací.

Seznam obrázků

Obrázek č. 1. Znak HZS ČR:

Zdroj: *Hasičský záchranný sbor Zlínského kraje* [online]. Zlín : 2008 [cit. 2010-11-25].

Znak HZS ČR. Dostupné z WWW:

<http://hzs-zlkraje.cz/launch.php?s=page&ID=25>.

Obrázek č. 2. Znak Policie ČR:

Obec Záhorovice [online]. Záhorovice : 2008 [cit. 2010-12-04]. Poznej svého policistu.

Dostupné z WWW:

<http://www.zahorovice.cz/poznej-sveho-policistu/>.

Obrázek č. 3. Znak ZZS ČR:

Záchranka a spol [online]. 11. června 2010 [cit. 2010-12-15]. Záchraná služba - Znak

ZZS. Dostupné z WWW:

<http://zachranka.wgz.cz/zachranna-sluzba>.

Obrázek č. 4. Organizační struktura Armády České republiky:

Ministerstvo obrany - Armáda České republiky [online]. Praha : 2004 - 2010 [cit. 2010-12-

20]. Struktura AČR. Dostupné z WWW:

<http://www.acr.army.cz/struktura/default.htm>.

Obrázek č. 5. Základní členění mimořádných událostí:

Hradec Králové oficiální stránky statutárního města [online]. Hradec Králové : 1. února

2010 [cit. 2011-01-03]. Základní rozdělení mimořádných událostí. Dostupné z WWW:

<http://www.hradeckralove.org/urad/zakladni-rozdeleni-mimoradnych-udalosti>.

Obrázek č. 6. KOPIS Hasičského záchranného sboru:

Hasičský záchranný sbor kraje Vysočina [online]. Jihlava : 2006 [cit. 2011-01-22]. Odbor

operačních řízení a KIS. Dostupné z WWW:

<http://www.hasici-vysocina.cz/index.php?menu=88>.

Obrázek č. 7. Řeka Blanice ve Strunkovicích nad Blanicí – Jihočeský kraj:

KOUT, Václav. *Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje – územní odbor Prachatice*.

Prachatice: červenec 2009 [cit. 2011-02-04]. Řeka Blanice ve Strunkovicích nad Blanicí –

Jihočeský kraj.

Obrázek č. 8. Vyhodnocení vydaných hydrologických předpovědí s ohledem na vstupující předpovědi srážek pro Blanici ve stanici Podedvory:

Ministerstvo životního prostředí : Povodně 2009 [online]. Praha : únor 2010 [cit. 2011-03-02]. Vyhodnocení povodní v červnu a červenci 2009 na území ČR - přílohová část.

Dostupné z WWW:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/\\$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf)

Seznam tabulek

Tabulka č. 1. Operační hodnota jednotek PO podle kategorií:

Hasičský záchranný sbor ČR [online]. Praha : 2. června 2009 [cit. 2010-12-10]. Jednotky PO. Dostupné z WWW:

<http://www.hzscr.cz/clanek/jednotky-po-218325.aspx>.

Tabulka č. 2 Krizové stavy:

Ústecký kraj oficiální internetové stránky [online]. Ústí nad Labem : 13. září 2009 [cit. 2011-01-10]. Krizové situace. Dostupné z WWW:

http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=555417&p1=97739.

Tabulka č. 3. Počet tísňových volání v jednotlivých měsících (rok 2009):

Hasičský záchranný sbor ČR [online]. Praha : 2009 [cit. 2011-01-28]. Integrovaný záchranný systém - Tísňová volání v České republice. Dostupné z WWW:

<http://www.hzscr.cz/clanek/tisnova-volani-v-ceske-republice.aspx>.

Tabulka č. 4. Celkový souhrn škod podle jednotlivých resortů – Jihočeský kraj:

Ministerstvo životního prostředí : Povodně 2009 [online]. Praha : únor 2010 [cit. 2011-03-03]. Vyhodnocení povodní v červnu a červenci 2009 na území ČR - přílohová část.

Dostupné z WWW:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/\\$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf)

Tabulka č. 5. Přehled škod podle jednotlivých odvětví – Jihočeský kraj:

Ministerstvo životního prostředí : Povodně 2009 [online]. Praha : únor 2010 [cit. 2011-03-03]. Vyhodnocení povodní v červnu a červenci 2009 na území ČR - přílohová část.

Dostupné z WWW:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/\\$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf)

Seznam literatury

Publikace

1. ADAMEC, V., ŠENOVSKÝ, M., HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*. 2. vydání Ostrava: SBPI, 2007. 157 s. ISBN 978-80-7385-007-4
2. ADAMEC, V., ŠENOVSKÝ, M. *Právní rámec krizového managementu – Management záchranných prací*. 2. aktualizované a rozšířené vydání Ostrava: SPBI, 2007. 97 s. ISBN 80-86634-67-1
3. HANUŠKA, Z. *Organizace jednotek požární ochrany*. 2. aktualizované vydání Ostrava: SBPI, 2008. 116 s. ISBN 978-80-7385-035-7
4. KROUPA, M., ŘÍHA, M. *Integrovaný záchranný systém*. 3. aktualizace Praha: Armex, 2008. 119 s. ISBN 13: 978-80-8679559-1
5. PROUZA, Z., ŠVEC, J. *Zásahy při radiální mimořádné události*. 1. vydání Ostrava: SPBI, 2008. 125 s. ISBN 978-80-7385-046-3
6. ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., VANĚK, M. *Bezpečnostní plánování*. 1. vydání Ostrava: SPBI, 2006. 86 s. ISBN 80-86634-52-4
7. ŠENOVSKÝ, M., BALOG, K. *Integrální bezpečnost*. 1. vydání Ostrava: SPBI, 2009. 109 s. ISBN 978-80-7385-076-0

Internetové zdroje

1. *Centrum tísňového volání Ostrava* [online]. Ostrava : 2004, 21. března 2007 [cit. 2011-01-28]. Tísňové volání v České republice. Dostupné z WWW:
http://www.ctvmo.cz/system_tisnovek.html
2. FRANĚK, Ondřej. www.ZACHRANNASLUZBA.cz [online]. Praha : 26. listopadu 2006 [cit. 2011-01-30]. Matra – Pegas aneb nekonečný příběh. Dostupné z WWW:
http://www.zachrannasluzba.cz/odborna/0401_pegas.html.
3. *Povodňový plán ČR : Ministerstvo životního prostředí* [online]. 15. dubna 2007, 27 listopadu 2010 [cit. 2011-02-03]. Povodňová charakteristika území ČR. Dostupné z WWW:
http://www.dppcr.cz/html_pub/index.html?c_spa.htm.
4. *Ministerstvo životního prostředí : Povodňový plán České republiky* [online]. 15. dubna 2007, 27. listopadu 2010 [cit. 2011-02-07]. Opatření k ochraně před povodněmi. Dostupné z WWW:
http://www.dppcr.cz/html_pub/index.html?c_spa.htm.
5. *ČT 24* [online]. Praha : 17. června 2009 [cit. 2011-03-03]. Zápavy na jihu Čech napáchaly škody za miliardu korun. Dostupné z WWW:
<http://master.ct24.cz/ekonomika/61125-zaplavy-na-jihu-cech-napachaly-skody-za-miliardu-korun/>
6. *Katastrofy.com* [online]. Brno : 28. června 2009 [cit. 2011-03-03]. Ohlédnutí hasičů za jihočeskou povodní. Dostupné z WWW:
http://www.katastrofy.com/scripts/index.php?id_nad=16890
7. *Ministerstvo životního prostředí : Voda - ochrana před povodněmi* [online]. Praha : únor 2010 [cit. 2011-03-03]. Povodně 2009. Dostupné z WWW:
http://www.mzp.cz/cz/vyhodnoceni_povodni_2009

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., *o bezpečnosti České republiky*, ve znění zákona č. 300/2000 Sb.

Zákon č. 2/1969 Sb., *o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky*, ve znění platných předpisů

Zákon č. 133/1985 Sb., *o požární ochraně*, ve znění platných předpisů

Zákon č. 83/1990 Sb., *o sdružování občanů*, ve znění platných předpisů

Zákon č. 552/1991 Sb., *o státní kontrole*, ve znění platných předpisů

Zákon č. 18/1997 Sb., *o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon)*, v aktuálním znění

Zákon č. 19/1997 Sb., *o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní a o změně a doplnění zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)*, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 455/1991 Sb., *o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)*, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění platných předpisů

Zákon č. 166/1999 Sb., *o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů*, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 353/1999 Sb., *o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky a o změně zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících*, ve znění platných předpisů

Zákon č. 128/2000 Sb., *o obcích (obecní zřízení)*, ve znění platných předpisů

Zákon č. 129/2000 Sb., *o krajích (krajské zřízení)*, ve znění platných předpisů

Zákon č. 238/2000 Sb., *o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů*, ve znění platných předpisů

Zákon č. 239/2000 Sb., *o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů*, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.

Zákon č. 240/2000 Sb., *o krizovém řízení a o změně některých zákonů*, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.

Zákon č. 241/2000 Sb., *o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých zákonů*, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění platných předpisů

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění platných předpisů

Zákon č. 356/2003., o chemických látkách a přípravcích a o změně některých zákonů, ve znění platných předpisů

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění platných předpisů

Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a změně některých zákonů

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění platných předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění platných předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění platných předpisů

Nářízení vlády č. 11/1999 Sb., o zóně havarijního plánování

Nářízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení §27 odst. 8 a §28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)

Nářízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva

Nářízení vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně, ve znění platných předpisů

Nářízení vlády č. 254/2006 Sb., o kontrole nebezpečných látek

Vyhláška č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění platných předpisů

Vyhláška č. 49/1993 Sb., o technických a věcných požadavcích na vybavení zdravotnických zařízení, ve znění vyhlášky č. 51/1995 Sb.

Vyhláška č. 219/2001 Sb., o postupu v případě hrozícího nebo stávajícího stavu nouze v elektroenergetice

Vyhláška č. 225/2001 Sb., *kterou se stanoví postup při vzniku a odstraňování stavu nouze v teplárenství*

Vyhláška č. 246/2001 Sb., *o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci)*

Vyhláška č. 247/2001 Sb., *o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění vyhlášky č. 226/2005 Sb.*

Vyhláška č. 328/2001 Sb., *o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.*

Vyhláška č. 447/2001 Sb., *o báňské záchranné službě, ve znění platných předpisů*

Vyhláška č. 380/2002 Sb., *k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva*

Vyhláška č. 375/2005 Sb., *o stavech nouze v plynárenství*

Vyhláška č. 250/2006 Sb., *kterou se stanoví rozsah a obsah bezpečnostních opatření fyzické ochrany objektu nebo zařízení zařazených do skupiny A nebo do skupiny B*

Vyhláška č. 256/2006 Sb., *o podrobnostech systému prevence závažných havárií*

Usnesení Vlády České republiky č. 33 ze dne 11. ledna 1999. *o zřízení Meziresortního krizového štábu, ve znění pozdějších změn a doplnění*

Metodický pokyn č. 15/1996 Sb. Ministerstva hospodářství, ze dne 17. května 1996, *k obsahovým náplním jednotlivých živností*

Metodický pokyn č. 1/1998 Sb. Ministerstva průmyslu a obchodu – *Náležitosti havarijních plánů držitelů státní autorizace na výrobu rozvod elektřiny*

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a náměstka ministra vnitra č. 25 ze dne 6. června 2003, *kterým se stanovuje postup při uzavírání dohod v rámci integrovaného záchranného systému*

Seznam příloh

Příloha č. 1. Přehled typových krizových situací:

ŠENOVSKEÝ, Michail ; ADAMEC, Vilém; VANĚK, Michal . *Bezpečnostní plánování*. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, 2006. Přehled typových krizových situací, s. 78. ISBN 80-86634-52-4.

Příloha č. 2. Přehled vyhlášených stupňů povodňové aktivity – Jižní Čechy 2009:

Ministerstvo životního prostředí : Povodně 2009 [online]. Praha : únor 2010 [cit. 2011-03-03]. Vyhodnocení povodní v červnu a červenci 2009 na území ČR - přílohová část.

Dostupné z WWW:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/\\$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf)

Příloha č. 3. Počet záchranných a likvidačních prací – okres Prachatice:

HABÁSKO, Jaromír. *Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje – územní odbor Prachatice*. Prachatice: červenec 2009 [cit. 2011-03-01]. Povodeň Prachatice 2009.

Příloha č. 4. Počet nasazených sil a prostředků – okres Prachatice:

HABÁSKO, Jaromír. *Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje – územní odbor Prachatice*. Prachatice: červenec 2009 [cit. 2011-03-01]. Povodeň Prachatice 2009.

Příloha č. 1. Přehled typových krizových situací

TYPOVÉ KRIZOVÉ SITUACE	
1.	Dlouhodobá inverzní situace
2.	Povodně ²⁷⁴
3.	Jiné živelní pohromy ²⁷⁴ (mimo typy č. 1 a 2, jako např. rozsáhlé lesní požáry, sněhové kalamity, vichřice, sesuvy půdy, zemětřesení, apod.)
4.	Epidemie – hromadné nákazy osob
5.	Epifytie – hromadné nákazy polních kultur
6.	Epizootie – hromadné nákazy zvířat
7.	Radiační havárie
8.	Havárie velkého rozsahu způsobená vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky
9.	Jiné technické a technologické havárie velkého rozsahu (požáry, exploze, destrukce, nadzemní a podzemní části staveb)
10.	Narušení hrází vodohospodářských děl se vznikem zvláštní povodně
11.	Znečištění vody, ovzduší a přírodního prostředí haváriemi
12.	Narušení finančního a devizového hospodářství státu ²⁷⁴
13.	Narušení dodávek ropy a ropných produktů ²⁷⁴
14.	Narušení dodávek elektrické energie, plynu nebo tepelné energie ²⁷⁴
15.	Narušení dodávek potravin ²⁷⁴
16.	Narušení dodávek pitné vody ²⁷⁴
17.	Narušení dodávek léčiv a zdravotnického materiálu
18.	Narušení funkčnosti dopravní soustavy ²⁷⁴
19.	Narušení funkčnosti veřejných telekomunikačních vazeb ²⁷⁴
20.	Narušení funkčnosti veřejných informačních vazeb ²⁷⁴
21.	Migrační vlny ²⁷⁴
22.	Hromadné postižení osob mimo epidemií
23.	Narušení zákonnosti ²⁷⁴

Zdroj: Šenovský et al. Bezpečnostní plánování²⁷⁵

²⁷⁴ s následky velkého rozsahu

²⁷⁵ ŠENOVSKÝ, Michail ; ADAMEC, Vilém; VANĚK, Michal . *Bezpečnostní plánování*. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, 2006. Přehled typových krizových situací, s. 78. ISBN 80-86634-52-4.

Příloha č. 2. Přehled vyhlášených stupňů povodňové aktivity – jižní Čechy 2009

ORP	Obec	Vodní tok	Vyhlášení SPA	Odvolání SPA	SPA
Soběslav		Lužnice	2. července	během pár hodin	II.
Vodňany	Bavorov, Krašovice, Vodňany	Blanice	24. června 8:00	7. července 8:00	II.
Vodňany	Bavorov, Krašovice, Vodňany	Blanice	24. června 14:00	7. července 8:00	III.
Strakonice		Volyňka	26. června	28. června 20:10	II.
Strakonice		Volyňka	28. června 1:35	28. června 13:30	III.
Strakonice		Otava	28. června 4:31	28. června 17:00	II.
Strakonice		Otava	28. června 5:00	28. června 13:45	III.
Vimperk		Volyňka	28. června 3:05	28. června 7:15	III.
Dačice		Morav. Dyje	2. července 21:11	3. července 6:22	II.
Písek	Písek	Otava	28. června 8:00	1. července 12:00	II.
Písek	Písek	Otava	28. června 8:00	29. června 7:00	III.
Písek	Heřmaň	Blanice	25. června 12:00	8. července 7:00	II.
Písek	Heřmaň	Blanice	28. června 20:00	2. července 8:00	III.
Prachatice		Zlatý potok	23. června 11:32	25. června	II.
Prachatice	Netolice	Bezdravský potok	23. června večer	25. června	II.
Prachatice	Podedvory	Blanice	23. června 11:06	25. června	II.
Prachatice	Podedvory	Blanice	23. června 12:38	25. června	III.
Prachatice	Podedvory	Blanice	26. června 3:00	30. června 14:00	II.
Prachatice	Podedvory	Blanice	26. června 3:27	30. června 14:00	III.
Český Krumlov	Holubov	Křemžský potok	28. června 1:45		III.
Český Krumlov	Český Krumlov	Polečnice	28. června		II.

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, Vyhodnocení povodní v červnu a červenci na území ČR – Příloha č. 15/1²⁷⁶

Vysvětlivky: ORP – obec s rozšířenou působností, SPA – stupeň povodňové aktivity

²⁷⁶ Ministerstvo životního prostředí : *Povodně 2009* [online]. Praha : únor 2010 [cit. 2011-03-03]. Vyhodnocení povodní v červnu a červenci 2009 na území ČR - přílohová část. Dostupné z WWW: <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/\\$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_povodni_2009/$FILE/OOV-Zprava_Prilohy-20100201.pdf)>.

Příloha č. 3. Počet záchranných a likvidačních prací – okres Prachatice

Obec	Počet obyvatel	Evakuovaní obyvatelé	Zatopené objekty	Poznámka
Husinec	1034	60	35	Povodí Blanice
Těšovice	269	3	1	Povodí Blanice
Strunkovice n/Bl.	1027	35	40	Povodí Blanice
Tvrzice	118	4	2	
Dub	404	0	3	
Bohunice	46	0	3	
Záblatí	651	0	3	
Malovice	359	0	10	
Lenora	1790	0	1	
Kralovice	0	52	0	Dětský tábor
Soumarský most	0	33	0	Dětský tábor
Vimperk	8331	0	12	Povodí Volyňky
Bohumilice	323	0	13	Povodí Volyňky
Čkyně	1424	0	31	Povodí Volyňky
Lčovice	133	10	20	Povodí Volyňky
Zdítov	1617	0	15	Povodí Spůlky
Žárovná	102	0	5	
Celkem		197	194	

Zdroj: Statistika Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje – územní odbor Prachatice, červenec 2009²⁷⁷

²⁷⁷ HABÁSKO, Jaromír. *Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje – územní odbor Prachatice*. Prachatice: červenec 2009 [cit. 2011-03-01]. Povodeň Prachatice 2009.

Příloha č. 4. Počet nasazených sil a prostředků – okres Prachatice

Jednotka	Počet výjezdů	Hlavní technika	Počet	Počet zasahujících	Pomocná technika	Počet
HZS JčK Prachatice	15	Tatra 815 CAS 24	1	15	Plovoucí čerpadlo	2
stanice Prachatice		Tatra 815 CAS 32	1		Osvětl. agregát	1
		DA8 Avia	1		Motorová pila	4
HZS JčK Prachatice	23	RZA Nissan patrol	1	4	Motorová pila	1
stanice Vimperk		CAS 20 Mercedes	1		Plovoucí čerpadlo	1
		Tatra 815 CAS 32	1		Kalové čerpadlo	1
ZÚHZS Hlučín	9	Tatra 815 sklápěčka	2	9		
		UDS 214, podv. T-815	1			
		KN 251	1			
		AV - 15, podv. T-815	1		radlice	1
		UNC - 60	1			
15. žzbr Bechyně	11	Tatra 815 sklápěčka	2	5		
		UDS 214, podv. T-815	1			
		Buldozer	1			
Volary	13	VA	7	71	Plovoucí čerpadlo	1
		DA8 Avia	5			
		RZA	4			
		CAS 20 S706	2			
Vimperk	3	DA8 Avia	2	23		
		CAS 32T148	1			
Běleč	2	PPS12	1	13		
		DA8 Avia	1			
Borová Lada	1	CAS 32 T148	1	3		
		PPS12	1			
Bohumilice	5	DA8 Avia	5	35		
Čábuze	1	PPS12	1	4		
Čkyně	4	CAS 20 S706	4	31		
		DA8 Avia	1			
Dolany	2	PPS12	2	8		
Husinec	3	DA8 Avia	3	20		
Hracholusky	2	DA8 Avia	2	9		
Horní Vltavice	3	CAS 20	3	14		

Jáma	1	PPS12	1	7		
Kralovice	1	PPS12	1	11		
Krtely	1	PPS12	1	10		
Lenora	3	DA8 Avia	3	16		
Lhenice	2	CAS 15K MAN	2	17		
		DA8 Avia	1			
Lažiště	3	AS 16 IFA	1	18	Motorová pila	1
		AS 16 PV3S	3			
		PPS12	1			
Lčovice	1	PPS12	1	4		
Malovice	4	AS 16	4	35		
Malovičky	2	PPS12	2	14		
Masáková Lhota	2	PPS12	2	9		
Netolice	8	DA8 Avia	4	51	Elektrocentrála	1
		CAS 24	4		Plovoucí čerpadlo	1
		CAS 20 S706	2			
Nová Pec	1	CAS 20 S706	1	7		
		TA Š Forman	1			
Oseky	1	DA8 Avia	1	14		
Petrův Dvůr	2	DA8 Avia	1	18		
		PPS12	2			
Podeřístě	4	PPS12	4	22		
Protivec	1	PPS12	1	4		
Radhostice	1	PPS12	1	12		
Račov	2	PPS12	2	9		
Strunkovice n/Blanicí	14	DA8 Avia	11	95	Motorová pila	1
		CAS 20 S706	9		Plovoucí čerpadlo	10
		PPS12	2			
Svatá Maří	2	CAS 8 Avia	2	25	Plovoucí čerpadlo	2
		DA8 Iveco	1			
		PPS12	1			
Svojnice	3	PPS12	3	17		
Stachy	1	CAS 20 S706	1	4	Motorová pila	1
Šípoun	4	PPS12	4	20		
Štítkov	1	PPS12	1	8		
Těšovice	1	PPS12	1	10		
Tvrzice	1	PPS12	1	3		
Vacov	7	DA8 Avia	3	32	Plovoucí čerpadlo	1
		CAS 20 S706	4			
Vitějovice	1	CAS 20 S706	1	4		
Vlachovo Březí	9	DA8 Renault	4	44		
		CAS 24	5			

Výškovice	2	PPS12	2	19		
Zálezly	1	PPS12	1	25		
Zdítov	6	DA8 Avia	3	42	Motorová pila	2
		CAS 32 T148	6			
Celkem	190		176	890		32

Zdroj: Statistika Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje – územní odbor Prachatice, červenec 2009²⁷⁸

Vysvětlivky:

CAS – cisternová automobilová stříkačka, která může být na různých automobilových podvozcích (např. Tatra 815), číslo nám udává výkon odstředivého vodního čerpadla

RZA – rychlý zásahový automobil

DA – dopravní automobil

VA – vyšetřovací automobil

AS – automobilová stříkačka

TA – technický automobil

PPS – přenosná požární stříkačka

UDS 214 – univerzální dokončovací stroj na automobilovém podvozku Tatra 815

KN 251 – kolový nakladač s universálním použitím

AV 15 – vyprošťovací automobil určený pro vyprošťování a odsuny vojenské techniky

UNC 60 – universální nakladač čelní

²⁷⁸ HABÁSKO, Jaromír. *Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje – územní odbor Prachatice*. Prachatice: červenec 2009 [cit. 2011-03-01]. Povodeň Prachatice 2009.